

Центр наукових публікацій

**МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКА І СУЧАСНІСТЬ: ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

(м. Київ | 25 травня 2013 р.)

ЧАСТИНА II

УДК 082
ББК 94.3
ISSN: 6827-2341

Наука і сучасність: виклики глобалізації – Частина II (юридичні науки, педагогічні науки, політичні науки): Міжнародна конференція, м. Київ, 25 травня 2013 р. Центр наукових публікацій. – 150 стр.

Тираж – 300 шт.

УДК 082
ББК 94.3
ISSN: 6827-2341

Видавництво не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. Всі матеріали надані а авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції.

Контактна інформація організаційного комітету конференції:

Центр наукових публікацій

E-mail : s-p@cnp.org.ua

Web: www.cnp.org.ua

Оглавление ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Іващенко В. В. «ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ».....	7
Аракелян К.В. ПРОБЛЕМЫ ПРАВОПРИМЕНИТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКИ ПРИЗНАНИЯ ГРАЖДАНИНА БЕЗВЕСТНО ОТСУТСТВУЮЩИМ ИЛИ УМЕРШИМ	9
Білик Ю.О. ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	13
М.І. Белікова ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ.....	15
Беспалова Е.А. ЗАЩИТА ИНТЕРЕСОВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ ПРИ ОКАЗАНИИ ЗРЕЛИЩНО- РАЗВЛЕКАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ	17
Бондаренко О. В. АГРАРНІ РОЗПИСКИ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	21
Головачова А.О., Розсоха К.О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ.....	24
Дембіцька С.Л. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ	28
Долинська М. С. ДО ПИТАННЯ ДОСТУПУ КОНСУЛЬТАНТІВ ДЕРЖАВНИХ НОТАРІАЛЬНИХ КОНТОР ДО ПРОФЕСІЇ НОТАРІУСА В УКРАЇНІ.....	31
Жадан В.Н. ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАССМОТРЕНИЯ СООБЩЕНИЯ О ПРЕСТУПЛЕНИИ ПО УПК РФ	34
Жученко М.В. ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКА І ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	38
Зубаха Д.В. ПОНЯТТЯ ВІДХОДІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ	41
Капша Т. М. ПРОФСОЮЗНЫЙ КОНТРОЛЬ ЗА СОБЛЮДЕНИЕМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ТРУДЕ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ.....	44
Ковтуненко О.А. ПОРЯДОК ПРЕКРАЩЕНИЯ СОГЛАШЕНИЯ ОБ УПЛАТЕ АЛИМЕНТОВ ...	48
Кравченко О. В.	

СВІТОВА ТА РЕГІОНАЛЬНА ТЕНДЕНЦІЇ УНІФІКАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО НА НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОПОРЯДКІВ	50
Курусь Т.В.	
ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ	53
Колодяжна В.В., Мельник Л. А.	
ОСОБЛИВОСТІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЕВТАНАЗІЇ В НІДЕРЛАНДАХ ТА БЕЛЬГІЇ. 56	
Мильченко Е.А.	
К ВОПРОСУ О МИРОТВОРЧЕСТВЕ, КАК СРЕДСТВЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	59
Миргородський М.Ю., Нестеренко І.В.	
ПРОБЛЕМАТИКА ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	64
Оболенцев В. Ф.	
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ.....	66
Оношко Т. В.	
СЛІДЧИЙ СУДДЯ, ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	69
Петрова Т.И.	
НОРМАТИВНО - ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	71
Приходько М.А.	
МІНІСТЕРСТВО НАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ (ІСТОРИКО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ).....	74
Пташник І.Р.	
BUSINESS ASPECT OF ORGAN TRANSPLANTATION	76
Русаковська К.О.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	80
Симоненко Т. В.	
ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	82
Стадник К.О.,	
ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	84
Тимошук І. О., Касьяненко Л.М.	
МІСЦЕ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) КОШТІВ В УКРАЇНІ.....	87
Толеубекова Б.Х.	
ВИДЫ ДОПРОСА: ПОНЯТИЕ, ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ ПОРЯДОК ПРОВЕДЕНИЯ ПО ПРОЕКТУ НОВОЙ РЕДАКЦИИ УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	89
Умерова А.С.	
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗЕМЕЛЬНИХ СЕРВІТУТІВ В УКРАЇНІ	93
Череднікова А.О.	

ПРОБЛЕМА ФАЛЬСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ІСНУЮЧИХ ЗАСОБІВ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	95
Череднікова А.О.	
ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЩО ПРОВОКУЮТЬ ПЕРЕРОБНИКІВ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ФАЛЬСИФІКАЦІЮ ТА ПОРУШЕННЯ ПРАВОВИХ НОРМ.....	98
Черней В.В.	
РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗЛОЧИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА (30-50 РР. ХХ СТ.).....	100
Яворская Н.С.	
ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕНИЯ БАНКА КАК УЧАСТНИКА НАЛОГОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	101
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	
Анохин Д.Г.	
ПОЛИКУЛЬТУРНОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЁЖИ И ФОРМИРОВАНИЕ КАРТИНЫ МИРА ЛИЧНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА	106
Вернер И.В., Петрова Ю.В., Денисюк В.В.	
ОСОБЕННОСТИ ДИДАКТИКИ В ПРЕПОДАВАНИИ ТЕХНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН НА ПРИМЕРЕ КУРСА «СОПРОТИВЛЕНИЕ МАТЕРИАЛОВ»	111
Кришко А. Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФСЬКОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ВІЛЬГЕЛЬМА ФОН ГУМБОЛЬДТА.....	115
Лукановська А.В	
КУЛЬТУРА ВЗАЄМОДІЇ З ПРИРОДНИМ ДОВКІЛЛЯМ ЯК СКЛАДОВА ТВОРЧОСТІ У ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ.....	118
Малько Н.Н.	
РОЛЬ А.Я. ГЕРДА В РАЗВИТИИ ВОСПИТАТЕЛЬНО-ИСПРАВИТЕЛЬНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ДЛЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ	122
Стрижак Н.І.	
АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛІСІВНИЧОЇ ОСВІТИ КАНАДИ	126
ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	
Бут С.А.	
РОСІЙСЬКО-КИТАЙСЬКІ СУПЕРЧНОСТІ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ РІК.....	129
Докаш О. Ю.	
ПОЛІТИКА ВІДНОВЛЕННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: СТРУКТУРНО-КАДРОВИЙ ЗРІЗ	131
Колесницька Н. М.	
БРЕНД ТЕРИТОРІЙ ЯК ПОРОДЖЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	135
Остапчук В.О.	

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ БАЛАНСУ СИЛ В ЄС В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	138
Паленков А.В.,	
ПРАВОВА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	140
Ярошко О.З.	
ВІКОВИЙ, ГЕНДЕРНИЙ ТА ОСВІТНІЙ ВИМІРИ ДОВІРИ УКРАЇНЦІВ ДО ПЕРШОЇ ОСОБИ В ДЕРЖАВІ	143
Ярошко О.З.	
ВИЩІЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ ПІД ПИЛЬНИМ ПОГЛЯДОМ ВІКОВИХ, ГЕНДЕРНИХ ТА ОСВІТНІХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ	145
Ярошко О.З.	
ПЕРВИННІ ДЖЕРЕЛА ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВСТАНОВЛЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ: СПРОБА КЛАСИФІКАЦІЇ	148

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Іващенко В. В.

студентка групи Пба-31

Ірпінської фінансово-юридичної академії

Юридична наука

«ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ»

У результаті проведення земельної реформи на селі створені агроформування ринкового типу, землекористування яких базується на основі оренди у громадян земельних ділянок і земельних часток (паїв), отриманих при паюванні земель колективної власності. На даному етапі орендні земельні відносини сприяють адаптації сільських товаровиробників до умов ринкової економіки та вирішенню соціально-економічних питань. Однак затяжний характер перехідного періоду й відсутність аналогічних перетворень у світовій практиці ускладнюють їх розвиток і породжують ряд проблем у формуванні добробуту сільського населення та продовольчого забезпечення країни.

Теоретичні аспекти розвитку орендних земельних відносин досліджувались вітчизняними та зарубіжними вченими. Значну увагу даній тематиці приділили відомі вчені: П.І. Гайдуцький, Д.С. Добряк, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Онищенко, В.М. Трегобчук, Л.Я. Новаковський, В.Г. Андрійчук, В.В. Юрчишин, М.Й. Малік, М.М. Федоров, С.М. Плетенецька, В.З. Мазлоєв, В.Д. Яровий та ін.

Земельні правовідносини в Україні регулюються Земельним Кодексом України згідно якому земельні відносини - це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею [1, с. 4].

Оренда земельної ділянки може бути короткостроковою - не більше 5 років та довгостроковою - не більше 50 років.

Згідно Закону України «Про оренду землі» - оренда землі - це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності [2].

На даний час орендні відносини перебувають в постійному розвитку. В результаті здійснення земельної реформи в Україні понад 6,8 млн. селян отримали у власність земельні частки (паї) та земельні ділянки загальною площею 21 млн га. У структурі договорів оренди домінує короткострокова оренда терміном до 5 років, що є перепорою для капіталовкладень у поліпшення земель. Подовження термінів оренди сприятиме запровадженню раціональних сівозмін, здійсненню планування господарської діяльності, розширенню іпотечного кредитування, підвищенню ефективності використання землі.

Грошова оцінка та площа орендованих земель є основними чинниками, під впливом яких формується розмір орендної плати в областях України. Решта впливу обумовлена відсутністю конкурентного середовища на ринку оренди

землі та низькою інформованістю населення стосовно їх прав, що призводить до монополізації ринку оренди землі, заниження орендної плати, затримки її виплати, завищення цін на видану продукцію та надані послуги в рахунок орендної плати.

Комплекс взаємопов'язаних причин, що стримують розвиток орендних земельних відносин, серед яких слід виділити три групи: природні, організаційні й економічні. Природні – викликані якісними властивостями ґрунтів та специфікою природних умов регіону. Організаційні – пов'язані із зтяжним характером перехідного періоду, низькою обізнаністю населення стосовно їх прав, відсутністю дієвих механізмів раціонального використання угідь і розвиненої інфраструктури аграрного ринку. Економічні – обумовлені відсутністю механізмів залучення середньо-і довгострокових інвестицій у сільське господарство та збитковістю більшості підприємств [3, с. 89].

На думку автора, удосконалення орендних земельних відносин потребує формування комплексної системи їх правового регулювання, з чітким дотриманням її в умовах виробництва та прийняття довгострокової урядової програми розвитку оренди в аграрному секторі, що дозволить суб'єктам орендних відносин повною мірою реалізувати всі правомочності, закладені в тріаді «володіння – користування – розпорядження» земельними ділянками. Всі заходи мають спрямовуватись на максимально можливий захист прав орендодавців і бути прийнятними для орендарів. Подальший розвиток орендних земельних відносин потребує створення відповідної правової бази, зокрема прийняття передбачених Земельним кодексом законів України.

Світова практика свідчить, що в умовах ринку землевласники вельми неохоче продають свої земельні ділянки, віддаючи перевагу здачі землі в оренду. Вони зацікавлені в отриманні стабільного прибутку, саме тому в кожний певний момент продається лише незначна частина земельного фонду [4, с. 230].

Відсутність в Україні цивілізованого ринку землі негативно впливає на орендні відносини в сільському господарстві, породжуючи коло економічних проблем:

- відсутність можливостей щодо конкурентного продажу земельних ділянок збільшує пропозицію орендодавців землі, що обумовлює низькі ціни оренди;

- невисокий рівень орендної плати обумовлює заниження цін на земельні ділянки. Як наслідок, окремі земельні масиви не знаходять орендарів і не використовуються;

- мораторій на продаж землі в Україні не запобігає здійсненню трансакцій з землею сільськогосподарського призначення, проте породжує їх тіньовий обіг за відсутності прозорого ринку. В результаті зазнають втрат жителі сільської місцевості — власники землі, які отримують нижчу ціну за свої земельні ділянки порівняно з умовами конкурентного ринку;

- оскільки тіньові трансакції не передбачають сплату податків і відрахувань до державного і місцевих бюджетів, останні також зазнають значних втрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року: За станом на 5 січ. 2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
2. Про оренду землі: Закон України від 6 жовт. 1998 року: За станом на 1 січ. 2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 46–47. – Ст. 280.
3. Данкевич А.Є. Проблеми та перспективи розвитку орендних земельних відносин у сільському господарстві // Землеустрій і кадастр. – 2004. – № 1–2. – С. 88–92.
4. Запорожець А. М. Аграрне право зарубіжних країн. — Харків: Фірма «Конум», 2005. — 230 с.

Аракелян К.В.

магістрантка кафедри “Громадянського права і громадянсько-процесуального права” Інститута права і політики Російсько-Армянського (Славянського) університета (РАУ)

ПРОБЛЕМЫ ПРАВОПРИМЕНИТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКИ ПРИЗНАНИЯ ГРАЖДАНИНА БЕЗВЕСТНО ОТСУТСТВУЮЩИМ ИЛИ УМЕРШИМ

Изучение вопроса признания гражданина безвестно отсутствующим или умершим является особенно актуальным в современном мире, где каждый день происходят исчезновения людей. Теоретические и правовые проблемы, связанные с признанием гражданина безвестно отсутствующим или объявлением гражданина умершим, имеют важное практическое значение. В РА этот институт регулируется нормами Гражданского и Гражданского процессуального кодексов. К сожалению, в современных условиях в РА институту судебного признания гражданина безвестно отсутствующим или объявления гражданина умершим законодателями не уделено должного внимания.

В области законодательного регулирования данного института есть некоторые проблемы, связанные с вопросом признания гражданина умершим.

Согласно ч. 1 ст. 47 ГК РА гражданин может быть признан судом умершим, если в месте его жительства нет сведений о месте его пребывания в течение трех лет, а если он пропал без вести при обстоятельствах, угрожавших смертью или дающих основание предполагать его гибель от определенного несчастного случая, - в течение шести месяцев.

На первый взгляд законодательно четко урегулированы случаи признания гражданина умершим, но если обратиться к ГК РА, где закреплены требования, предъявляемые к заявлению о признании гражданина безвестно отсутствующим или умершим, то здесь появляется необходимость уточнения некоторых выражений в связи с положениями действующего материального законодательства, а именно “безвестно отсутствующий” или “без вести пропавший”. В каких случаях какое выражение необходимо употреблять, и к каким последствиям может привести неуместное употребление этих выражений?

Согласно ст. 179 ГПК РА в заявлении о признании гражданина судом умершим должны быть указаны:

- 1) предполагаемые для заявителя правовые последствия в случае признания гражданина безвестно отсутствующим или умершим;
- 2) обстоятельства, подтверждающие безвестное отсутствие гражданина;
- 3) обстоятельства, угрожавшие без вести отсутствующему смертью или другие обстоятельства, дающие основание предполагать его гибель в результате определенного несчастного случая.

Заметим, что в ГК РА говорится, если он пропал без вести при обстоятельствах, угрожавших смертью или дающих основание предполагать его гибель от определенного несчастного случая, тогда как в ГПК РА в требованиях к заявлению говорится об обстоятельствах, угрожавших без вести отсутствующему смертью или других обстоятельствах, дающих основание предполагать его гибель в результате определенного несчастного случая. В вышеуказанных статьях, которые дополняют друг друга, есть противоречие: в ГК РА употребляется выражение пропал без вести при обстоятельствах, угрожавших смертью, а в ГПК РА- обстоятельства, угрожавшие без вести отсутствующему смертью.

В гражданском кодексе нет определения понятия “безвестное отсутствие”. Нет также определения понятия “без вести пропавший”.

По моему мнению, без вести пропавший - это человек, местонахождение которого неизвестно и который не дает о себе никаких известий.

Относительно понятия “безвестное отсутствие” в литературе есть много разных мнений. Например, Попов Ю. А. считает, что безвестное отсутствие - это такое отсутствие гражданина, при котором невозможно устранить неизвестность его местопребывания и нет оснований для предположения о нахождении его в живых¹.

Ст. 44 ГК РА свидетельствует о том, что без судебного решения гражданин не может быть признан безвестно отсутствующим. После вынесения судебного решения заканчиваются вопросы, связанные с розыском данного гражданина, с его возможным местонахождением, и наступают те или иные правовые последствия признания гражданина безвестно отсутствующим.

А до вынесения судебного решения гражданин считается безвестно пропавшим, которого могут объявить в розыск. И не представляется возможным при безвестном отсутствии лица знать, при каких обстоятельствах он безвестно отсутствует или какие обстоятельства угрожают ему смертью.

Признание лица безвестно отсутствующим и объявление лица без вести пропавшим имеют различные цели и последствия.

Целью судебного решения, которым лицо признано безвестно отсутствующим, является не нахождение и выявление данного лица, а основной целью этого судебного решения является защита прав и сохранение имущества безвестно отсутствующего лица, обеспечение интересов его кредиторов, а также лиц, находившихся на его иждивении. Данное судебное решение дает

¹ Попов Ю. А. Признание граждан безвестно отсутствующим. – М.: Юридическая литература. -1985.- С. 37

возможность членам семьи, родственникам безвестно отсутствующего лица определиться в своих дальнейших действиях, связанных с имуществом данного лица и другими вопросами.

А целью объявления лица без вести пропавшим является нахождение данного лица правоохранительными органами путем объявления его в розыск.

Об этом свидетельствует и закон РА “О полиции”, и закон РА “Об оперативно-розыскной деятельности”.

Так, например, согласно ч. 5 ст. 11 закона РА “О полиции” полиция обязана выявлять лиц, совершивших преступление и скрывающихся от органов дознания, предварительного следствия и судебных органов, уклоняющихся от уголовной ответственности, отбывания наказания, лиц, пропавших без вести, в предусмотренных законом случаях – других лиц, а также похищенное имущество.

Согласно п. 3 ч. 1 ст. 4 закона РА “Об оперативно-розыскной деятельности” целью оперативно-розыскной деятельности является розыск и выявление лиц, уклоняющихся от уголовной ответственности, а также розыск пропавших без вести лиц.

В проекте закона РА “О внесении изменений и дополнений в Гражданский процессуальный кодекс РА” подчеркнута необходимость в ст. ст. 178-179 ГПК РА после выражения “безвестно отсутствующий” добавить выражение “без вести пропавший”. Однако даже в этом случае ст. 179 ГПК РА не будет служить правам человека.

В этом контексте требования ст. 179 ГПК РА практически невозможно выполнить исходя из вышеназванных оснований. Таким образом, в требованиях к заявлению о признании лица умершим практически невозможно указать обстоятельства, угрожавшие без вести отсутствующему смертью или другие обстоятельства, дающие основание предполагать его гибель в результате определенного несчастного случая. Можно указать обстоятельства, угрожавшие без вести пропавшему смертью, но не обстоятельства, угрожавшие смертью гражданину, уже судебным решением признанным безвестно отсутствующим.

С другой стороны, в случае невыполнения даже одного требования к заявлению, оно будет возвращено судом.

Получается замкнутый круг, а именно, надо доказать то, что практически невозможно.

Содержание ч. 2 ст. 179 ГПК РА также является проблематичной. Согласно данной статье при невыполнении требований, указанных в пункте 1 настоящей статьи, суд возвращает заявление.

Согласно ч. 3 ст. 41 закона РА “О правовых актах” статьи Конституции РА, изменений в Конституции РА и законов РА подразделяются на нумерованные абзацы, именуемые “частями”. Части статей могут подразделяться на нумерованные пункты, пункты только на нумерованные подпункты.

Номера и части статей отделяются от текста точкой, а номера пунктов статей - скобками.

Проблема содержания ч. 2 ст. 179 ГПК РА состоит в том, что заявитель в заявлении должен указать только требования п. 1 данной статьи, а именно предполагаемые для заявителя правовые последствия в случае признания гражданина безвестно отсутствующим или умершим.

В этом случае заявитель может оказаться в гораздо более благоприятной ситуации. Но юридическая практика показывает, что заявитель должен указать все требования ч. 1 ст. 179 ГПК РА.

Ч. 3 ст. 41 закона РА “О правовых актах” приводит к следующему выводу: законодательный орган в ч. 2 ст. 179 применил неправильное выражение “в пункте 1 настоящей статьи...”. Статья делится на части, а не на пункты.

А ошибка в ч. 2 ст. 179 ГПК РА приводит к правовой неопределенности, что в свою очередь приводит к парализации судебной практики.

Получается, что ч. 2 данной статьи говорит об обязательности выполнения требования п. 1 той же статьи, а при выполнении только требования п. 1 ст. 179 ГПК РА суд принимает решение о возвращении заявления.

Фактически, заявитель при признании лица безвестно отсутствующим или умершим сталкивается с непреодолимыми трудностями:

- указать обстоятельства, угрожавшие без вести отсутствующему смертью или другие обстоятельства, дающие основание предполагать его гибель в результате определенного несчастного случая;

- выполнить требования п.1 ст. 179 ГПК РА, при выполнении которой суд возвращает заявление.

Таким образом, по моему мнению, ст. 179 ГПК РА нуждается в кардинальном изменении.

Список использованной литературы

Нормативно-правовые акты

1. Гражданский кодекс Республики Армения от 05.05.1998г. □□-239 (в ред. от 28.02.2011) // ОВРА 1998.08.10/17(50).
2. Гражданский процессуальный кодекс РА от 17.06.1998г.
3. Гражданский кодекс Российской Федерации. Часть первая от ЗОЛ 1.94 № 51-ФЗ (ред. 10.01.2003) // СЗ РФ 05.12.1994. № 32. Ст.3301.
4. Гражданский процессуальный кодекс РФ Федеральный закон от 14.11.2002 N 138-ФЗ (ред. от 23.04.2012) // Собрание законодательства РФ. 2002. N 46. Ст. 4532.
5. Закон РА “О полиции” от 16.04.2001г.
6. Закон РА “Об оперативно-розыскной деятельности” от 19.11.2007г. №ЗР-223

Научная литература

1. Попов Ю. А. Признание граждан безвестно отсутствующим. – М.: Юридическая литература. -1985

Білик Ю.О.
Національний університет ДПС України

ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Діяльність міжнародних фінансових організацій (МФО) набуває все вагомішого значення для реформування економіки України. Поглиблення співпраці з МФО надає можливість в залученні додаткових фінансових ресурсів для реалізації пріоритетних системних та інвестиційних проектів. У сучасній системі міжнародних відносин ресурси МФО, за умови їх ефективного використання, є важливим джерелом ресурсного забезпечення реалізації завдань соціального та економічного розвитку, інструментом інституційних перетворень та міжнародної інтеграції.

Еволюції розвитку взаємовідносин з міжнародними фінансовими організаціями, присвячено багато праць українських науковців, політичних і державних діячів. Це, передусім, роботи Антоненко І. [1], Голубки С. [2] та інших.

Серед найбільших міжнародних фінансових організацій, що проводять свою діяльність в Україні, слід виділити: Міжнародний валютний фонд (МВФ), Група Світового банку (СБ) і Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).

Як відомо, що одним з найважливіших кредиторів України є Міжнародний валютний фонд. У співробітництві України з МВФ в межах кредитних програм можна виділити кілька етапів.

Перший етап з 1994 по 1995 роки характеризується наданням МВФ кредитів за програмою системної трансформаційної позики (STF) для підтримки платіжного балансу України.

На другому етапі з 1995 по 1998 роки Україна отримала від МВФ кредити за трьома річними програмами „Стенд-бай”. Головною метою цих кредитів була підтримка курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу України.

На третьому етапі з 1998 по 2002 роки відбулося впровадження Програми розширеного фінансування (EFF-Extended Fund Facility). Головна її мета – сприяння макроекономічній стабілізації в Україні.

Четвертий етап з 2002 по 2008 роки характеризувався тим, що була обрана програма “попереджувальний стенд-бай”. У період з 2005 по 2008 роки співробітництво України з МВФ було сконцентровано у сфері технічної допомоги.

На п'ятому етапі з 2008 по 2012 роки була підтримана пропозиція-запит України з приводу залучення ресурсів на основі програми «Стенд-бай»[4].

На сьогодні найбільш актуальними питаннями є стабілізація відносин України з МВФ; зняття проблеми невиправданих його вимог щодо продовження співробітництва з Україною; створення загального позитивного іміджу України для заохочення приватного капіталу з інших країн світу.

Важливим напрямком подальшої побудови відносин України з МВФ є перехід від безпосереднього отримання фінансових ресурсів до отримання консультативної і політичної підтримки від фонду. Це буде позитивним

фактором, який буде впливати на розвиток зовнішньоекономічної діяльності України в усіх її аспектах.

З приходом незалежності 1991 році Україна розпочала своє співробітництво з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР). Основою співробітництва України з ЄБРР є його стратегія допомоги нашій державі.

У рамках стратегії ЄБРР працює у двох напрямках: надання міжнародних кредитів на пільгових умовах під державні гарантії та кредитування приватних підприємств України на комерційних умовах. Європейський банк реконструкції і розвитку здійснює зовнішнє пряме та спільне фінансування інвестиційних проектів. Стратегія Європейського банку реконструкції і розвитку для України передбачає диверсифікованість виробничої бази і загальне поліпшення конкурентоздатності країни, розвиток місцевих ринків капіталу, продовження реформи енергетичного сектору, поліпшення корпоративного управління та ін[2].

Варто зазначити, що світовий банк відіграє важливу роль у наданні фінансової та технічної допомоги для України при цілісному та системному переході до ринкової економіки, починаючи з часів вступу нашої держави до цієї інституції у 1992 р.

Співробітництво зі Світовим банком здійснюється на основі прийнятої у лютому 2012 році нової Стратегії партнерства з Україною на 2012 -2016 рр., яка спрямована на допомогу Уряду у реалізації програми економічних реформ та інтеграції з ЄС.

Основну увагу в даній Стратегії зосереджено на стратегічних пріоритетах розвитку країни, включаючи стале економічне зростання, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки, ефективне реформування державних фінансів та поліпшення якості державних послуг.

Світовий банк допоміг модернізувати бюджетну систему України шляхом створення Державної казначейської служби, усунення бартерних платежів і поліпшення загальної фінансової та платіжної дисципліни [3].

Таким чином, співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями відіграє важливу роль для розвитку національної економіки. Співпраця України з МФО веде до формування конкурентного ринкового середовища, поліпшення макрофінансових показників стабілізації, активізації інвестиційних процесів, стимулювання розвитку приватного підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко І. С. Співробітництво України з Міжнародними фінансово-кредитними організаціями-шлях до стабільності та розвитку в період кризи. Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2009_13/Antonenk%D0%BE.pdf

2. Голубка С.М. Національні аспекти міжнародного фінансового співробітництва України. Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2011_4/Golubka.pdf

3. Міністерство фінансів України. Режим доступу:

4.Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями.
Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/netherlands/ua/29525.htm>

М.І. Бєлікова

*аспірантка кафедри адміністративного права
Національного університету «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ

Право громадян на оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади є одним з найважливіших прав та вагомою характеристикою правової держави.

Громадяни реалізують своє право на оскарження у судовому та адміністративному порядках. Останній здійснюється шляхом подання скарги на рішення, дії або бездіяльність органів державної влади вищестоящому органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати такі скарги. Тому скарга є процесуально оформленим виявом права громадян на адміністративне оскарження.

Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР, який займає провідне місце серед нормативно-правових актів, що регулюють процедуру оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, скарга – це звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб. Скарга може бути усною чи письмовою.

Законом встановлені умови, за яких скарги не підлягають розгляду і вирішенню в адміністративному порядку, а саме: 1) не підписані автором; 2) без зазначення місця проживання; 3) анонімні; 4) повторні скарги від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо воно було вирішено по суті, до одного і того ж органу; 5) скарги, терміни для подання яких закінчились; 6) скарги осіб, визнаних судом недієздатними; 7) скарги на рішення загальних зборів колективних сільськогосподарських підприємств, акціонерних товариств, юридичних осіб, створених на основі колективної власності; 8) скарги на рішення вищих державних органів. [1, с.145-146]

Деякі з вищенаведених підстав, на наш погляд, потребують додаткового роз'яснення та уточнення, а саме: подання скарги без зазначення місця проживання та скарги, терміни для подання якої закінчились.

Не підлягають розгляду і вирішенню в адміністративному порядку скарги, терміни для подання яких закінчились. Законом встановлено, що скарга на рішення, що оскаржувалось, може бути подана до органу або посадовій особі вищого рівня протягом одного року з моменту його прийняття, але не пізніше

одного місяця з часу ознайомлення громадянина з прийнятим рішенням. Однак, пропущений з поважної причини термін може бути поновлений органом чи посадовою особою, що розглядає скаргу. Виникає питання щодо визнання тієї чи іншої причини поважною чи неповажною. Таким чином, рішення стосовно статусу причини пропуску терміну приймає відповідна особа, керуючись своєю правосвідомістю. Конструюючи оціночну правову норму, законодавець делегує частину своїх повноважень щодо правового регулювання суспільних відносин суб'єктам правозастосовчої діяльності в частині індивідуального вирішення конкретної справи і найповнішого задоволення інтересів її учасників.[2]

Тому, необхідно розтлумачити поняття «поважна причина» на законодавчому рівні, або ж навести перелік таких причин, однак слід зазначити, що цей перелік має бути вичерпний, задля уникнення зловживань з боку скаржників.

Наступною підставою, за якої скарга не підлягає розгляду, є її подання без зазначення в ній місця проживання скаржника. Відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11.12.2003 №1382-IV місцем проживання визначається адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком понад шість місяців. Згідно зі статтею 29 Цивільного кодексу України місцем проживання фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель тощо), у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово. Таким чином, можна зробити висновок, що законодавець, у Законі України «Про звернення громадян», мав на увазі те визначення місця проживання, що закріплено в Цивільному кодексі, оскільки в цьому разі орган чи посадова особа, уповноважена розглядати скарги, матиме зворотній зв'язок зі скаржником. Зважаючи на це, видається незрозумілим як особа, що не має місця проживання зможе реалізувати своє право на оскарження. Відповідно до Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 № 2623-IV бездомною особою є особа, яка перебуває в соціальному становищі бездомності, тобто такому соціальному становищі, що зумовлене відсутністю в неї будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання. Отже, по суті, вказані особи не мають місця проживання, яке б вони могли зазначити у скарзі, і це, в свою чергу тягне, відмову у її розгляді. Хоча у Законі говориться про те, що бездомні особи мають всі права і свободи, закріплені Конституцією і законами України (ст.5).

Отже, умова розгляду скарги щодо зазначення місця проживання скаржника, на наш погляд, порушує права певної категорії осіб, а саме бездомних осіб, що не перебувають у закладах соціального захисту таких осіб.

Ми вважаємо, що для них є можливим вказувати не місце проживання у розумінні ЦК України, а місце проживання, що зазначається в Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», тобто певну адміністративно-територіальну одиницю. При цьому, необхідно розробити та законодавчо закріпити механізм зворотного зв'язку органу

(посадової особи), що розглядають скаргу зі скажником, який не має місця проживання.

Таким чином можна зробити висновок про те, що для поліпшення механізму реалізації права громадян на оскарження рішень, дій або бездіяльності в адміністративному порядку, необхідно внести запропоновані зміни в Закон України «Про звернення громадян» задля того аби уникнути суб'єктивної оцінки з боку органу (посадової особи), уповноваженого розглядати скарги громадян, стосовно пропущеного строку для подачі звернення. Крім того пропонуємо дати роз'яснення поняттю «місце проживання» у контексті вище згаданого Закону.

Література

1. Кисіль Л.Є. Нагальні завдання удосконалення адміністративного оскарження / Л. Є. Кисіль // Часопис Київського університету права. – 2008. - N 3. - С. 174-179. - Бібліогр. : с. 144-150.

2. Євдокимов Д. Застосування оціночних понять в сучасному кримінальному праві [Електронний ресурс] / Д. Євдокимов // Юстиніан. - №6. - 2009 - Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=3231> . - Заголовок з екрана

Беспалова Е.А.

*студентка юридического інститута Національного
исследовательского университета
«Белгородский государственный университет»*

ЗАЩИТА ИНТЕРЕСОВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ ПРИ ОКАЗАНИИ ЗРЕЛИЩНО-РАЗВЛЕКАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

В цепочке правовых отношений "автор - предприниматель - зритель" зрелищная организация - передающее звено, посредник между творцом и публикой. Именно этот посредник "реализует" художественный продукт потребителю, находясь с ним в договорной связи при оказании зрелищно-развлекательной услуги. Защита интересов потребителей "духовной пищи" при оказании зрелищно-развлекательных услуг состоит в защите не столько материальных, сколько нематериальных, личных прав и духовных интересов. В теории спорным является вопрос о том, что именно является предметом возмездных услуг - деятельность исполнителя услуги или ее результат. От решения этого вопроса часто зависит и качество выполняемых при оказании услуги работ. Если признать, что предмет оказания услуги - только деятельность исполнителя, то это влечет неопределенность задач, которые ему предстоит решить для удовлетворения нужд потребителя услуги. Действующая редакция ст. 779 Гражданского кодекса Российской Федерации "Договор возмездного оказания услуг", предусматривающая в качестве предмета договора совершение определенных действий или осуществление определенной деятельности, не обеспечивает в достаточной мере интересы заказчика, потребителя услуги. Думается, что п. 1 ст. 779 ГК РФ следовало сформулировать так: "По договору возмездного оказания услуг исполнитель

обязуется по заданию заказчика совершить определенные действия или осуществить определенную деятельность для достижения конкретной цели (результата) для заказчика, а заказчик обязуется оплатить эти услуги". Глава 39 ГК "Возмездное оказание услуг" остается пока недостаточно разработанной в связи с отсутствием в ней специальных норм, регулирующих особенности многих возмездных услуг, в т.ч. и зрелищно-развлекательных услуг. Следуя Концепции развития гражданского законодательства, одобренной 7 октября 2009 г. состоящим при Президенте Российской Федерации Советом по кодификации и совершенствованию гражданского законодательства, законодатель, возможно, сочтет необходимым внести соответствующие изменения. Думается, что в системе гражданско-правовых услуг зрелищно-развлекательные услуги должны занять самостоятельное место среди других возмездных услуг, указанных в ст. 779 главы 39 ГК РФ.

Что же является предметом зрелищно-развлекательных услуг?

Всеобщая декларация прав человека в п. 1 ст. 27 содержит положение: "Каждый человек имеет право свободно участвовать в культурной жизни общества, наслаждаться искусством...". Получая зрелищно-развлекательную услугу, человек осуществляет свое право и возможность наслаждаться искусством. Результат оказания зрелищных услуг, конкретный итог этой деятельности, полученный потребителем-зрителем, - это новая информация либо новое отношение к ранее известной информации в сочетании с эмоциональным и духовным наслаждением от созерцания образов (визуальных, звуковых и пр.). Именно испытанное чувство наслаждения искусством и есть результат, к достижению которого стремится потребитель и должен стремиться исполнитель услуги. Отсюда вытекают основные признаки договора возмездного оказания зрелищно-развлекательных услуг: "По договору возмездного оказания зрелищно-развлекательной услуги исполнитель - культурно-зрелищная организация (театр, филармония, организация вещания и т.д.) - обязуется представить художественное произведение в образной форме, доступной для зрительного, слухового, интеллектуального и духовного восприятия, создающего чувство эмоционального наслаждения искусством, а заказчик обязуется оплатить эту услугу". Указание на результат зрелищно-развлекательной услуги - достижение чувства наслаждения искусством у ее потребителя - ко многому обязывает исполнителя - культурно-зрелищную организацию - в смысле содержания предоставляемой услуги. Ведь чувство наслаждения искусством не может вызывать нечто уродливое, вызывающее противоположные чувства и не являющееся творением одухотворенной личности. Н.А. Бердяев так характеризует художественное восприятие человека: "В художественном восприятии мир дан нам уже просветленным и освобожденным, в нем прорывается человек через тяготу мира... Восприятие мира в красоте есть прорыв через уродство "мира сего" к миру иному... Восприятие красоты в мире есть всегда творчество - в свободе, а не в принуждении постигается красота в мире". Н.А. Бердяев неразрывно связывал между собой понятия "искусство" и "красота". По его мнению, творец-художник постигает красоту сам и дает возможность увидеть или услышать ее

окружающим людям через его произведение. Уродство мира сего не достойно быть воплощенным в произведение искусства. Цель искусства - облагородить человеческий характер. Красота - средство достижения этой цели. Одновременно красота есть средство выражения.

К сожалению, многие современные произведения искусства отошли от жизнеутверждающей концепции культуры. В современном мире часто за признаки истинной культуры принимают внушающие ужас и отвращение гримасы приходящей в упадок цивилизации.

Отсутствие чувства наслаждения от "духовной пищи" не является достаточным основанием для обращения за защитой прав потребителя. Объектами защиты психологической сферы человека являются психическое благополучие человека и информационно-психологической среды, обеспечивающие деятельность человека, способствующие гармоничному развитию личности и реализации его конституционных прав и свобод. Это прежде всего такое благо, как нравственное здоровье, ущерб которому может выражаться в ощущении нравственного дискомфорта в виде чувства подавленности, беспокойства либо в виде чувства отвращения при воспоминании об увиденном зрелище. Это также и такое личное немущественное право, как право на целомудрие, которое нарушается при созерцании непристойного зрелища, оскорбительного по своей сути, умаляющего чувство достоинства, унижающего зрителя как духовную личность, навязывающего ему "возврат в плотское состояние".

Статья 152 ГК РФ "Защита чести, достоинства и деловой репутации" требует корректировки: ее необходимо дополнить с учетом того, что посягательство на достоинство может быть и не только в виде оскорбления и распространения позорящих сведений, а иными способами, в частности, демонстрацией оскорбительных действий, в т.ч. показом непристойного зрелища.

В Закон о защите прав потребителей необходимо внести дополнения о защите нематериальных духовных благ потребителей, таких как честь, достоинство, нравственное благополучие, целомудрие. Нуждается в дополнении и глава 8 ГК ("Нематериальные блага и их защита") с детальными правовыми нормами, имеющими целью регулирование и защиту таких конкретных видов нематериальных благ граждан, как нравственный комфорт, целомудрие.

На зрелищную организацию законом должна возлагаться обязанность информировать потребителя о содержании услуги под угрозой выплаты потребителю неустойки за непредоставление информации об услуге либо за предоставление информации, не соответствующей действительному содержанию услуги. В Федеральном законе "Об оказании зрелищно-развлекательных услуг", который может быть принят в целях детализации норм ГК РФ о договорах оказания зрелищно-развлекательных услуг, можно определить размер неустойки, например, в размере 10% от стоимости услуги (билета на зрелище). Исполнителем услуги (организацией зрелищного предпринимательства) эта неустойка должна выплачиваться в несудебном

порядке, непосредственно потребителю по его требованию. За отказ в оплате неустойки привлекать к административной ответственности, применяемой органами Роспотребнадзора. Если в результате неточной или ложной информации, предоставленной в какой-либо объективной форме, потребитель под влиянием заблуждения (и, возможно, обмана) заключил договор с исполнителем на оказание ненужной ему услуги, он вправе отказаться от просмотра зрелища на любом его этапе, потребовать расторжения договора, возврата уплаченных денег и компенсации морального вреда в виде ощущения нравственного дискомфорта. Такое же право (на расторжение договора и компенсацию морального вреда) следует предоставить зрителю, отказавшемуся от просмотра сцен насилия, жестокости и секса, о наличии которых в зрелище он не был заранее предупрежден. Аналогичные права необходимо предусмотреть для несовершеннолетних зрителей, которые не были предупреждены о том, что данное зрелище не предназначено для их возраста, и были допущены на его просмотр.

Основаниями компенсации морального вреда потребителю зрелищной услуги должны быть указаны, во-первых, наличие ущерба личности от умаления ее нематериальных благ; во-вторых, причинная связь между ущербом и действиями организации, оказывающей зрелищно-развлекательную услугу. Такие действия могут быть правомерными либо неправомерными, это обстоятельство не должно влиять на привлечение к ответственности. Данный подход будет соответствовать требованию концепции о возможности использовать все способы защиты гражданских прав для защиты любых нематериальных благ гражданина, поскольку использование таких способов совместимо с существом нарушенного права и характером нарушения. Следует предусмотреть и порядок компенсации ущерба личности зрителя. Представляется, что преимущественно это должен быть внесудебный порядок. Компенсация должна производиться на основании заявления зрителя (законного представителя несовершеннолетнего зрителя, с которым он проживает) в адрес организации Роспотребнадзора, которая будет наделена правом выдавать предписания о выплате потребителям компенсации в твердом размере, к примеру, 5000 руб. Более высокая сумма компенсации может быть взыскана зрителем в судебном порядке. В спорных случаях организация Роспотребнадзора или суд могут решить дело с привлечением специалистов по этике для дачи заключения (экспертизы). Особое значение имеет безопасность информации, которую несет в себе зрелищно-развлекательная услуга, для детей и подростков. В связи с этим необходимо внести в ГК норму о том, что исполнитель услуги (зрелищная или иная организация шоу-бизнеса) обязан предоставить заранее необходимую и достоверную информацию о предлагаемой зрелищной услуге, предупредив об опасности ее для несовершеннолетних. Чтобы стимулировать шоу-бизнес к выполнению этого правила, необходимо предусмотреть право зрителя-потребителя услуги, родителей несовершеннолетнего зрителя на компенсацию морального вреда, выразившегося в оскорблении чувства целомудрия несовершеннолетнего. В отношении взрослого зрителя следует усматривать оскорбление его чувства

целомудрия и собственного достоинства непристойностью зрелища, если он заранее не был предупрежден зрелищной организацией о таких свойствах зрелища. Одновременно потребителю такой услуги должно быть предоставлено право на получение от зрелищной организации уплаченной им цены и возмещение убытков.

Подобные нормы будут способствовать, насколько это возможно, обеспечению духовности содержания зрелищно-развлекательных услуг, в чем сейчас остро нуждается зрелищное производство, и как минимум обеспечению безопасности этих услуг для здоровья и развития несовершеннолетних.

Литература

1. Концепция развития гражданского законодательства Российской Федерации / Вступит. ст. А.Л. Маковского. М.: Статут, 2009. 160 с.
2. Всеобщая декларация прав человека. Принята 10.12.1948 Генеральной Ассамблеей ООН // Международное публичное право: Сб. документов. М.: БЕК, 1996. Т. 1- 464 с.
3. Бердяев, Н.А. О рабстве и свободе человека (Опыт персоналистической философии): монография / Н.А. Бердяев - Париж: Утса-press, 1939.- 222 с

Бондаренко О. В.

студентка юридичного факультету

Київського національного університету ім.. Т. Шевченка

АГРАРНІ РОЗПИСКИ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Сільське господарство - це комплекс технологічно і організаційно взаємозв'язаних галузей, які у своїй сукупності утворюють збалансовану, інтегровану і структурно завершену систему, функціонально-компонентна структура якої підпорядкована стабільному нарощуванню продовольчої продукції землеробства і тваринництва. Одним з інструментів сільського господарства є аграрні розписки.

На сьогоднішній день тема аграрних розписок в Україні є дуже актуальною, оскільки 19 березня 2013 року набрав чинності Закон України «Про аграрні розписки» № 5479-VI від 06.11.2012 року. Даний закон регулює відносини, що виникають під час оформлення, видачі, обігу, виконання аграрних розписок, визначає порядок їх реєстрації та спрямований на створення правових, економічних, організаційних умов функціонування цих документів. Питанню аграрних розписок і їх актуальності на сьогоднішній день в Україні присвячено роботи Ю. Губені, Т. Тимошенко та інших вчених і фахівців з аграрного права.

Закон визначає аграрні розписки як товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах. В залежності від змісту зобов'язання законодавець виділяє товарні та фінансові аграрні розписки. Якщо за фінансовими аграрними розписками боржник зобов'язується сплатити

кредитору грошові кошти, а грошове зобов'язання забезпечене сільськогосподарською продукцією, то товарні аграрні розписки передбачають обов'язок боржника поставити кредитору в майбутньому сільськогосподарську продукцію, що за своїм правовим змістом є близьким до ф'ючерних контрактів.

Основна ціль Закону України «Про аграрні розписки» – врегулювання правовідносин, пов'язаних з оформленням, видачею, обігом, погашенням аграрних розписок - нового інструменту кредитування сільськогосподарських товаровиробників під заставу такого специфічного об'єкту як майбутній врожай та сільськогосподарські тварини. Другорядні цілі, досягненню яких сприяє закон – це створення механізму перенесення ризиків ринкових змін ціни сільськогосподарської продукції з сільськогосподарських товаровиробників на покупців їх продукції, збільшення надходжень до місцевих бюджетів населених пунктів – центрів сільськогосподарського виробництва, створення інвестиційних переваг для здійснення коротко - та середньострокових інвестицій у сільськогосподарське виробництво, інтеграція системи інвестування під заставу майбутнього врожаю з системою складських документів.

Аналізуючи Закон України «Про аграрні розписки» можна зробити висновок, що він містить як позитивні, так і негативні аспекти. Позитивним нововведенням, по-перше, є той факт, що аграрні розписки дозволять агровиробникам поповнювати оборотний капітал, отримувати матеріально-технічні ресурси у борг під заставу майбутнього урожаю.[4] Таким чином запровадження інституту аграрних розписок дійсно може значно збільшити обсяги інвестицій в аграрний сектор, відкрити українським аграрним компаніям нові можливості для залучення фінансування.

По-друге, позитивним аспектом новоприйнятого Закону є законодавче визначення таких термінів як аграрна розписка, боржника і кредитора за аграрною розпискою, визначено їх права і обов'язки, наявність чіткого переліку обов'язкових реквізитів аграрної розписки тощо.

По-третє, Закон встановлює відносну легкість обороту аграрних розписок, що забезпечується закріпленням механізмом передачі прав кредитора за аграрною розпискою, встановлює полегшену процедуру обернення стягнення на заставлений врожай і запроваджує функціонування відкритого реєстру аграрних розписок з можливістю доступу до інформації, що в ньому розміщена.

Водночас, Закон за своїм змістом орієнтований на потенційних кредиторів агросектора, наділяючи їх досить широкими повноваженнями щодо захисту своїх інтересів, забезпечених аграрною розпискою. Так кредитори мають право здійснювати постійний контроль за вирощуванням сільськогосподарської продукції, самостійно дорощувати її за рахунок боржника в разі порушення останнім технологій виробництва. В разі нестачі чи втрати майбутнього урожаю, кредитори зберігають право на повне забезпечення своїх вимог за рахунок наступних урожаїв на даній ділянці, або іншої сільськогосподарської продукції чи майна боржника. У разі виявлення порушень технологічних процесів вирощування продукції кредитор наділяється правом складення акта

про порушення технології виробництва та може вимагати від боржника усунути таке порушення у визначений у такому акті строк. Однак, треба пам'ятати, що передбачений обов'язок боржника здійснити повне відшкодування витрат кредитора на здійснюване дорощування врожаю може зумовити зловживання кредитора та накладення невиправдано великих витрат, що мають бути відшкодовані боржником. Отже, було б більш доцільним обмежити право кредитора на відшкодування витрат певними розумними межами.

Однією з негативних рис нового законодавчого документа є його несиметричність. Один з її проявів — це передбачена законом можливість моніторингу застави майбутнього врожаю, яка може здійснюватися цілодобово протягом всього терміну застави, а наслідком невиконання вимог кредитора стане те, що останній має право самостійно взяти під охорону заставлене майно і самостійно або із залученням третіх осіб здійснювати дії з дорощування майбутнього врожаю, тобто фактично заволодіти майбутнім урожаєм. Причому жодних засобів контролю боржника за згаданим дорощуванням у законі не передбачається. Звісно, у моніторингу нічого поганого немає, проте вимоги кредитора можуть бути різні, а якщо врахувати, що в аграрній розписці не визначається, на забезпечення виконання якого саме зобов'язання боржника вона видана, це суттєво підвищує можливість зловживання з боку кредитора та ускладнює захист прав сільгоспвиробника.[3]

Не можна відкидати той факт, що цей закон може допомогти частині аграріїв в отриманні кредитних коштів, проте він містить досить багато небезпек (особливо зважаючи на наші реалії) для зловживань та замасковані механізми для відчуження землі (за змовою сторін при використанні фіктивних аграрних розписок). Хоча законом це і не зазначено, фактично при його застосуванні сторони мають нерівні права.

Попри оптимістичні заяви розробників закону про очікувані інвестиції, він не містить положень чи механізмів, які б стимулювали кредиторів до надання коштів сільгоспвиробникові, а, по суті, лише запроваджує різновид товарного векселя з додатковими можливостями стягнення заборгованості. Існуючі на сьогодні механізми дозволяють здійснювати кредитування і без аграрних розписок, питання полягає у наявності вільних кредитних ресурсів та відсоткових ставок, а цього закон не те що не вирішує, а зовсім не бере до уваги.[3]

Отже, Законом визначено аграрну розписку як товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовність сільгоспвиробника поставити продукцію або сплатити кошти; визначаються обов'язкові реквізити аграрної розписки, визначено суб'єктний, об'єктний склад; встановлюється відносна легкість обороту аграрних розписок, що забезпечено закріпленим механізмом передачі прав кредитора за аграрною розпискою; встановлено полегшену процедуру обернення стягнення на заставлений врожай; запроваджується функціонування відкритого реєстру аграрних розписок з можливістю доступу до інформації, що в ньому розміщена. Однак Закон має і наявні недоліки, які потребують подальшого врегулювання на законодавчому рівні і внесення змін в Закон України «Про аграрні розписки».

Список літератури:

1. Губені Ю. Аграрні розписки – крок до ЄС чи чергова аграрна імпровізація. [Електронний ресурс] // День. - 2012.- листопад - №216.
2. Курило Ю. Плюсы и минусы Закона «Об аграрных расписках» // ЮРИСТ & ЗАКОН. – 2013. – січень - №16
3. Репін К. Обережно: аграрні розписки. [Електронний ресурс] // The Ukrainian Farmer. – 2013. – січень. – Режим доступу: <http://www.agrotimes.net/oberezhno-agrarn-rozpiski.html>
4. Тимошенко Т. Аграрні розписки як фінансовий інструмент. [Електронний ресурс] // Агробізнес сьогодні. – 2012. – грудень – №23 (246). - Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/29-2011-05-11-22-05-40/1377-2013-01-12-15-08-02.html>

Головачова А.О.

*Студентка факультету №6
НУ ЮАУ імені Ярослава Мудрого,*

Розсоха К.О.

*Студент факультету № 7
НУ ЮАУ імені Ярослава Мудрого*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

“Вирішення проблеми знешкодження й утилізації відходів є однією з центральних у забезпеченні охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів. Відходи забруднюють ґрунт, води, повітря, займають під звалищами, відвалами значні площі. Їх утворення є наслідком переробки природної сировини у процесі матеріального виробництва, та споживання продуктів цього виробництва населенням. Щороку на підприємствах України утворюється близько 100 мільйонів тонн токсичних відходів. З них до найбільш небезпечних за європейськими стандартами (I-III класи небезпеки) належить 2,5-3,5 мільйона тонн. Кількість підприємств, на яких фіксуються токсичні відходи, перевищує 2500. Загальний обсяг накопичення токсичних відходів становить 4,4 мільярда тонн. У цілому розрив між: прогресуючим накопиченням токсичних відходів і заходами з їх утилізації та знешкодження загрожує поглибленням екологічної кризи та загостренням соціально-економічної ситуації в Україні.” [2, с.74].

У відповідності до ст. 1 Закону відходи - будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості і не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення і від яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення [1].

Поводження з відходами - дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення,

перероблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення [1].

Законодавство України, яке регулює поводження з відходами складається з цілого ряду законодавчих актів, зокрема, законів України «Про відходи» від 05.03.1998 № 187/98-ВР [Електронний ресурс] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>, «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-ХІІ [Електронний ресурс] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>, «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 № 4004-ХІІ [Електронний ресурс] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>, «Про поводження з радіоактивними відходами» від 30.06.1995 № 255/95-ВР [Електронний ресурс] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/255/95-вр>, «Про металобрухт» від 05.05.1999 № 619-ХІV [Електронний ресурс] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/619-14>, Кодексу України «Про надра» від 27.07.1994 № 132/94-ВР [Електронний ресурс] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр> та інших нормативно-правових актів.

Закон визначає правові, організаційні та економічні засади діяльності, пов'язаної із запобіганням або зменшенням обсягів утворення відходів, їх збиранням, перевезенням, зберіганням, сортуванням, обробленням, утилізацією та видаленням, знешкодженням та захороненням, а також з відверненням негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини на території України.

Загалом на виконання положень Закону «Про відходи» розроблено і впроваджено цілу низку нормативно-правових актів, що стосуються врегулювання таких питань: встановлення лімітів на утворення та розміщення відходів; облік, паспортизація відходів і відповідне інформаційне забезпечення (реєстри об'єктів видалення відходів, об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів); вимоги до трансграничного перевезення відходів; дозвільний порядок діяльності поводження з небезпечними відходами й окремими видами відходів як вторинною сировиною; організація розробки і виконання програм поводження з відходами; розроблення схем санітарного очищення населених пунктів; організація збирання і видалення побутових та інших відходів, створення полігонів для їх захоронення, а також організація роздільного збирання корисних компонентів цих відходів.

У відповідності до Закону заходи Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки передбачають розроблення й впровадження систем поводження з окремими видами відходів: пакувальними матеріалами і тарою; відпрацьованими оливами (нафтопродуктами); зношеними шинами, гумотехнічними виробами та відходами гумотехнічного виробництва; непридатними до використання транспортними засобами; електричним та електронним обладнанням (в тому числі, трансформаторами та стабілізаторами); медичними відходами; будівельними відходами [4].

У процесі формування вітчизняного законодавства про відходи враховується європейський досвід у вирішенні відповідних проблем. Разом з

тим відповідне європейське законодавство постійно удосконалюють, і Україні в найближчі роки треба прикласти значні зусилля для імплементації європейського досвіду у національне законодавство.

Моніторинг стану нормативно-правового й економічного регулювання поводження з відходами в Україні показує, що багато питань залишаються нерегульованими, а окремі аспекти потребують реформування, це зокрема:

1. Розвиток законодавчого забезпечення, що має передбачати як внесення змін і доповнень у діючі акти, так і розробку нових. Останні зміни до Закону «Про відходи» не охопили низки питань. Разом з тим, вимоги, які висуваються зараз щодо змін у Закон «Про відходи» насамперед по врегулюванню вторинного ресурсокористування, за своїм змістом й обсягом виходять за рамки мети й концепції самого закону як базового. Це зумовлює необхідність розробки та прийняття спеціальних законопроектів, які регулюють діяльність, пов'язану із вторинними ресурсами (рециклінгом матеріалів), тарою й упакуванням, техногенними родовищами корисних копалин, побутовими відходами. У рамках цих законів повинні бути передбачені конкретні механізми їх реалізації.

2. Виходячи з аналізу європейського досвіду й оцінки наявних прогалин у національному нормативно-правовому полі, до найбільш актуальних завдань урегулювання на підзаконному рівні належать: спалювання побутових відходів; поводження з відходами електричного й електронного устаткування; поводження з стічними водами (водоспоживання й водовідведення); приймання утворених на суднах відходів і залишків вантажу портовими спорудами та ін. Оптимальним шляхом врегулювання зазначених питань є розроблення відповідних технічних регламентів.

3. Потребує вдосконалення система фінансового забезпечення сфери поводження з відходами. На теперішній час заходи, що фінансує держава, носять здебільшого ліквідаційний, а не попереджувальний характер. Стратегічні цілі залишаються поза увагою. Неадекватність фінансових надходжень рівню ризиків, пов'язаних з відходами та їх накопиченням, вимагає розроблення та впровадження механізмів акумуляції коштів, розширення бази відповідного оподаткування і підвищення абсолютного розміру грошових стягнень за утворення та розміщення відходів.

4. На порядку денному стоїть питання програмного забезпечення вирішення проблеми відходів. Оскільки вона є центральною у природоохоронному і ресурсному аспекті, не виникає сумнівів щодо необхідності програмного забезпечення її вирішення. Фундаментальність проблеми вимагає дотримання всіх регламентів розробки державних програм, починаючи із відповідної концепції, її громадського обговорення тощо. Важливим аспектом має стати органічне поєднання програми з Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011–2015 роки та завданнями Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», який був схвалений Верховною Радою України 21 грудня 2010 р., та зокрема з Національним планом виконання Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі.

5. Враховуючи світовий та вітчизняний досвід економічних трансформацій у сфері природокористування, а також положення Директиви 2008/98/ЄС, слід здійснити певні перетворення у системі поводження з відходами і в Україні: надання безумовної пріоритетності рециклінгу відходів; впровадження закладних платежів, податків на продукцію, в контексті пов'язаного з нею утворення відходів, і за рахунок цього акумулювання коштів та створення спеціальних фондів для фінансування заходів щодо утилізації конкретних типів відходів; обов'язковість сортування побутових відходів, впровадження їх роздільного збирання як гарантії ефективного рециклінгу; впровадження економічних механізмів заохочення всіх суб'єктів у цій сфері, у тому числі населення, і економізація сфери відходів загалом; диференціація ставок екологічного податку за розміщення відходів в залежності від способу поводження з ними, зокрема щодо попередньо оброблених та відсортованих відходів; рефінансування екологічного податку при здійсненні підприємствами заходів з екологізації виробництва щодо мінімізації відходів та їх перероблення [3].

В рамках завдань по імплементації європейських стандартів, зокрема стосовно класифікації відходів, доцільною стає відмова поділу відходів за класами небезпеки з переходом на списковий принцип та з виділенням категорії відходів, що не є небезпечними, та інертних відходів.

До першочергових завдань урегулювання на підзаконному рівні слід віднести: затвердження нової редакції Класифікатора відходів, гармонізованого з європейськими стандартами; реформування системи державного статистичного обліку відходів і розроблення їх нової статистичної класифікації; розроблення методичних (і класифікаційних) засад віднесення відходів до категорії небезпечних (з визначенням категорій відходів, які не є небезпечними, а також інертних і окремо муніципальних, що відповідає європейським підходам); розроблення та впровадження Порядку встановлення, затвердження й перегляду нормативів утворення відходів; упорядкування зберігання відходів, насамперед небезпечних, на території підприємств.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про відходи» Верховна Рада України; Закон від 05.03.1998 № 187/98-ВР [Електронний ресурс] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>
2. Комарницький В.М. Екологічне право: Навчальний посібник. - 3-є вид. Комарницький В.М., Шевченко В.І., Єлькін С.В. // Центр навчальної літератури, К.: 2006.- 224 с.
3. Корнякова Н., Поняття відходів за законодавством України та Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз. // Право України. – 2004. - № 5.
4. Міщенко, В. С. Нормативно – правові та економічні аспекти поводження з відходами в Україні.// В. С. Міщенко, Г. П. Виговська. [Електронний ресурс] <http://waste.ua/eco/2012/waste-management/legislation/>.

Дембіцька С.Л.

к.ю.н., асистент кафедри цивільного права

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ

Виклад основних положень. Побудова суспільства в умовах демократії та належного правопорядку залежить від чітко визначеної правової політики держави у сфері регулювання відносин в тому числі і при визначенні відповідальності за вчинені протиправні дії або бездіяльність [1, с.5].

Адміністративне право регулює найважливіші відносини, які мають принципове значення для громадян та всього суспільства загалом. В умовах демократизації суспільства докорінним чином повинно змінюватись і правове регулювання в сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки. Ця сфера управлінської діяльності регламентується саме нормами адміністративного права [2, с.1].

Одним із видів державного примусу як діяльності уповноважених на те органів із застосуванням адміністративних заходів є адміністративний примус, що займає в системі примусових засобів значне місце. Адміністративний примус як засіб захисту суспільних відносин від протиправних зазіхань, спрямований на забезпечення виконання нормативних актів, що регулюють правопорядок і громадську безпеку [3, с.181].

Термін примус означає – примушування до виконання дій під загрозою, що може полягати в позбавленні волі, застосуванні сили тощо [4].

Примус – це психологічний або фізичний вплив на певних осіб з метою спонукання, примушення їх виконувати правові норми. Примус вважають невід’ємною складовою здійснення державної влади, її засобом (методом), а в результаті – основною ознакою держави і правової системи загалом [5, с.135].

В.К. Колпаков та О.В. Кузьменко поняття адміністративного примусу характеризують як владне, здійснюване в односторонньому порядку та передбачених правовими нормами випадках застосування від імені держави до суб’єктів правовідносин, по-перше, заходів попередження, по-друге, заходів припинення правопорушень, по-третє, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових установлень [6, с.190].

В.Л.Ортинський характеризує адміністративний примус — як різновид державного примусу, тобто він здійснюється від імені і в інтересах держави її офіційними представниками, має юридичну форму. У власному розумінні цей юридичний примус застосовується при ігноруванні тих чи інших обов’язкових приписів, що виходять від держави в особі її уповноважених органів. Що стосується сфери державного управління, то він є засобом забезпечення виконання приписів адміністративно-правових норм [7, с.75].

С.Т. Гончарук пропонує розглядати адміністративний примус як один із основних методів державного управління, що полягає в застосуванні уповноваженими на те органами виконавчої влади та іншими компетентними суб’єктами у передбачених законом випадках комплексу примусових заходів морального, матеріального та фізичного впливу на волю і поведінку учасників

управлінських відносин з метою забезпечення громадського порядку та громадської безпеки, попередження та припинення правопорушень, а також покарання правопорушників [8, с. 87].

Особливе місце в системі заходів адміністративного примусу посідають заходи адміністративного попередження, сама назва яких вже дає вказівку на їх профілактичну спрямованість, яка полягає: по-перше, у тому, щоб не допустити протиправну поведінку; по-друге, в усуненні причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень, і створенню умов, які б виключали можливу протиправну поведінку [9, с.8].

Примус є одним з атрибутів державної влади. Він є знаряддям забезпечення безумовного виконання приписів правових норм усіма членами суспільства. Для адміністративного примусу характерно:

- позасудове виконання передбачених законом або підзаконними адміністративно-правовими нормами примусових заходів уповноваженим державним органом (посадовою особою);

- застосування заходів адміністративного примусу є прерогативою тільки тих органів управління і посадових осіб, що наділені повноваженнями представників адміністративної влади;

- адміністративний примус може бути застосований лише у випадку порушення правових норм у сфері державного управління;

- адміністративний примус є особливим видом державного примусу. Він призначений охороняти суспільні відносини, що складаються переважно у сфері державного управління тощо[10,с.215].

Заходи адміністративного примусу дуже різноманітні, вони можуть мати характер морального, майнового, особистісного впливу, допускається застосування фізичної сили і вогнепальної зброї, спеціальних засобів, заходи впливу застосовуються саме в примусовому порядку, тобто незалежно від волі й бажання суб'єкта, до якого застосовується, часто з можливістю використання для його реалізації інших примусових заходів.

У системі адміністративного примусу значну роль у гарантуванні правопорядку та громадської безпеки відіграють адміністративно-запобіжні заходи, які мають чітку профілактичну спрямованість, орієнтовані на захист інтересів громадської безпеки та недопущення вчинення правопорушень. Адміністративно-запобіжні заходи передбачають у встановлених законом випадках застосування обмежень до громадян та організацій, і в цьому проявляється їх примусовий характер, хоча правопорушення при цьому не вчиняється [11,с.36].

Держава, уповноважені нею органи мають право застосовувати легалізований примус від імені всього суспільства, підкоряючи членів спільноти встановленим ним правилам, навіть якщо вони розходяться з їх переконаннями. З цією метою використовується державна влада, апарат держави. Легалізація примусу, насилля з боку держави здійснюється відповідно до правових норм, які встановлюються самою ж державою, але які, як передбачається, виражають інтереси всього суспільства і схвалені ним. Право є

не тільки засобом легалізації примусової діяльності держави, але й, як правило, засобом її легітимації [12,с.11].

Висновки. Примус є, безумовно, авторитарним явищем, але, водночас, необхідним методом для охорони правопорядку, власності, прав та інтересів громадян і організацій, створення нормальних умов для діяльності апарату публічної влади. Отже, адміністративний примус є обов'язковим, об'єктивно обумовленим методом, способом здійснення державної виконавчої діяльності, фактором забезпечення громадського порядку, громадської безпеки, правопорядку в державі, недооцінювати роль якого в сучасних умовах не можна.

Список використаних джерел

1. Остапенко О.І. Кваліфікація адміністративних правопорушень. – Львів, Львівський інститут внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України, 2000. –173с.
2. Новіков В., Сопільник Р. Правове регулювання адміністративної діяльності органів внутрішніх справ /В.В.Новіков// Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2008. –№2. –С.1-9.
3. Троянський О.А. Місце та роль адміністративно-запобіжних заходів у системі заходів адміністративного примусу /О.А.Троянський // Південноукраїнський правничий часопис. –2007. –№3. –С.181-184.
4. Тлумачний словник українських термінів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.lisacoft.com.ua/index.php/component/lisa/href.
5. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / А.Т. Комзюк; за заг. ред. проф. О.М. Бандурки. – Харків: Вид-во Нац.ун-ту внутр. справ, 2002. – 336 с.
6. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
7. Ортинський В.Л., Кісіль З.Р., Ковалів М.В. Управління в органах виконавчої влади України. Навч.пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 296с.
8. Гончарук С.Т. Адміністративне право України: навч. посібник / С.Т.Гончарук. –К.: Національна академія внутрішніх справ України, Національна академія управління, 2000. – 240 с.
- 9.Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец.12.00.07«Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право»/ Р.С.Мельник. Харків: Національний університет внутрішніх справ, 2002. – 20 с.
10. Адміністративне право: Навч.пос. / О.І.Остапенко, З.Р.Кісіль, М.В.Ковалів, Р.В.Кісіль. –К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 536с.
11. Адміністративна діяльність міліції /За заг.ред.О.М.Бандурки: Підручник. –Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр.справ, 2004. –448с.

12. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец.12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/А.Т.Комзюк. —Х., 2012. —35с.

Долинська М. С.
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ДО ПИТАННЯ ДОСТУПУ КОНСУЛЬТАНТІВ ДЕРЖАВНИХ НОТАРІАЛЬНИХ КОНТОР ДО ПРОФЕСІЇ НОТАРІУСА В УКРАЇНІ.

Розглядаються актуальні проблеми правового регулювання доступу до професії нотаріуса в Україні. З'ясовано вимоги до осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, зокрема консультантів державних контор. Законодавство незалежної України постійно змінюється. Відповідних змін зазнають також норми, що регулюють діяльність нотаріальних органів держави. Так, протягом 2011-2012 років у Закон України «Про нотаріат», внесено численні та суттєві зміни, які стосуються і доступу до професії нотаріуса.

Українські вчені приділяють належну увагу аналізу українського нотаріального законодавства. Зокрема, слід відзначити наукові здобутки: Баранкової В. В., Комарова В. В., Дякович М. М., Єфіменка Л. В., Радзівевської Л. К., Пасічник С. Г., Фурси С. Я., Фурси Є. І., Майкут Х. В., Медвідь Ф.М., Усенка В.Ф., Медвідь Я. Ф. Сміян Л.С., Нікітіна Ю.В., Хоменка П. Г., Бесчастного В. М., Філонова О. В., Черниша В. М., Ясінської Л. Е. та інших. Однак, в основному дослідження стосувалися щодо загальних організації нотаріату, вчинення нотаріальних дій.

Вимоги особи, яка має намір займатися нотаріальною діяльністю безпосередньо закріплені в Законі «Про нотаріат». Ми погоджуємося з думкою В.В. Комарова та В.В. Баранкової в тому, що до нотаріуса ставляться досить високі вимоги і як до професійного юриста, і як до людини з точки зору її особистих якостей [1, с. 52].

Так, відповідно до статті 3 Закону України «Про нотаріат», в редакції закону України « Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності» від 6 вересня 2012 року № 5208-VI, нотаріус - це уповноважена державою фізична особа, яка здійснює нотаріальну діяльність у державній нотаріальній конторі, державному нотаріальному архіві або незалежну професійну нотаріальну діяльність, зокрема посвідчує права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняє інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності. Нотаріус не може займатися підприємницькою, адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або службі в органах місцевого самоврядування, у штаті інших юридичних осіб, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової і творчої діяльності.

У законодавстві Російської Федерації окремого визначення поняття нотаріуса не передбачено. У частині першій статті 2 Основ законодавства Російської Федерації про нотаріат зазначено, що на посаду нотаріуса в Російській Федерації призначається громадянин Російської Федерації, який має вищу юридичну освіту, пройшов стажування строком не менше одного року в державній нотаріальній конторі або у нотаріуса, що займається приватною практикою, склав кваліфікаційний іспит, який має ліцензію на право нотаріальної діяльності.

Тобто не вимагається огульно 6 років юридичного стажу, з яких три – нотаріального. А у випадку наявності три роки юридичного стажу у російського громадянина – термін стажування взагалі може бути скорочений (не менше шести місяців) в порядку, визначеному Міністерством юстиції Російської Федерації спільно з Федеральною нотаріальною палатою.

Українські претенденти на посаду нотаріуса здають кваліфікаційний іспит у Вищій кваліфікаційній комісії нотаріату, а їх російські колеги – у кваліфікаційній комісії, яка утворюється при територіальних органах федерального органу виконавчої влади, що здійснює правозастосовні функції та функції з контролю і нагляду у сфері нотаріату, за участю представників нотаріальної палати.

Професор С. Я. Фурса, помічника нотаріуса та консультанта державної нотаріальної контори вважає «допоміжним персоналом». Це особи, які безпосередньо не вчиняють нотаріальні дії, не підписують нотаріальні акти та не мають гербової печатки, але їхні права та обов'язки спрямовані на те, щоб технічно допомогти нотаріусу у вчиненні нотаріальних дій [2, с. 146].

До цього переліку, на нашу думку можна також віднести секретаря, консультанта приватного нотаріуса, діловода державної нотаріальної контори, які працюють на підставі трудового договору.

Як в Російській Федерації, та і в Україні, вимоги до осіб, які займають посади консультанта (перш за все про необхідність юридичної освіти), законодавством не передбачено [3, с. 123].

Законом України «Про внесення змін до Закону України « Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності» від 6 вересня 2012 року № 5208-VI викладено в новій редакції статтю 13 названого закону, якою встановлено вимоги до помічника нотаріуса майже аналогічні вимогам до нотаріуса та скасовано статтю, яка регулювала вимоги до стажиста нотаріуса. Фактично, даним законом, посаду стажиста замінено на посаду помічника нотаріуса, термін стажування продовжено до трьох років, а також нотаріус заборонено мати більше одного помічника.

Помічник нотаріуса - це громадянин України, який має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи у сфері права не менш як три роки. Не може бути помічником нотаріуса особа, яка має судимість, обмежена у дієздатності або визнана недієздатною за рішенням суду. Як нотаріус, так і його помічник не може займатися підприємницькою, адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або службі в органах місцевого

самоврядування, у штаті інших юридичних осіб, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової і творчої діяльності, а також забороняється використовувати свій статус з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки чи пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб. Також помічнику нотаріуса забороняється використовувати свій статус з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки чи пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб.

Лише приватний нотаріус здійснює добір кандидатур і прийняття на роботу помічника та укладає з ним трудовий договір. Консультант державної нотаріальної контори для працевлаштування на роботу в державну нотаріальну контору не обов'язково повинен мати стаж роботи у сфері права не менш як три роки. В той же час приватний нотаріус не вправі прийняти на посаду помічника нотаріуса особу, яка має стаж роботи сфері права не менш як три роки, судиму, обмежену у дієздатності або визнану недієздатною за рішенням суду.

Законодавцем передбачено компетенцію помічника нотаріуса, а саме: за дорученням нотаріуса бере участь у прийомі фізичних осіб та представників юридичних осіб, складенні проектів правочинів, свідоцтв, інших документів, пов'язаних із вчиненням нотаріальних дій, і статистичних звітів; вносить записи до реєстру для реєстрації нотаріальних дій, веде діловодство та архів нотаріуса, готує та надсилає за дорученням нотаріуса запити до підприємств, установ і організацій щодо відомостей та документів, необхідних для вчинення нотаріальних дій, а також виконує іншу допоміжну і технічну роботу. При цьому, помічник нотаріуса не має права підписувати нотаріальні документи та використовувати печатку нотаріуса.

Як свідчить практика, фактично функції помічника нотаріуса та консультанта державної нотаріальної контори є однакові. Вони зобов'язані виконувати свої професійні обов'язки відповідно до Закону України «Про нотаріат», дотримуватися нотаріальної таємниці, дбайливо ставитися до документів нотаріального діловодства та архіву приватного нотаріуса чи державної нотаріальної контори, постійно підвищувати свій професійний рівень.

Від компетентності консультанта нотаріальної контори, помічника приватного нотаріуса в певній мірі залежить законність вчинюваних нотаріальних дій,

Отже, компетентний консультант державної нотаріальної контори сприяє громадянам у здійсненні їх законних прав та інтересів. А при умові успішного складання кваліфікаційного іспиту здобуває професію нотаріуса, отримує свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю та може працювати як державним так і приватним нотаріусом.

Література:

1. Комаров В.В. Нотаріат в Україні: підручник / В.В. Комаров, В.В. Баранкова. – Х.: Право, 2011. – 384 с.
2. Теорія нотаріального процесу: Науково-практичний посібник / За заг. ред. С. Я. Фурси. — К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012.— 920 с.

3. Шамба Т.М. Нотариат в Российской Федерации: Учебник / Т.М. Шамба, В.Н.Кокин, Н.Т. Шамба; (под ред. Г.Г. Черемных. – М.: Норма: ИНФРА– М., – 2011. – 304 с.

Жадан В.Н.

к.ю.н., доцент кафедры права и экономики

Елабужского института

Казанского (Приволжского) федерального университета

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАССМОТРЕНИЯ СООБЩЕНИЯ О ПРЕСТУПЛЕНИИ ПО УПК РФ

В современных условиях правонарушения и преступные деяния в различных сферах жизнедеятельности человека, их темпы и масштабы распространения являются одним из факторов, которые посягают на права и свободы человека и гражданина, угрожают общественной безопасности и правопорядку государства, и в целом обществу. Среди правонарушений, влияющих на криминогенную ситуацию во всех странах, в том числе и Российской Федерации (далее – РФ, Россия), занимают преступления корыстной, экономической, организованной и иной направленности.

Каждое совершенное преступление не должно оставаться без внимания и надлежащего реагирования государственных органов, и прежде всего информация о них должна приниматься, своевременно регистрироваться и надлежащим образом устанавливаться. При этом по поступившим сообщениям о преступлениях в установленном порядке осуществляется уголовное судопроизводство, которое предусматривает досудебное и собственно судебное производство.

В странах континентальной правовой семьи (системы) установленный порядок и правила уголовного судопроизводства определяются уголовно-процессуальными кодексами (далее – УПК), в которых дается, как правило, исчерпывающая регламентация всего, что должно осуществляться при проверке сообщения о преступлении и производстве по уголовному делу.

Общепризнано, что родоначальницей континентального процесса, который впоследствии был воспринят почти всеми европейскими странами является Франция. При этом расследование преступлений и рассмотрение уголовных дел в суде регламентируется УПК Франции 1958 г., который в качестве досудебных стадий предусматривает: 1) дознание; 2) возбуждение уголовного преследования; 3) предварительное следствие [1].

К числу государств, уголовное судопроизводство которых много позаимствовало из континентального процесса, и осуществляют судебно-правовую реформу, относятся также Россия и Украина.

Согласно новому УПК Украины 2012 г. [2] стадия возбуждения уголовного дела не предусматривается. Производство по уголовному делу начинается с досудебного расследования как первой стадии уголовного производства. Досудебное расследование начинается с момента внесения сведений об уголовном правонарушении в Единый реестр досудебных

расследований и заканчивающегося прекращением уголовного производства или направлением в суд обвинительного акта и т.д. (ст. 214 УПК Украины). Досудебное расследование преступлений осуществляется в форме досудебного следствия, а уголовных проступков – в форме дознания (ст. 215 УПК Украины). Планируется внесение изменений в Уголовный кодекс Украины 2001 г. [3] в части определения и классификации преступлений, а также принятие Кодекса об уголовных проступках, который будет определять ответственность за уголовные проступки.

Безусловно, мониторинг законодательства и правоприменительной практики других стран, на примере вышеуказанных свидетельствует, что каждое государство создает свою модель досудебного производства.

В России уголовное судопроизводство регламентируется УПК РФ 2001 г. [4], который также развивается, в том числе и в отношении регулирования досудебного производства. Так, в часть вторую «Досудебное производство» УПК РФ с момента введения и по настоящее время вносились изменения и дополнения более 10 раз, а последние внесены Федеральными законами от 05.04.2013 № 53-ФЗ и № 54-ФЗ [5].

Вопросам анализа досудебного производства, порядка возбуждения уголовного дела как стадии уголовного судопроизводства посвящено немало публикаций [6]. В не меньшей степени изучены порядок и проблемы рассмотрения сообщения о преступлении [7]. В тоже время актуальность исследования по указанным вопросам досудебного производства не становится меньше, особенно в свете развития УПК РФ о порядке рассмотрения сообщения о преступлении, которое и будет предметом нашего исследования.

В отношении указанного порядка в юридической литературе используются термины «рассмотрение сообщения о преступлении», «проверка сообщения о преступлении», «предварительная проверка сообщений о преступлениях», «доследственная проверка сообщений о преступлении» и др. Несмотря на такое многообразие терминов, но суть их остается неизменной, что в первой и обязательной стадии уголовного судопроизводства – стадии возбуждения уголовного дела есть первоначальный этап, где осуществляются процессуальные действия и при этом затрагиваются права и свободы человека и гражданина.

Не вдаваясь в научную дискуссию о содержании указанных терминов, а будем исходить из положений используемых законодателем в УПК РФ – рассмотрение сообщения о преступлении, проверка сообщения о преступлении. Естественно, мы не против использования и других терминов – «предварительная проверка ...» и «доследственная проверка ...».

Как в части терминов, так и не менее дискуссионным и вызывающим многочисленные вопросы является сам институт рассмотрения сообщения о преступлении. Не вдаваясь в подробную полемику о сущности и природе порядка рассмотрения сообщения о преступлении, используемых средствах и собственно о праве на существование данного института в УПК РФ, а вкратце рассмотрим правовые основы и авторское видение его значения.

На протяжении многих десятилетий, как советского периода, так и в постсоветское время, в юридической литературе обосновывается необходимость совершенствования процессуальной регламентации возбуждения уголовного дела, в том числе и рассмотрения сообщения о преступлении. При этом значение рассмотрения сообщения о преступлении как первоначального этапа стадии возбуждения уголовного дела обосновывается тем, что в ходе данной проверки, возможно, отличить преступное деяние от непроступного, и тем самым исключить незаконное и необоснованное возбуждение уголовного дела, а зачастую и незаконное привлечение лица к уголовной ответственности.

УПК РФ 2001 г. рассмотрение сообщения о преступлении определяет в ст. 144, которая несколько раз подвергалась изменению. В первоначальной редакции ст. 144 УПК РФ указывалось, что дознаватель, орган дознания, следователь и прокурор обязаны принять, проверить сообщение о любом совершенном или готовящемся преступлении и в срок не позднее 3 суток со дня поступления сообщения принять решение. По ходатайству следователя и дознавателя прокурор, начальник следственного отдела и начальник органа дознания вправе продлить срок проверки до 10 суток.

У правоприменителей и ученых возникали вопросы, так какие правовые средства, допустимы в ходе проверки и как они документально оформляются?

В ст. 144 УПК РФ указывались истребование документов и материалов, а возможность использования других средств, а также документальное оформление не определялись.

В тоже время, в ч. 4 ст. 146 УПК РФ предусматривалось, что к постановлению о возбуждении уголовного дела прилагаются материалы проверки сообщения о преступлении, а в случае производства отдельных следственных действий по закреплению следов преступления и установлению лица, его совершившего (осмотр места происшествия, освидетельствование, назначение судебной экспертизы), – соответствующие протоколы и постановления. В этой же норме также определялось, что прокурор, получив постановление, незамедлительно дает согласие на возбуждение уголовного дела либо выносит постановление об отказе в даче согласия на возбуждение уголовного дела или о возвращении материалов для дополнительной проверки. В дальнейшем ст. 144 и 146 УПК РФ еще несколько раз законодателем корректировались.

Последние и наиболее значимые изменения (новеллы) внесены в ст. 144 УПК РФ Федеральным законом от 04.03.2013 № 23-ФЗ [8], а именно: ч. 1 и ч. 3 ст. 144 РФ изложены в новой редакции, а также введены новые части – 1.1 и 1.2. Данный закон вступил в силу с 15.03.2013 г.

Указанные новеллы рассмотрим конспективно.

1. Дознаватель, орган дознания, следователь, руководитель следственного органа в ходе проверки сообщения о преступлении вправе получать объяснения, образцы для сравнительного исследования, истребовать документы и предметы, изымать их, назначать судебную экспертизу, принимать участие в ее производстве и получать заключение эксперта, производить осмотр места

происшествия, документов, предметов, трупов, освидетельствование, требовать производства документальных проверок, ревизий, исследований документов, предметов, трупов, привлекать к участию в этих действиях специалистов, давать органу дознания обязательное для исполнения письменное поручение о проведении оперативно-розыскных мероприятий (ч. 1 ст. 144 УПК РФ). Тем самым расширен не просто перечень, используемых процессуальных средств, но и дополнен следственными действиями, которые могут производиться в ходе проверки сообщения о преступлении до возбуждения уголовного дела.

Соответственно, в ч. 2 ст. 176, ч. 4 ст. 178, ч. 4 ст. 195 и ч. 1 ст. 202 УПК РФ были внесены изменения и дополнения, которые определили возможность производства осмотра документов, предметов, трупа, назначение и производство экспертизы, получение образцов для сравнительного исследования до возбуждения уголовного дела.

2. В ч. 1.1 ст. 144 УПК РФ предусматривается не только разъяснение прав и обязанностей, но и обеспечение возможности их осуществления лицами, участвующими в производстве процессуальных действий при проверке сообщения о преступлении, в том числе права не свидетельствовать против самого себя, своего супруга (своей супруги) и других близких родственников, пользоваться услугами адвоката, приносить жалобы на действия (бездействие) и решения лиц, осуществляющих проверку в установленном порядке. При этом участники проверки сообщения о преступлении могут быть предупреждены о неразглашении данных досудебного производства в порядке, установленном ст. 161 УПК РФ, а при необходимости (в том числе при приеме сообщения о преступлении) им обеспечивается безопасность в порядке, установленном ч. 9 ст. 166 УПК РФ.

3. В ч. 1.2 ст. 144 УПК РФ определяется возможность использования в качестве доказательств сведений, полученных в ходе проверки сообщения о преступлении, если соблюдены положения ст. 75 и 89 УПК РФ.

Из вышеизложенного следует, что проверка сообщения о преступлении определяется нормами УПК РФ, а поэтому имеет процессуальный характер. Совокупность этих норм определяет процессуальный порядок и образует самостоятельный институт уголовного судопроизводства – рассмотрение сообщения о преступлении.

Таким образом, проанализированные нормы УПК РФ, характеризующие стадию возбуждения уголовного дела, позволяют акцентировать внимание на развитии процессуального порядка и значении проверки сообщения о преступлении как первоначального этапа возбуждения уголовного дела и самостоятельного процессуального института.

Литература

1. Судопроизводство зарубежных стран. 3.3. Особенности дознания и предварительного следствия в уголовном процессе Франции [Электронный ресурс]. URL :<http://www.studd.ru/lib/2/38/15/> (дата обращения: 21.05.2013).

2. Уголовный процессуальный кодекс Украины / пер. Фокина Л.И. Закон України. – Х.: Одиссей, 2012. – 384 с.

3. Уголовный кодекс Украины. – Х.: Одиссей, 2012. – 248 с.

4. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации от 18.12.2001 г. № 89-ФЗ (в ред. ФЗ от 05.04.2013 № 53-ФЗ, 54-ФЗ // СЗ РФ. – 2001. – № 52. – Ст. 4921.

5. Федеральные законы от 05.04.2013 № 53-ФЗ «О внесении изменений в статьи 41 и 152 Уголовно-процессуального кодекса Российской Федерации и статьи 7 и 14 Федерального закона «Об оперативно-розыскной деятельности»»; от 05.04.2013 № 54-ФЗ «О внесении изменений в Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации» [Электронный ресурс]. URL: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online> (дата обращения: 21.05.2013).

6. См.: Кондрат И.Н. Обеспечение права личности в досудебном производстве по уголовным делам: законодательное регулирование и правоприменительная практика. – М.: ИД «Форум», 2011. – 176 с.; Сущность и актуальные проблемы стадии возбуждения уголовного дела: монография. – 2-е изд., испр. и доп. / отв. ред. И.С. Дикарев. – М.: Юрлитинформ, 2012. – 408 с. и др.

7. См.: Защита по уголовным делам на этапе доследственной проверки [Электронный ресурс]. URL: <http://msk-legal.ru/dosledstvennaya-proverka.html> (дата обращения: 19.05.2013); Королев А.М. Сущность предварительной проверки сообщения о преступлении // Современное право. – 2011. – № 7. – С. 128-131 и др.

8. Федеральный закон от 04.03.2013 № 23-ФЗ «О внесении изменений в статьи 62 и 303 Уголовного кодекса Российской Федерации и Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации» [Электронный ресурс]. URL: <http://www.referent.ru/1/210614> (дата обращения: 21.05.2013).

Жученко М.В.

Студент факультету № 7 НУ ЮАУ імені Ярослава Мудрого

ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКА І ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Екологічні права людини і громадянина - це встановлені та гарантовані державою можливості у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Вони пов'язані з охороною, використанням і відтворенням природних ресурсів, забезпеченням екологічної безпеки, запобіганням і ліквідацією негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереженням природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [5, с. 221].

Екологічні права громадян забезпечуються державою Діяльність, що перешкоджає здійсненню права громадян на безпечне навколишнє природне середовище та інших їх екологічних прав, підлягає припиненню в порядку, встановленому Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-ХІІ [Електронний ресурс]

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> [далі - Закон] та іншим законодавством України.

Україна гарантує своїм громадянам реалізацію екологічних прав, наданих їм законодавством. Порушені права громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища повинні бути поновлені, а їх захист здійснюється в судовому порядку відповідно до законодавства України.

Екологічні обов'язки - це встановлена державою і закріплена законодавством необхідність, приписуючи певний вид та міру поведінки у сфері використання природних ресурсів та охорони навколишньої природного середовища, а також відповідальність у випадку їхнього невиконання [4, с.148].

Ст.12 Закону зазначає, що громадяни України зобов'язані: берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища; здійснювати діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів; не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів; вносити плату за спеціальне використання природних ресурсів та штрафи за екологічні правопорушення; компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Громадяни України зобов'язані виконувати й інші обов'язки у галузі охорони довкілля відповідно до законодавства України.

Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Цьому праву відповідає обов'язок держави забезпечувати здійснення санітарно-гігієнічних заходів, спрямованих на поліпшення та оздоровлення навколишнього природного середовища [2, с. 329].

Ст.9 Закону вказує, що кожен громадянин України має право на: безпечне для його життя та здоров'я навколишнє середовище; участь в обговоренні проектів законодавчих актів, матеріалів щодо будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього середовища та внесення пропозицій до державних та господарських органів, установ та організацій з цих питань; участь у розробці та здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального і комплексного використання природних ресурсів; здійсненні загального і спеціального використання природних ресурсів; об'єднання у громадські природоохоронні формування; одержання у встановленому порядку повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення; участь у проведенні громадської екологічної експертизи; одержання екологічної освіти; подання позовів до суду, до державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Ради, спеціально уповноважені державні органи управління в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних

ресурсів зобов'язані подавати всебічну допомогу громадянам у здійсненні природоохоронної діяльності, враховувати їх пропозиції щодо поліпшення стану навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, залучати громадян до участі у вирішенні питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів.

Порушені права громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища мають бути поновлені, а їх захист здійснюється в судовому порядку відповідно до законодавства України.

Усі екологічні права громадян захищаються і відновлюються в судовому порядку.

Громадяни України зобов'язані виконувати й інші обов'язки у галузі охорони навколишнього природного середовища відповідно до законодавства України.

Важливим в аспекті розвитку концепції екологічних прав громадян є рішення міжнародних судових інстанцій, які часто є поштовхом для забезпечення та реалізації екологічних прав на національному рівні. Так, відомі та прогресивні в даному аспекті є деякі рішення Європейського суду з прав людини. Відомо, що Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950) не містить екологічних прав. Але рішення Європейського суду формують судову практику, відповідно до якої визнається, що забруднення навколишнього середовища є причиною порушення основних прав громадян, як права на життя, на повагу до приватного та сімейного життя. Так само право на доступ до екологічної інформації пов'язане із правом на свободу вираження поглядів (ст. 10 Європейської конвенції), яка включає у себе право на свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Тому, відповідно, порушення права на доступ до екологічної інформації, як і інших екологічних прав, веде до порушення Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, яка є обов'язковою до виконання і в Україні, будучи ратифікованою ще у 1997 році [3, с. 67-69].

На мою думку, особлива увага повинна бути приділена вдосконаленню екологічного законодавства України в цілому, і, зокрема, встановлення адекватних правових заходів щодо попередження будь-якого збитку навколишньому середовищу в процесі господарювання та іншої екологічної значимої діяльності на основі попередньої оцінки її впливу на навколишнє середовище та залучення громадян на механізм прийняття рішень, а також по відновленню сприятливого стану навколишнього середовища. Хоча закріплені в Конституції України екологічні права є безпосередньо діючими, для послідовного їх дотримання, на мій погляд, потрібно створення юридичних механізмів і процедур з урахуванням реальних екологічних, економічних та інших умов України, що в цілому дозволить державі здійснювати екологічні функції більш ефективно.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-ХІІ [Електронний ресурс] <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12;>
2. Керецман В.Ю., Семерак О.С. Правознавство. Навчальний посібник.- К.: Атіка, 2002. - 400 с.
3. Кравченко С.М., Андручевич А.О., Бонайн Дж. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Підручник/Під заг.ред. проф. С.М. Кравченко – Львів: Вид.центр ЛНУ, 2002. – 336 с.;
4. Основи правознавства. Частина 2 – за ред. С.М. Симоненко. - 345 с.;
5. Основи права України За редакцією професора В.Л. Ортинського. - Видання друге, доповнене і перероблене. - Львів: Оріяна-Нова, 2005. – 368 с.

Зубаха Д.В.

*студентка Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*

ПОНЯТТЯ ВІДХОДІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Починаючи з 1998 року, коли був прийнятий Закон України «Про відходи», в нашій країні постійно зростає увага до проблеми засмічення довкілля відходами. Фактично розгляд будь-якого екологічного питання так чи інакше пов'язаний з проблемою відходів, в тому числі й у сфері екологічного права. Істотною вадою чинного законодавства про відходи є недосконалість механізму правової відповідальності за його порушення. І, як це не дивно виглядає, але чи не найпершою проблемою відповідальності у цій сфері є проблема самого поняття відходів.

Відповідно до Закону України "Про відходи" від 5 березня 1998 року відходами визнаються будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення. Таким чином, законодавство встановлює три основні ознаки визнання тих чи інших речовин відходами і закріплення за ними відповідного правового режиму:

а) це речовини, матеріали та предмети, що утворюються у процесі людської діяльності. Певним недоліком такого положення, на мою думку, є виключення з категорії "відходи" речовин, матеріалів та предметів, що можуть утворюватися внаслідок природних та техногенних катастроф і відходів, виробником яких стають інші крім людини, біологічні істоти;

б) такі речовини, матеріали та предмети не можуть використовуватись за місцем їх утворення чи виявлення. Негативного рисом такої тези можна визнати неможливість подальшої утилізації відходів на певному підприємстві, об'єкті де вони були утворені чи їх було виявлено. Тобто, в основу такого визначення не включено можливості стимулювання процесу подальшої переробки відходів, що є вагомим перешкодою подальшого розвитку екологічно небезпечного поводження з відходами;

в) важливою ознакою відходів, є їх належність відповідним особам, тобто наявність власника, що приймає рішення відносно подальшої діяльності поводження з відходами. В разі, коли власник невідомий, такі відходи відносять до безхазяйних і їх правовий режим визначається відповідно до законодавства (ст.12 Закону України "Про відходи"). З огляду на це положення відходи є об'єктом права власності (Розділ 2 Закону України "Про відходи")

г) власник відходів повинен позбутися їх в силу приписів законодавства, шляхом утилізації чи видалення. Але не зрозумілим залишається механізм практичної реалізації цього положення та меж нормативно-правової регламентації такого питання.

Поняття "відходи" є полівидовим і може розглядатись на підставі різних підходів: фізичного, економічного, екологічного, а також залежно від кількісних та якісних величин. Зокрема, з огляду на їх фізичні властивості, відходи можна визначити як будь-які, переважно тверді, речовини, матеріали чи предмети, що створюються в процесі людської діяльності. Відносно економічних ознак, відходи виявляються ресурсом для інших видів виробництв. Стосовно екологічних властивостей, відходи постають як фактор негативного впливу на середовище у процесі їх утворення, використання чи поводження з ними. Залежно від кількісних та якісних величин відходів та їх складу такий вплив може визначатися як небезпечний.

Так, наприклад, "економічний" підхід щодо визначення поняття "відходи" застосовується у Законі України "Про альтернативні види рідкого та газового палива", де відходи визначаються в достатньо вузькому контексті і закріплюються, як шлаки та відходи промисловості, сільського господарства, комунально-побутових та інших підприємств, які можуть бути джерелом або сировиною для видобутку чи виробництва альтернативних видів палива. Такий самий стосовно ресурсно-ціннісної ознаки такого об'єкта правового ругулювання, як відходи, застосовано у Наказі Держкоммістобудування "Про затвердження Методики обстеження й паспортизації гідротехнічних споруд систем гідравлічного вилучення та складування промислових відходів" і визначено відходи, як непридатні для виробництва даної продукції види сировини, її залишки, що не вживаються, або речовини, які виникають у результаті технологічних процесів, які не підлягають утилізації у даному виробництві, однак вони є сировиною для інших виробництв. Характерною ознакою економічного підходу виступає можливість відходів бути ресурсом для інших виробництв та процесів, тим самим набувати певного економічного змісту. Недоліком же такого підходу виступає його обмежений характер застосування, відповідно до законодавства України про відходи.

Стосовно "екологічного" підходу, то його було застосовано у Державному класифікаторі відходів України УДК 005-1996, де відходи визначаються, як будь-яка речовина та предмети, що створюються в процесі виробництва та життєдіяльності людини або внаслідок природних і техногенних катастроф, які не мають свого подальшого призначення за місцем утворення та підлягають видаленню чи переробці з метою забезпечення захисту навколишнього природного середовища і здоров'я людей або з метою повторного їх залучення

в господарську діяльність як матеріально-сировинних чи енергетичних ресурсів. Характерними рисами якого є: по-перше, створення відходів у будь-яких процесах, в тому числі внаслідок природних та техногенних катастроф, тобто при цьому враховується наявність ризиків виникнення катастроф і відходів; по-друге, відходи визначаються фактором негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей. Недоліком екологічного підходу є суперечність контексту нормам чинного законодавства- "видалення...з метою повторного залучення їх у господарську діяльність як матеріально-сировинних ресурсів", що рівнозначне тезі "видалення з метою утилізації" (ст.1 Закону "Про відходи"). Така дефініція не має права на існування, тому що поняття "видалення" визначається як операція, що не призводить до утилізації. В. Юрескул вважає, що вирішення цієї суперечності має відбутися шляхом зміни поняття "видалення", оскільки, крім цієї суперечності, таке визначення охоплює інші операції поводження з відходами.

Доречним би було відобразити у визначенні поняття "відходів" сентенцію, яка базується на підході Організації Об'єднаних Націй до поводження з відходами. Основні її вимоги закріплені у "Порядку денному XXI століття" і розглядають наявність відходів взагалі як глобальну проблему людства. При цьому основним завданням у сфері поводження з відходами визначається упередження та зведення до мінімуму, наскільки це можливо, утворення відходів взагалі. Тобто характерною рисою такого підходу щодо відходів є визначення їх як матеріалів, речовин, предметів, створення яких необхідно уникати.

Для розгляду визначення відходів необхідно враховувати два елементи: об'єктивний та суб'єктивний. Об'єктивний елемент міститься в фізичних властивостях речовини, які створюють загрозу для здоров'я та безпеки людини, охорони навколишнього природного середовища. Основна причина того, що відходи створюють загрозу забрудненню навколишнього середовища є суб'єктивною, саме те, що речовина більше не є бажаною для її виробника. Це та ж характеристика, що перетворює відходи на екологічну проблему, оскільки існує вірогідність, що від речовини позбавляться.

Не зважаючи на складність визначення поняття відходів, юристи намагаються віднайти більш досконалий варіант. На мій погляд, більш досконалим є визначення Н. Корнякової. Здійснивши ґрунтовне дослідження з приводу юридичного визначення поняття відходів за чинним законодавством, вона пропонує визначити відходи як будь-які матеріали, предмети, речовини, що утворюються внаслідок людської діяльності, функціонування інших біологічних істот, природних та техногенних ситуацій, які не мають свого подальшого використання за місцем їх утворення, мають власника, який повинен усіма можливими засобами запобігти їх утворенню, або ж позбутися їх у встановленому законом порядку шляхом утилізації, видалення чи перероблення з метою забезпечення охорони навколишнього природного середовища та захисту життя і здоров'я людини.

Література

1. Корнякова Н.О. Поняття відходів за законодавством України та Європейського Союзу: порівняльно правовий аналіз // Право України. - 2004. - №5. - С. 149 - 153.
2. Закон України «Про альтернативні види рідкого та газового палива» від 14.01.2000 р. / Відомості Верховної Ради України, 2000. - № 3.- Ст. 21.
3. Наказ Держмістобудування «Про затвердження методики обстеження й паспортизації гідротехнічних споруд систем гідравлічного вилучення та складування промислових відходів» від 19.12.1995 р. № 252 // Поточний архів Держмістобудування за 1995 р.
4. Державний класифікатор відходів України УДК 005-96 // Збірник нормативно-методичних документів у сфері поводження з відходами - Мінпромполітики України УкрДНТЦ «Єнергосталь».- Х., 2000.
5. Программа действий: Повестка дня на XXI век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении. - Женева: Центр за наше будущее, 1993. - С. 9.
6. Бондар Л.О. Поняття відходів за законодавством України // Причорноморський екологічний бюлетень. - 2002. - №3. – С. 87 - 90.
7. Хейне И. Определение термина «отходы» в праве Европейского Союза // Экологическое право. - 2004. - №4. - С. 35 - 42.
8. Корнякова Н.О. Юридичне визначення поняття та видів відходів за законодавством України // Вісник: Юридичні науки / Київський національний університет ім. Т. Шевченко. - 2004. - № 56 - 59. - С. 123 - 126.
9. Юрескул В. Визначення відходів за законодавством України та шляхи його вдосконалення // Право України. - 2007. - №8 - С. 39 - 42.

Капша Т. М.

*Доктор права, старший преподаватель Института труда,
г. Кишинев, Республика Молдова*

ПРОФСОЮЗНЫЙ КОНТРОЛЬ ЗА СОБЛЮДЕНИЕМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ТРУДЕ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

Одной из основных стратегических задач Международной организации труда (МОТ) является содействие социальному диалогу и трипартизму путем *придания эффективного характера трудовому законодательству и трудовым институтам, в том числе в отношении признания трудового правоотношения, содействия нормальным трудовым отношениям и создания эффективно действующих систем инспекции труда.*[1].

Такая стратегическая задача МОТ трудновыполнима без надлежащего осуществления в каждой из ее стран - членов эффективного контроля за соблюдением законодательства о труде. В этой связи, норма ст.371 Трудового кодекса Республики Молдова (далее - ТК) устанавливает, что в нашей стране контроль за соблюдением нормативных актов в сфере труда осуществляется не

только компетентными органами публичной власти, но и профессиональными союзами. [2].

Аналогичный подход по данному вопросу проявляет и украинский законодатель. Так, в соответствии со ст.259 Кодекса законов о труде Украины определено, что помимо уполномоченных государственных органов/инспекций по надзору и контролю за соблюдением законодательства о труде - общественный контроль в этой области осуществляют профессиональные союзы и их объединения.[3].

Исходя из содержания ст.19 Закона о профессиональных союзах, профсоюзные органы осуществляют общественный контроль за соблюдением трудового законодательства на предприятиях независимо от их организационно-правовой формы и вида собственности, ведомственной или отраслевой принадлежности и вправе требовать устранения выявленных нарушений. [4].

В контексте отмеченного, положения ст.386 ТК уточняют, что профсоюзные органы вправе осуществлять контроль за соблюдением работодателями и их представителями трудового законодательства и других нормативных актов, содержащих нормы трудового права, на всех предприятиях независимо от их ведомственной подчиненности или отраслевой принадлежности.

В целях осуществления контроля за соблюдением трудового законодательства и других нормативных актов, содержащих нормы трудового права, профессиональные союзы или, по обстоятельствам, их представители **вправе:** *создавать собственные инспекции труда, назначать уполномоченных по охране здоровья и безопасности труда, осуществляющих свою деятельность на основе соответствующих положений, утвержденных национально-отраслевым и национально-межотраслевым профсоюзными органами; осуществлять контроль за соблюдением законодательных и иных нормативных актов, касающихся рабочего времени и времени отдыха, оплаты труда, охраны здоровья и безопасности труда и других условий труда, а также за выполнением коллективных трудовых договоров и коллективных соглашений; беспрепятственно посещать и обследовать предприятия и их подразделения, на которых работают члены профсоюза, для определения соответствия условий труда нормам охраны здоровья и безопасности труда и представлять работодателю обязательные для исполнения предложения по устранению выявленных недостатков с указанием возможных путей их устранения; самостоятельно проводить экспертизу условий труда и обеспечения безопасности на рабочих местах; запрашивать и получать от работодателей сведения и правовые акты, принятые на уровне предприятия, необходимые для проведения контроля; принимать участие в составе комиссий в расследовании несчастных случаев на производстве и случаев профессиональных заболеваний и получать от работодателей информацию о состоянии охраны здоровья и безопасности труда, в том числе об имевших место несчастных случаях на производстве и профессиональных заболеваниях; защищать права и интересы членов профсоюза по вопросам, касающимся*

охраны здоровья и безопасности труда, предоставления льгот, компенсаций, других социальных гарантий в связи с воздействием на работников вредных производственных и экологических факторов; участвовать в качестве независимых экспертов в составе комиссий по приемке в эксплуатацию производственных объектов и оборудования; обжаловать в установленном порядке нормативные акты, ущемляющие трудовые, профессиональные, экономические и социальные права работников, предусмотренные действующим законодательством.

При обнаружении на предприятиях несоблюдения требований охраны здоровья и безопасности труда, сокрытия несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний или необъективного расследования таких фактов - профессиональные союзы вправе потребовать от руководителей этих предприятий, компетентных органов публичной власти принятия срочных мер, в том числе прерывания работ и приостановления действия решений работодателя, противоречащих законодательству об охране здоровья и безопасности труда, привлечения виновных лиц к ответственности в соответствии с действующим законодательством, коллективными соглашениями и коллективными трудовыми договорами. Работодатели обязаны рассматривать требования профессиональных союзов в течение семи рабочих дней со дня их предъявления (регистрации) и информировать в письменной форме профсоюзный орган о результатах рассмотрения и мерах, принятых для устранения выявленных нарушений. [2].

Относительно эффективности применения процитированных выше последних правовых норм, в юридической литературе подчеркивается, что *«профсоюзы вправе потребовать принятия соответствующих срочных мер как от работодателей, так и от компетентных органов публичной власти. Однако обязанность рассмотрения требований профессиональных союзов (в течение семи рабочих дней) и их информирования в письменной форме о результатах рассмотрения и принятых мерах, возложена только на работодателей (на органы публичной власти такая обязанность не возложена, что в определенной степени юридически может снижать эффективность используемых указанных профсоюзных прав)»*. [5, с.184].

Осуществлению более эффективного профсоюзного контроля за соблюдением законодательства о труде со стороны работодателей призвано впервые созданная в Республике Молдова в 2012 году Инспекция труда профсоюзов. Так, в соответствии с п.2.1. Положения об Инспекции труда профсоюзов (далее - Положение) основными задачами данной Инспекции **являются:** *обеспечение применения положений законодательных и других нормативных актов, относящихся к условиям труда и защите работников при выполнении ими своих функций; распространение информации о наиболее эффективных средствах соблюдения трудового законодательства; информирование руководителей соответствующих национально-отраслевых профсоюзных центров, государственных органов надзора и контроля о случаях нарушений трудового законодательства.*

Исходя из содержания п. 3.1. и п.4.1. Положения, для выполнения возложенных на нее задач, Инспекция труда профсоюзов осуществляет следующие **функции**: в области трудовых отношений контролирует соблюдение положений законодательных и других нормативных актов, относящихся к: индивидуальному трудовому договору и коллективному трудовому договору; трудовой книжке; рабочему времени и времени отдыха; трудовой дисциплине; труду несовершеннолетних и женщин; оплате труда; гарантиям и компенсациям, вытекающим из трудовых отношений; другим положениям трудового законодательства; в области охраны здоровья и безопасности труда контролирует соблюдение положений законодательных и других нормативных актов, относящихся к охране здоровья и безопасности труда; участвует в расследовании несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний и др.

Инспекторы труда профсоюзов при исполнении указанных выше функций **вправе**: иметь беспрепятственный доступ во время рабочего дня на рабочие места, в служебные и производственные помещения; запрашивать и получать от работодателя регистры и документы, ведение которых предусмотрено законодательными и другими нормативными актами в области труда для их проверки, снятия копий или выписки отдельных частей; осуществлять необходимые проверки и/или расследования для того, чтобы удостовериться, что законодательные и другие нормативные акты, относящиеся к труду, соблюдаются, и выдавать предписания (в соответствии с приложением) или составлять акты о результатах контроля; задавать вопросы работодателю и работникам, получать от них объяснения и другую информацию, в пределах своей компетенции, наедине или в присутствии свидетелей; требовать немедленного или в ограниченный период устранения выявленных отклонений от законодательных и других нормативных актов, относящихся к труду; требовать вывешивания на видных местах инструкций, предусмотренных законодательными и другими нормативными актами, относящихся к труду; оперативно информировать территориальные инспекции труда о случаях, что составляют трудовые административные нарушения; требовать по необходимости осуществления в установленный срок замены технических средств или технологических процессов с тем, чтобы они соответствовали нормам по охране здоровья и безопасности труда; предлагать работодателям приостановить функционирование участков и цехов, эксплуатацию зданий, сооружений и технических средств, а также остановку работ и технологических процессов, не отвечающих стандартам и нормам по охране здоровья и безопасности труда и представляющих неминуемую опасность травмирования; вносить территориальным инспекциям труда предложения об отмене заключений о вводе в производство образцов технических средств, средств индивидуальной защиты, рабочей одежды и обуви, если установили, что с изменением условий, на основании которых они выдавались, не соблюдаются требования нормативных актов по охране здоровья и безопасности труда. [6].

В заключении следует отметить, что рассмотренные выше широкие контрольные полномочия за соблюдением законодательства о труде способствуют в целом выполнению важнейшей конституционной задачи в сфере труда, согласно которой молдавские профсоюзы «*содействуют защите профессиональных, экономических и социальных интересов работников*».[7].

Литература

1. Декларация МОТ о социальной справедливости в целях справедливой глобализации. Принята Международной конференцией труда 10 июня 2008 - www.mpsfc.gov.md.
2. Трудовой кодекс Республики Молдова № 154 от 28 марта 2003 года - Официальный монитор Республики Молдова, 2003 г., № 159 - 162, ст. 648.
3. Кодекс законов о труде Украины, принятый Верховным Советом УССР 10 декабря 1971 года -Jobs.ua.
4. Закон Республики Молдова о профессиональных союзах № 1129 от 7 июля 2000 года - Официальный монитор Республики Молдова, 2000 г., № 130, ст. 919.
5. Положение об Инспекции труда профсоюзов, утвержденное Постановлением Национальной конфедерации профсоюзов Молдовы № 6-10 от 19 апреля 2012 года по согласованию с Министерством труда, социальной защиты и семьи Республики Молдова (№ 3523 от 13 сентября 2012 года) - Официальный монитор Республики Молдова, 2013 г., № 6-9, ст. 15.
6. Капша Т. Научно-практический комментарий к Трудовому кодексу Республики Молдова //Трудовое право, 2010, № 7-8.
7. Конституция Республики Молдова, принятая 29 июля 1994 года - Официальный монитор Республики Молдова, 1994 г., № 1, ст. 1.

Ковтуненко О.А.

Аспирантка кафедры гражданско-правовых дисциплин БГЭУ

ПОРЯДОК ПРЕКРАЩЕНИЯ СОГЛАШЕНИЯ ОБ УПЛАТЕ АЛИМЕНТОВ

Порядок прекращения действия Соглашения об уплате алиментов регулируется статьей 115 КоБС «Прекращение алиментных обязательств».

Анализируемая статья содержит систему общих и специальных норм, которые имеют отсылочную форму к нормам Гражданского кодекса Республики Беларусь. Порядок прекращения действия Соглашения об уплате алиментов согласуется с нормами, регулирующими гражданско-правовые договоры. Отметим, что Соглашение об уплате алиментов относится к семейно-имущественным договорам.

Согласно ст. 115 КоБС прекращение алиментных обязательств происходит в следующих случаях:

1. В случае регламентации алиментных выплат Брачным договором или Соглашением о детях, Соглашением об уплате алиментов — в случае смерти одной из сторон, истечении срока действия договора или иных оговоренных требований.

2. В случае взыскания алиментов в судебном порядке:

- по достижении ребенком совершеннолетия или в случае приобретения несовершеннолетними детьми полной дееспособности до достижения ими совершеннолетия;

- при усыновлении ребенка, на содержание которого взыскивались алименты;

- при устройстве детей на государственное обеспечение и возникновении обязанности возмещения расходов, затраченных государством на их содержание, в соответствии с частью первой статьи 93 настоящего Кодекса;

- при признании судом восстановления трудоспособности или прекращения нуждаемости в помощи получателя алиментов;

- при вступлении нетрудоспособного нуждающегося в помощи бывшего супруга – получателя алиментов в новый брак;

- в связи со смертью лица, получающего алименты, или лица, обязанного уплачивать алименты (ст.115.КоБС) [2].

Согласно ч.2 с. 115. КоБС выплата алиментов, взыскиваемых в судебном порядке, прекращается когда ребенок достигает возраста 18 лет или приобретает полную дееспособность до достижения 18-летнего возраста вследствие вступления в брак или эмансипации. В этом случае согласно а.1 ст. 26 ГК алиментное обязательство прекращается со дня достижения ребенком 18 лет или государственной регистрации заключения им брака либо со дня вступления в силу решения органа опеки и попечительства или решения суда об эмансипации несовершеннолетнего [1].

Указанные в ч. 2 ст. 115 КоБС нормы прекращения алиментных обязанностей могут быть применены в случае взыскания алиментов на основании Соглашения о детях, Брачного договора или Соглашения об уплате алиментов. Если в этих соглашениях не отражены положения о сохранении алиментных обязанностей после наступления вышеуказанных событий. А именно, согласно общим положениям достижение совершеннолетия прекращает алиментные обязанности родителей по отношению к детям, однако стороны вправе на основании Соглашения о детях, Брачного договора или Соглашения об уплате алиментов самостоятельно определять сроки прекращения алиментных выплат [3].

Соглашение об уплате алиментов не может быть расторгнуто в одностороннем порядке. Нарушение условий соглашения, плательщик алиментов нарушает права получателя. В таком случае получатель алиментов может обратиться в суд для принудительного взыскания алиментов.

С другой стороны соглашение об уплате алиментов, имея договорную основу, тем не менее, не является гражданско-правовым договором, стороны при его заключении (прежде всего плательщик алиментов) не преследуют никаких имущественных выгод. Цель заключения соглашения об уплате алиментов - упорядочить правоотношения уплаты алиментов в добровольном порядке, предотвращение ненужных судебных разбирательств. Согласно этому, получатель алиментов не обязан доказывать нарушенные права. Для расторжения соглашения об уплате алиментов достаточно существенных

нарушений условий договора, которые ущемляют интересы получателя алиментов.

Прекращения соглашения об уплате алиментов должно быть произведено в аналогичной форме, как оно и было заключено, то есть в письменной форме, в виде одного документа, наличием подписей сторон, нотариально удостоверено.

Литература

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь, утвержденный Палатой представителей Республики Беларусь 07.12.1998 г. № 218-З (в редакции от 26.12.2010г. № 301-З)//КонсультантПлюс: Беларусь [Электрон. ресурс]/ООО «Юрспектр», Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. – Мн., 2013.

2. Кодекс Республики Беларусь о Браке и семье от 9 июля 1999 №278-З (изменения от 7 января 2012 г. № 342-З)//КонсультантПлюс: Беларусь [Электрон. ресурс]/ООО «Юрспектр», Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. – Мн., 2013.

3. Научно-практический комментарий к Кодексу Республики Беларусь о браке и семье / С. М. Ананич [и др.] ; под. ред. В. Г. Тихини, В. Г. Голованова, С. М. Ананич. – Минск : ГИУСТ БГУ, 2010. – 680 с.

Кравченко О. В.

студентка юридичного факультету Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

СВІТОВА ТА РЕГІОНАЛЬНА ТЕНДЕНЦІЇ УНІФІКАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО НА НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОПОРЯДКІВ

Міжнародний правопорядок - це система міжнародно-правових відносин, покликана додати співтовариству держав структурну стійкість на основі цілей і принципів міжнародного права.

Світовий правопорядок - це система суспільних планетарних відносин, що формуються на основі правових засад і функціонують відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права. Його доцільно розглядати як певну реальність, результат реалізації різноманітних відносин, взаємодії людей і держав на планеті.[4]

Одним з основних методів усунення суперечностей у правових системах розвинутих країн є уніфікація законодавства шляхом прийняття міжнародних конвенцій, угод, договорів, рекомендацій і правил. Наслідком цього може бути вступ до міжнародних організацій. Тому я хочу запропонувати, розглянути дане питання на практиці, а саме світові тенденції уніфікації на прикладі СОТ, а міжнародні – на прикладі ЄС.

Отже, **Світова організація торгівлі** (World Trade Organization) є результатом багаторічного становлення й розвитку на основі багатосторонніх домовленостей системи глобальних правил міжнародної торгівлі, спрямованих на створення вільного, передбачуваного і прийняттого для учасників середовища, в якому здійснюються міжнародні економічні зв'язки.[1]

Перспективи кожної країни-претендента залежать, від уміння трактувати основні положення угод СОТ, виходячи з національних інтересів; вміння

виграшно висвітлювати національний торговельний режим; від уміння досягати компромісів, жертвуючи менш важливими позиціями та відстоюючи принципи.

Приєднання до СОТ потребує прийняття відповідних національних законів, якими регулюються питання, що їх торкаються угоди : Маракешська Угода про заснування Світової організації торгівлі, Багатосторонні угоди з торгівлі товарами, Інші загальнообов'язкові багатосторонні угоди і домовленості (більш детальна інформація у дод.№1), а також внесення змін і доповнень у вже прийняті національні законодавчі акти. Конкретний перелік таких законодавчих актів, а також необхідних змін узгоджується для кожної держави окремо в процесі переговорів в рамках Робочої групи СОТ. Фактично мова йде про проведення системних реформ в економіці країни та сфері її державного регулювання, спрямованих на економічну лібералізацію, впровадження конкурентного середовища, чітких, прозорих та узгоджених з міжнародним правом норм економічного регулювання.[1]

Гармонізація національних стандартів та процедур сертифікації згідно з міжнародними стандартами та процедурами є ключовою умовою для прийняття країни в СОТ. Для полегшення процесу прийняття претендента в СОТ важливо встановити в законодавстві цієї країни принцип гармонізації національних санітарних, ветеринарних та фіто-санітарних стандартів з відповідними міжнародними стандартами.[2]

Позитивні наслідки уніфікації до правопорядків СОТ: отримання полегшеного доступу до світових ринків товарів, послуг, технологій, капіталів; отримання міжнародно-визнаних прав для захисту національних економічних інтересів на цих ринках; зменшення транспортних витрат внаслідок гарантування свободи транзиту товарів територією країн-членів СОТ; зменшення витрат внаслідок відмови від подвійних стандартів.

Негативні наслідки: тимчасові ускладнення у сфері державного регулювання економічного розвитку, спричинені необхідністю переходу на нові, міжнародно-погоджені умови державного економіки та відмови від використання традиційних важелів економічної і перш за все вертикальної промислової політики; відмова від багатьох положень, закріплених в існуючих галузевих програмах які несумісні з нормами СОТ, що спричинить проблеми для секторів; неготовність вітчизняних виробників в окремих випадках до жорсткої конкуренції; зменшення прямої підтримки з боку держави для окремих галузей, зокрема сільськогосподарського машинобудування, автомобілебудування, чорної металургії тощо.

Європейський Союз утворився в результаті послідовного розвитку процесу інтеграції країн Західної Європи, яка пройшла у своєму розвитку декілька етапів. [1]

Важливою умовою для зміцнення економічних зв'язків з ЄС є зближення чинного і майбутнього законодавства країни-претендента із законодавством ЄС. Процес трансформації національного законодавства країни-претендента передбачається проводити у три етапи. На першому з них здійснюватиметься приведення законодавства у відповідність до вимог Угоди певної держави з ЄС

й інших міжнародних договорів, які стосуються співробітництва з Євросоюзом. На другому етапі буде проведена робота з підготовки законодавства цієї держави до асоціаційного членства в Євросоюзі. І нарешті, на останньому етапі розпочнеться реалізація програми гармонізації законодавства держави-члена із законодавством Євросоюзу з метою повної інтеграції цієї держави у спільний ринок останнього.[3]

Позитивні наслідки уніфікації до правопорядків ЄС: гарантія політичної стабільності; гарантія демократії; гарантія безпеки; збільшення продуктивності економіки; збільшення обсягів торгівлі; вільне пересування робочої сили в межах ЄС;

Негативні наслідки : можливість розчинення культури країни; товаровиробники можуть втратити частину національного ринку; загального зростання внутрішніх цін; рівень соціальних виплат для незабезпечених верств населення може бути значно скорочено відповідно до норм та правил, що існують в ЄС.

Отже, вплив СОТ на національний правопорядок держави, має свої як переваги, так і недоліки. Звичайно більшість країн отримує значно більше позитивних моментів від членства в СОТ, ніж негативних. Але реалізація потенційних переваг досить часто потребує змін адміністративного характеру, реформи податкової системи, додаткових витрат держави на реструктуризацію та реорганізацію підприємств. Стосовно міжнародного правопорядку, він дуже тісно пов'язаний зі світовим. Наприклад, ЄС вимагає від країн- кандидатів на вступ до ЄС приведення у відповідність національного законодавства базовим стандартам і нормам, які містяться в багатосторонніх угодах СОТ. Таким чином Європейський Союз сприяє лібералізації торгівлі не лише між своїми країнами-членами, а й приділяє велике значення залученню інших держав до механізму міжнародної торгівлі, в тому числі і України.

Список використаної літератури:

1. Інститут Євро-Атлантичного співробітництва «КРИТЕРІЇ ЧЛЕНСТВА В СОТ, ЄС ТА НАТО». Аналітичне дослідження
2. Створення механізму сертифікації та контролю стандартів сільськогосподарської продукції відповідно до вимог СОТ-СФС. Проект EuropeAid/114025/C/SV/UA
3. Опришко В.Ф. - Питання трансформації Європейського права в законодавство України // Право України. - 2001. - №2. - С.28..
4. С.С. Алексєєв, С.І. Архипов, В.М. Корельський та ін. "Поняття і підстави формування світового правопорядку"

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Держава існує саме для людини, для захисту прав та свобод. Держава має творити право для блага людини. Нормотворча діяльність — це форма діяльності компетентних суб'єктів нормотворчості з підготовки, розробки, прийняття та офіційного оприлюднення норм права [1, с. 48]. Питання пов'язані із нормотворчою діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування розробили у своїх працях відомі вітчизняні науковці. Зокрема, А. О. Рибалкіним у його дисертації було зроблено спробу розкрити проблему співвідношення понять “правотворчість” та “нормотворчість”. На його думку, термін “правотворчість” можна застосовувати як родове поняття, охоплюючи ним такі два різновиди створення норм права, як законотворчість – створення правових норм, що дістають закріплення в актах вищої юридичної сили – законах, та нормотворчість – діяльність з прийняття правових норм на основі та відповідно до законів [2, с 5]. Проблеми правотворчості були об'єктом дослідження та висвітлювалися у працях П.О. Гука, М.М. Марченка, О.В. Попова, Є.В.Сем'янова, С.П. Чердніченка, С.В. Шевчука та ін.

Саме тому, метою статті є дослідити історію становлення та розвитку нормотворчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в стародавньому Римі та .

Історія нормотворчої діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування починається з давніх часів. Римське право - величезний спадок античної цивілізації, що міцно увійшов до правового життя сучасного світу. Нормотворча діяльність почала найкраще розвиватися саме в цей період. Римське право - це право вільної (приватної) власності та вільного договору. При вивченні правової системи прийнято розрізняти: 1) історію її формування, основні етапи; 2) джерела права (ті нормативні акти, що створюють правові норми: це звичаї, закони, постанови судів, часто - релігійні норми); 3) пам'ятки права (конкретні збережені кодекси, офіційні збірники законів, жрецькі требники, записані на різних матеріалах). Це висічені на камінні Закони Хаммурапі або вирізані на дубових дошках Закони XII таблиць [3, с. 71]. Римське право у своєму розвитку пройшло такі етапи.

1. Квіритське право (VI - середина III століття до н. е.). Це архаїчне право, яке представлено звичаями, поширюється лише на повноправних римлян (квіритів), просякнуте сакральним началом, тривалий час лишається неписаним і зберігається та тлумачиться спеціальною жрецькою колегією понтифіків. Тільки у 450 році до н. е. на вимогу плебеїв воно було оприлюднене - вирізано на 12 дубових дошках та виставлено на площі.

2. Передкласичний період (середина III століття до н. е.-I століття н. е.) Цей період можна було б назвати преторським, оскільки важливу роль у формуванні права відіграє судова діяльність преторів.

3. Класичний період (I - III століття н. е.). Характеризується активною правотворчою діяльністю імператорів, теоретичними та практичними розробками видатних римських юристів - Гая, Ульпіана, Павла, Поллініана та ін., у результаті діяльності яких римське право набуло завершеності, тих класичних форм, у яких воно дійшло до наших днів.

4. Посткласичний період (IV-VI століття н. е.). У цей період загальної кризи Рима проводяться в основному систематизація та кодифікація вже накопиченого матеріалу, які завершуються вже у Візантії кодифікацією Юстиніана. Перша письмова пам'ятка права у Стародавньому Римі. Закони XII таблиць (*Leges duodecim tabularum*) були прийняті з ініціативи плебеїв у 451-450 роках до н. е. До них знання і тлумачення норм римського звичаєвого права було привілеєм патрициїв - колегії понтифіків. Прийняття Законів XII таблиць було результатом тривалої жорстокої боротьби плебеїв з патриціями. Закони були записані на 12 дубових дошках, що містять 118 статей, і виставлені на форумі для загального відома. Вони в оригіналі не збереглися і стали відомі з творів римських юристів. У Законах XII таблиць містилися положення про судочинство, майнові відносини, шлюбно-сімейне право, злочини та покарання [3, с. 73].

У Законах XII таблиць переважають норми речового права: право власності, володіння, сервітути, заставне право. Сімейне право визначається крайньою суворістю, владою голови родини - (*pater familias*), правом продажу дітей у рабство. Кримінальному праву присвячено небагато норм, оскільки ще зберігався інститут кривної помсти. Положення із Законів XII таблиць увійшли в пізніші римські кодифікації (див. окремі статті з питань римського права).

Підставою для появи преторського права була архаїчність квіритського права. Формалізм правових норм, що відрізняв Закони XII таблиць, ігнорував нові правові ситуації. Тому виникла необхідність пристосовувати римське право до економічних та соціальних умов, що змінювалися. [3, с. 78].

За імператора Юстиніана (483-565 роки) у 528-534 роках було розпочато під керівництвом видатного юриста Трибоніана широку кодифікацію римського права. її результатом став збірник - *Corpus juris civilis*. Він складався з чотирьох частин. Перша частина - Кодекс Юстиніана - перероблені норми чинного римського права, відображені в імператорських конституціях (12 книг). Друга частина - Дигести, або Пандекти Ульпіана та Павла - збірник висловлювань юристів з питань цивільного, преторського права та коментарі з юридичної практики. Цей збірник отримав силу закону. Він будувався за принципом від загального до часткового: загальні поняття, джерела права, установи, особи з їхньою правоздатністю та дієздатністю, суд та процес, спадщина та майнові відносини, купівля-продаж, заставне право, майнові відносини подружжя, опіка та піклування, заповіти та ін. (50 книг). Третя частина - Інституції - коротке керівництво з юриспруденції, систематичний збірник римсько-візантійського права. Фактично являли собою елементарний підручник, який отримав силу закону (4 книги). Четверта частина - Новели - нові закони, видані Юстиніаном з 534 по 565 роки, що заповнювали окремі прогалини в галузі цивільного права ("50 рішень", які містилися у 8 книгах) [3,

с. 103]. Саме кодифікація римського права була першим кроком до нормотворчості.

Таким чином кодифікацію Юстиніана можна вважати найяскравішим прикладом нормотворчої діяльності у Стародавні часи.

З часом судова практика вимагала перероблення кодифікацій Юстиніана: низка положень застаріла, кодифікації були складні для сприйняття населенням. У період Середньовіччя нормотворчість також активно розвивалася. Саме в VIII столітті було створено Еклогу ("вибрані закони") - короткий та виправлений переказ Зводу законів Юстиніана. В Еклозі посилювався вплив християнства на правові положення. [3, с. 107].

Рецепція римського приватного права в нашій країні відома з X ст. Однак слід зазначити, що в Україні не було прямої рецепції (тобто запозичення законодавчих рішень), подібної до німецької або французької правовим систем. Вплив римського приватного права на законодавство України простежується протягом X—XIX ст. Найдавнішою пам'яткою права Київської Русі є "Руська правда", чимало положень якої мають безсумнівну схожість з положеннями римського приватного права в його візантійській інтерпретації, що свідчить про рецепцію деяких законів з візантійського законодавства. Більш помітним та широким був вплив римського приватного права на законодавство пізніших часів. Насамперед це стосується Литовських статутів, які замінили "Руську правду"[4, с. 1].

Даний напрямок наукового дослідження є перспективним, враховуючи достатньо велику кількість проблем та прогалин у сфері правового регулювання нормотворчої діяльності органів державної влади в Україні.

Література

1. Нерсисянц М.В. Суд и правотворчество/ М.В. Нерсисянц // Судебная практика как источник права / Отв. ред.: Топорнин Б.Н. – М.: Изд-во ИГиП РАН, 2011. – 48 с.
2. Рибалкін Андрій Олександрович. Нормотворчість органів внутрішніх справ (аспекти загальної теорії) : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національний ун-т внутрішніх справ. - Х., 2005.
3. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Маймескулов, Д. А. Тихоненков, В. В. Россіхін, С. І. Власенко; за ред. Л. М. Маймескулова. — Х.: Право, 2011. — 520 с.
4. http://www.pravo.vuzlib.org/book_z084_page_8.html.

Колодяжна В.В.,
*ст. викл. кафедри теорії та історії держави і права
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

Мельник Л. А.,
*студентка VI курсу юридичного факультету
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЕВТАНАЗІЇ В НІДЕРЛАНДАХ ТА БЕЛЬГІЇ

Протягом багатьох років тема евтаназії викликає у суспільстві неоднозначну реакцію. В одних країнах законодавець йде шляхом легалізації евтаназії, роблячи вже існуючі нормативні акти, що закріплюють «право на смерть», все більш ліберальними (Голандія, Бельгія). Законодавці інших країн, де досі сильні позиції займає церква, яка продовжує засуджувати евтаназію як форму самогубства, забороняють евтаназію в будь-якому вигляді (Італія, Німеччина). *Метою* статті є аналіз існуючих підходів до вирішення проблеми легалізації евтаназії з боку державної влади країн світу, зокрема Нідерландів та Бельгії, що дозволить використовувати в Україні позитивний зарубіжний досвід і уникнути чужих помилок.

У рамках нашого дослідження ми розглянемо законодавство Нідерландів та Бельгії, що повністю легалізували евтаназію.

НІДЕРЛАНДИ. Евтаназія була узаконена інструкцією від 14 квітня 1994 року, прийнятою Голандським парламентом, хоча слід зазначити, що теоретично зберігалася кримінальна відповідальність за сприяння самогубству, але якщо при евтаназії лікар слідував десяти пунктам інструкцій, складених Королівською медичною асоціацією, він міг не боятися кримінальної відповідальності. До 1998 року, згідно з дослідженнями Університету Еразма Роттердамського, добровільну евтаназію підтримувало 92 відсотки населення Голандії. 10 квітня 2001р. Верхня палата парламенту схвалила прийнятий закон і він набув чинності .

Таким чином, законодавство Голандії поширює згоду особи лише на випадки звільнення від відповідальності медичних працівників, які сприяють відходу із життя з дотриманням встановлених вимог [4, с. 151].

Нове законодавство скасовує частину правил, що діяли раніше, залишаючи в силі лише чотири. Фізичні чи психічні страждання хворого повинні бути нестерпними, про припинення свого життя він повинен попросити кілька разів, у тому числі і в письмовій формі, спосіб переривання життя має бути медично прийнятним, а документи про евтаназію повинні підписати як мінімум два лікарі. Закон також передбачає, що рішення про конкретні терміни проведення евтаназії хворий може передати лікарем. Новий закон не лише роз'яснює питання евтаназії з точки зору пацієнта, а й обумовлює дії медичного персоналу, який тепер може бути захищений від загроз судових позовів з боку родичів хворого, якому допомогли померти.

Право на евтаназію надається голандським громадянам з 16 років, а підліткам до 16-ти для добровільного відходу з життя необхідна письмова згода батьків. Опустити в законі вікову планку до 12 років поборникам евтаназії не дозволили [3].

Наприкінці 2004 року до парламенту Нідерландів було винесено законопроект про зниження вікового цензу. Пропонувалося знизити мінімальний вік (12 років), з якого допустимо застосування евтаназії. Однак ця ініціатива викликала серйозну критику як усередині країни, так і за її межами. Зазначений проект пропонує дозволити евтаназію для новонароджених немовлят з невиліковними захворюваннями. Статистика показує, що подібними найтяжчими захворюваннями страждають всього близько 600 немовлят у всьому світі, в Нідерландах це не більше 15-ти дітей. Зокрема, мова йде про таке порушення, як відсутність головного мозку. Даний законопроект так і не був прийнятий [2].

БЕЛЬГІЯ. При розробці бельгійського закону про евтаназію за основу був узятий прийнятий раніше закон Голандії, з урахуванням недоліків, виявлених у процесі його застосування. На наш погляд, закон Бельгії найбільш детальний, він створений з використанням більш високої юридичної техніки, при його підготовці були враховані слабкі місця і недопрацювання зарубіжних аналогів, таких як закон штату Орегон (США), закон Голандії.

Закон Бельгії «Про евтаназію» складається з шести розділів і 16 статей. Глава I Закону є вступною і містить загальні положення і визначення. Стаття 2 першої Глави визначає евтаназію як «дія, що здійснюється третьою особою, яка свідомо припиняє життя людини на його власне прохання». Дане визначення містить характерні елементи поняття «евтаназії» такі, як:

- Волевиявлення людини;
- Дії третьої особи, спрямовані на припинення життя.

Визначення не містить додаткових ознак, таких як наявність невиліковної хвороби в особи, що просить про евтаназію, відсутність зацікавленості особи, що здійснює евтаназію, безболісність засобів здійснення евтаназії.

Згідно вищевказаним нормам закону лікар, який здійснює евтаназію, має право виконати цю дію тільки при дотриманні наступних умов:

- Якщо пацієнт є повнолітнім або неповнолітнім, звільненим від батьківської опіки, і знаходиться в здоровому розумі і тверезій пам'яті в момент висловлювання свого прохання про евтаназію;

- Якщо прохання є:

- а) добровільним;

- б) обдуманим;

- в) неодноразовим;

- Якщо прохання не є наслідком зовнішнього тиску;

- Якщо пацієнт знаходиться в безвихідній з медичної точки зору ситуації і відчуває нестерпні і постійні фізичні і психічні страждання, які неможливо пом'якшити і, які є наслідком нещасного випадку або серйозної і невиліковною патології;

- Якщо лікар дотримується умов та процедури, передбачених цим законом.

Закон містить наступні додаткові умови:

- у разі існування групи лікуючих лікарів, що знаходяться в постійному контакті з пацієнтом, кожен лікар цієї групи повинен обговорити з пацієнтом ситуацію, що склалася;

- за бажанням пацієнта його прохання про евтаназію має бути обговорене з тими його родичами, яких він вкаже;

- лікар зобов'язаний переконатися в тому, що пацієнт зміг обговорити свій намір застосувати евтаназію з усіма особами, з якими він побажав зустрітися.

Вимоги до оформлення прохання пацієнта про евтаназію також є обов'язковою умовою.

Аналіз положень даної глави дозволяє виявити кілька недоліків, які, на наш погляд, можуть стати можливою причиною зловживань.

До таких недоліків слід віднести:

1. Відсутність у законі механізму визначення таких факторів, які є обов'язковими умовами при дозволі евтаназії, як:

а) обдуманість прийнятого рішення. Закон не дає відповіді питання, як лікар може (і повинен) переконатися у обдуманості рішення пацієнта, хоча законом цей фактор визнається обов'язковою умовою при вирішенні процедури евтаназії (абзац 3 пункту 1 статті 3 Закону).

б) відсутність зовнішнього впливу при прийнятті рішення пацієнтом (Абзац 3. Параграфу 1 статті 3 та пункт 1 параграфу 2 статті 3 Закону). Закон не містить правового механізму, що гарантує відсутність зовнішнього впливу, а лише констатує, що лікар повинен переконатися у відсутності такого. Викликає обґрунтовані сумніви можливість лікуючого лікаря самостійно провести перевірку на предмет можливого тиску з боку невизначеного кола осіб або обставин. Можливість звернення лікаря до будь-яких органів державної влади для сприяння у проведенні перевірки також не передбачена нормами закону.

Відсутність зазначеного механізму може спричинити формальне ставлення з боку лікарів до перевірки і дотримання зазначених у законі умов.

2. Закон містить норму, що зобов'язує лікаря «провести з пацієнтом кілька розмов з розумними проміжками між кожною бесідою, залежно від стану здоров'я пацієнта» (пункт 1 параграфу 2 статті 3 Закону). Дана норма не містить конкретних термінів або порядку визначення часових рамок, що на наш погляд, може спричинити зловживання або формальне ставлення з боку лікаря до дотримання зазначених вимог. Норма покликана гарантувати, що рішення приймається пацієнтом не під впливом тимчасових факторів, а є обдуманим і остаточним. Однак, передача функції з визначення тривалості проміжків часу між бесідами виключно на суб'єктивний розсуд лікаря зводить нанівець зазначені гарантії.

3. Закон містить норму, згідно з якою, консультуючий лікар повинен бути незалежним як щодо пацієнта, так і щодо лікуючого лікаря (пункт 1 параграфу 3 статті 3 Закону). Закон не містить юридичного механізму, що дозволяє відстежити зацікавленість на етапі прийняття рішення про евтаназію, а також норм, що покладає на кого-небудь обов'язки з контролю за «незацікавленістю» осіб, які здійснюють евтаназію на етапі її підготовки і здійснення [1].

Подібне, на наш погляд, неприпустиме, коли йдеться про життя і смерть людини.

Одночасно з законом про евтаназію в Бельгії був прийнятий ще один закон, який повинен забезпечити права пацієнтів. Він на державному рівні гарантує всім пацієнтам право на адекватне знеболення. Це зроблено для того, щоб пацієнти, які не можуть дозволити собі хороше лікування, не просили про смерть через муки. Всі лікарі, яких просять про смерть з милосердя, повинні інформувати своїх пацієнтів про таку можливість [5. с.39].

Висновок: Отже, в даний час лише Голландія та Бельгія є державами, що повністю і беззастережно визнали за людиною право на смерть, законодавчо закріпили можливість реалізації цього права, а також встановили механізм подібної реалізації та систему гарантій захисту від можливих зловживань.

Література:

1. Бельгія легалізує евтаназію. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://www.mednovosti.ru/news/2001/10/26/belgium/_Printed.htm
2. «Благая смерть» : опыт легализации эвтаназии в других странах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://news.bbc.co.uk/1/hi/russia/1737000/1737423.51t>
3. В Голландии узаконили эвтаназію. Время новостей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://www.vremya.ru/2001/64/19/8703.html>.
4. Голландская правовая культура / отв. ред. В.В. Бойцова и Л. В. Бойцова. – М., – 1998. – 592 с.
5. Фомичев Е.К. История эвтаназии /Е. К. Фомичев // Современные проблемы юридической науки: сборник научных трудов сотрудников ин-та права. Тамбов: ТГУ, – 2005. – С. 39.

Мильченко Е.А.

*Аспирант кафедры международного права
и права внешних экономических отношений
Молдавского государственного университета
г. Кишинев, Республика Молдова*

К ВОПРОСУ О МИРОТВОРЧЕСТВЕ, КАК СРЕДСТВЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Сегодня поддержание международного мира является первостепенным требованием обеспечения безопасности, более того, является гарантом целостности, роста, развития и процветания любого государства, как субъекта международного публичного и частного права.

До 1992 года в публицистике и теории права при рассмотрении проблем безопасности государства использовался термин «национальная безопасность», заимствованный из «Закона о безопасности» США № 257, принятого в 1947 году, согласно которому под национальной безопасностью в официальных американских источниках понимается условие функционирования государства, являющееся результатом оборонных (защитных) мероприятий, которые повышают неуязвимость государства от угроз извне или изнутри в открытой и

подрывной форме. Такой подход к безопасности государства (в США понятие "нация" отождествляется с государством) вытекает из постулата о том, что международные отношения являются результатом столкновения государств которые, опираясь на имеющиеся ресурсы, преследуют свои цели как для обеспечения безопасности, так и экспансии.

Думается, что феномен миротворчества зарождается именно в этой связи, подразумевая, в первую очередь, необходимость защиты своих международных отношений посредством гарантирования существования своих международных партнеров. Проще говоря, все сводится к тому, что субъекты международного права чувствуют себя защищенными тогда, когда знают, что безопасность и целостность гарантирована их стратегическим партнерам.

Так например, в Докладе Группы высокого уровня по угрозам, вызовам, переменам ООН сказано: «Сейчас, когда прошло 60 лет, с момента создания Организации, мы очень хорошо знаем, что самые серьезные угрозы безопасности, с которыми мы сталкиваемся сегодня и будем сталкиваться в предстоящие десятилетия исходят как от негосударственных субъектов, так и от государств, причем речь идет как о безопасности человека, так и о безопасности государства.[1].

Несмотря на это, по мнению президента Академии военных наук Российской Федерации, Гареева М.А., «органы ООН, как и национальные правительства, больше занимаются не источниками и коренными причинами возникновения противоречий и конфликтов, что безусловно, заметно сократило бы применение силовых мер разрешения споров, а лишь с сомнительным успехом пытаются разобраться с их частичными проявлениями и последствиями, превращаясь в пожарные команды по их тушению. Возьмем такой фундаментальный вопрос, затрагивающий судьбы всех народов: каким будет будущее мироустройство? Одни говорят, оно станет монополярным под эгидой семи ведущих держав во главе с США. Другие предсказывают установление нового биполярного мира, когда все страны, выступающие против засилия Запада, могут объединиться вокруг Китая. Но реально уже сейчас идет становление многополярного мира, важнейшим условием устойчивости которого является учет баланса интересов различных стран и центров силы (НАТО, ОБСЕ, СНГ, объединение ряда стран Азиатско-Тихоокеанского региона и др.) Попытки навязать МОНО или Биполярный мировой порядок, что уже пытаются делать, неизбежно встретят противодействие других стран и народов. А значит, будут и конфликты».[2].

Нападения, совершенные 11 сентября 2001 года в США, показали, что государства, а также учреждения, обеспечивавшие коллективную безопасность, отстали от изменений в характере угроз. Сегодня больше, чем когда либо ранее, угрозы взаимосвязаны и угроза для одного является угрозой для всех. Взаимная уязвимость слабых и сильных никогда не была столь очевидной. [1]

Выступая в Берлине в 2010 году, бывший министр обороны США Роберт Гейтс прямо заявил: «Демилитаризация Европы, где широкие слои общественности и политических классов не приемлют военную силу и

связанные с ними риски, в 21 веке стала не благом, а препятствием, мешающим достичь реальной безопасности и долгосрочного мира». [3]

Практически все европейские страны урезают свои оборонные бюджеты, получая, как они говорят, дивиденды от мира (или безопасности), вкладывая средства в здравоохранение, образование или, в последнее время, в экономическую реформу. Проблема заключается в том, что остальной мир поступает иначе. Существует ряд стран с высокими расходами на оборону, которые растут с каждым годом, [4] как например, Турция, выделившая на нужды обороны в 2011 году 5 миллиардов долларов, в то время как Европа, кажется, не осознает, что мир – место опасное. Иран, Северная Корея, Йемен, Ливия – вот всего несколько примеров, подкрепляющих сказанное. [5] Интересно, что на вопрос, необходима ли война, чтобы в некоторых случаях восстановить справедливость, согласием ответили три четверти (77%) респондентов из США и только одна четверть (27%) респондентов из ЕС. [6]. Собственно, европейская ментальность в отношении обороны была разъяснена премьер-министром Словакии Иветой Радичовой – оборона «не является приоритетом». [6] Рост сопротивления со стороны руководства и общественности процессу внедрения или принятия реформ в области безопасности и в оборонном секторе может существенно сказаться на безопасности и обороноспособности государства. Результат – неблагоприятные стратегические перспективы. Низкие бюджеты и сокращение вооруженных сил отрицательно сказались на военных потенциалах и операциях. В свою очередь, британский премьер-министр Дэвид Кэмерон заявил, что «Великобритания и Франция остаются и всегда останутся суверенными государствами, способными независимо от кого бы то ни было разворачивать собственные вооруженные силы в своих собственных национальных интересах тогда, когда нам необходимо». [7] Аналогичная идея просматривается и в статье 18 Новой стратегии НАТО: «Независимые стратегические ядерные силы Великобритании и Франции, играющие собственную сдерживающую роль, способствуют общей сдерживающей роли и безопасности союзников». [8]

В этой связи Эдмунд Дж.Халл утверждает, что США не ждет от ООН защиты собственных интересов, что собственно и неудивительно, также как и сомневается в эффективности организации тогда, когда необходимо решительное вмешательство военной силы. Скорее всего, по его мнению, со временем ООН сфокусируется на проведении операций во имя мира, там, где сторонами уже достигнуто соглашение о прекращении огня, и необходима лишь помощь в осуществлении уже принятых договоренностей [9]. Тем не менее, в случае необходимости, США по-прежнему оставляет за собой право реагировать на возникающие риски, либо самостоятельно, либо как часть коалиционных сил, либо посредством механизмов, реализуемых международными организациями. Собственно, практика показывает, что в Косово 83% бомб было сброшено американскими самолетами, в Афганистане из общего количества личного состава в 130 тыс. человек, 100 тысяч составляют военнослужащие США; в Ливии, «по крайней мере до того, как

покинуть зону боевых действий, американские самолеты выполнили больше половины всех боевых вылетов». [10]

По существу, сегодня именно силовой фактор определяет современную специфику миротворчества, мироподдержания и миросохранения, а усугубление противоречий в самом процессе реализации технологий миротворчества с учетом всевозможных обстоятельств прежде всего тех, которые связаны с военной безопасностью субъектов международного права, чревато новой катастрофой для человечества, уже пережившего в XX веке две мировые войны. [11]

Нельзя не согласиться с С. Хофманом, утверждавшим, что государство получает свои суверенные права на основе суммарных прав граждан и обязано их защищать. Когда оно не справляется с обязанностями, международные институты ограничивают государственный суверенитет, обеспечивают безопасность в регионе и выполняют роль защитника прав человека. [12, с. 35] Аналогичную точку зрения высказывал бывший Генсек ООН Гали: в условиях миротворческого контроля «правительства будут обязаны – если потребуется силой оружия – придерживаться высоких стандартов в соблюдении прав отдельного человека». [13, с. 15]

Думается, что мировому сообществу необходимо серьезно пересмотреть институт безопасности со всеми вытекающими из него обязательствами, в частности, способность Организации Объединенных Наций противостоять угрозам нового поколения, все чаще и чаще наносящим координированные удары по крупнейшим субъектам международного права. В противном случае, место гаранта международного мира и безопасности будет полностью аннексировано коалиционными силами НАТО, что, безусловно, заставляет задуматься относительно беспристрастности и глобальной объективности принимаемых решений. Думается, что право санкционировать применение силовых мир под эгидой глобального миротворчества не должно находиться в руках отдельного политического блока, даже тогда, когда его безусловная операционная и стратегическая эффективность была не раз доказана на практике.

Не смотря на все проблемные вопросы данного института, думается, что до сих пор только ООН остается той организацией, которая вправе санкционировать применение военной мощи в разрешении конфликта и только ООН вправе определить пределы вооруженного вмешательства. Именно Устав ООН впервые в истории международных отношений закрепил юридические принципы создания международных вооруженных сил, предназначенных исключительно для поддержания или восстановления международного мира и безопасности. Порядок образования вооруженных сил, необходимых для осуществления принудительных действий по ст.ст.39 и 42, предусмотрен в ст.43 Устава ООН. А именно, Совет Безопасности имеет право, на основании п.1 ст.43 потребовать от любого члена Организации необходимые для международного мира и безопасности вооруженные силы, помощь и соответствующие средства обслуживания, включая право прохода. Только беспристрастное исполнение всех предписаний Устава ООН, представляющих

собой волеизъявление всего мирового сообщества, способно приблизить человечество к реализации главной цели его существования – стабильному состоянию защищенности, но, следует отметить, что это потребует системного реформирования многих, парализованных на данный момент институтов Организации, началом которому должно послужить создание перманентных собственных миротворческих сил ООН.

Литература

1. Доклад группы высокого уровня по угрозам, вызовам и переменам / ООН (A/59/565 + Corr.1)
2. Гареев М.А., Роль ООН в предупреждении войн и военных конфликтов, г.Москва
3. Dempsey, Judy, “Shaping Policy by Playing Safe”, The New York Times, March,3,2010., <http://www.nytimes.com/2010/03/04/world/europe/04iht-letter.html>
4. Hurriyet Daily News and Economic Review, 8AUG2011
5. Кристин Йордан, «Защищая Европу», perConcordiam (журнал по проблемам безопасности и обороны Европы), Том3, Номер 2
6. “Defence Spending in Eastern Europe. Scars, scares and scarcity” The Economist, стр.37,12 мая 2011
7. BBC News, “Cameron and Sarkozy hail UK-France defence treaties”, <http://www.bbc.co.uk/news/mobile/uk-politics-11670247> apud Topala, Oana, “How Common is CSDP? Solidarity and Mutual Defence in the Lisbon Treaty”, European Security Review Briefing 4, ISIS Europe, April 2011.
8. Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation, 19NOV2010, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm
9. Edmund J. Hull, UN Peacekeeping Operations: Worthwhile Investment’s in Peace, U.S. Foreign Policy Agenda, Volume 3, N2
10. Raplan Lawrence F., “open Wide. How Libya revealed the huge gap between US and European Military Might”, 26.04.2011, <http://www.tnr.com/article/crossings/87377/libya-nato-military-power-europe-us?page=0,1>
11. О.О.Хохлышева, «Динамика миротворческих процессов XX века и ее значение для военной безопасности России»
12. Hofman S. The Politics and Ethics of Military Intervention. London, Survival, 37/4;
13. Бордачев Т.В. «Новый интервенционизм и современное миротворчество»

Миргородський М.Ю.

Нестеренко І.В.

студенти юридичного факультету, Київського національного економічного університету ім. В.Гетьмана

ПРОБЛЕМАТИКА ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сьогоднішній день в Україні існує проблема власного виробництва певних товарів або надання послуг, адже більшість підприємств, які за часи СРСР працювали на повну потужність на даний момент «простоюють». Це в першу чергу пов'язано з браком державних коштів або простим не бажанням вкладати їх для відновлення потужності підприємств. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є залучення іноземних коштів, тобто іноземних інвестицій, які в свою чергу можуть бути перспективнішими, ніж вітчизняні інвестиції та державне фінансування. Це може виражатися в тому, що це своєрідне надходження в державу додаткового капіталу, інноваційних технологій виробництва та прогресивних методів управління.

Іноземні інвестиції - цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [2].

Глобалізація світової економіки – це об'єктивний процес формування інтегрованої та взаємозалежної економіки країн світу [3, с.28].

Варто зазначити, що дослідження проблеми інвестування економіки завжди знаходилося у центрі уваги економічної думки. Це зумовлено в першу чергу тим, що інвестиції торкаються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому.

Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1].

Проаналізувавши думки українських науковців та спеціалістів, ми можемо виділити основні причини повільних темпів іноземного інвестування:

- наслідки економічної кризи. Іноземні інвестори перестали бути впевненими у «завтрішньому дні» України, тому дуже не квалітивно бажають залучати свої кошти в нашу державу, тим більше впевненості в економічній політиці уряду в них зовсім не має;

- темпи приватизації в Україні є досить повільними. Як правило, іноземні інвестори, банки та фінансові установи надають перевагу інвестуванню. В приватну сферу перед державною [4];

- нестабільність законодавства України, відсутність належного правового механізму, який би надавав іноземним інвесторам гарантії захисту від його змін;

- досить високі темпи інфляції. Наша країна значно випереджає за цим показником країни Західної Європи;

- порівняно низька купівельна спроможність частини населення України. Більшість українців будуть не в змозі дозволити собі купувати хоч і якісний,

але дорогий товар, який буде вироблятися на підприємствах, в які був залучений іноземний капітал;

- розвиток інфраструктури в Україні перебуває на досить низькому рівні;
- нестабільність роботи фінансової системи країни;
- високий рівень корумпованості та бюрократизму в органах державної влади.

Не дивлячись, на усі наявні проблеми в Україну все ж таки інвестують, наступні схеми покажуть обсяги інвестування, основних інвесторів та галузі, в які інвестують:

Розподіл прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в Україну за основними країнами-інвесторами (у % до загального обсягу) за 2012 р.

Країни світу	Обсяги інвестицій станом на				Приріст	
	01.01.2012		31.12.2012		млн.дол. США	у % до млн.дол. США
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку		
Всього	50333.9	100%	54462.4	100%	4128.5	8.20%
у т.ч. у країні ЄС	39982.5	79.43%	42979.3	78.92%	2996.8	7.50%
Кіпр	13355.2	26.53%	17275.1	31.72%	3919.9	29.35%
Німеччина	7391.0	14.68%	6317.0	11.60%	-1074	-14.53%
Нідерланди	4898.0	9.73%	5168.6	9.49%	270.6	5.52%
Австрія	3418.8	6.79%	3401.4	6.25%	-17.4	-0.51%
Велика Британія	2593.4	5.15%	2556.5	4.69%	-36.9	-1.42%
Віргінські Острови (Брит.)	1666.0	3.31%	1884.9	3.46%	218.9	13.14%
Франція	2260.4	4.49%	1765.3	3.24%	-495.1	-21.90%
Швеція	1756.8	3.49%	1600.1	2.94%	-156.7	-8.92%
Швейцарія	947.7	1.88%	1106.2	2.03%	158.5	16.72%
Інші країни ЄС*	1695.2	3.37%	1904.2	3.50%	209.0	12.33%
з країни СНД:	3945.4	7.84%	4269.0	7.84%	323.6	8.20%
Російська Федерація	3600.4	7.15%	3785.8	6.95%	185.4	5.15%
інші країни СНД*	345.0	0.69%	483.2	0.89%	138.2	40.06%
Інші країни*	6406.0	12.73%	7214.1	13.25%	808.1	12.61%

Інші країни*: СНД*; ЄС* - це всі інші з 130 країн світу, які не зазначені у переліку вище вказаних

Наслідки залучення іноземних інвестицій для України:

- однозначно зменшиться потреба в імпорті [4, с. 74];
- пришвидшиться розвиток територій, які перебувають на низькому рівні розвитку;
- внутрішній попит на товари на товари виробничого призначення збільшиться;
- будуть запроваджуватися нові технології виробництва;
- розпочнеться діяльність по створенню або реконструкції підприємств, які б виготовляли продукцію ще й на експорт.

Отже, враховуючи все вищенаведене, ознайомившись з працями спеціалістів та науковців ми можемо запропонувати наступні заходи, які сприятимуть активізації іноземного інвестування в Україну в умовах глобалізації:

- адаптувати законодавство України до законодавства ЄС та інших міжнародно-економічних правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність;

- посилити увагу до такого негативного явища як корупція з метою повного його викорінення. Ми впевнені, що рівень довіри до нашої країни в такому разі значно підвищиться;
- налагодити політичну ситуацію в країні, яка своєю нестабільністю відштовхує потенційних інвесторів;
- розробити та прийняти законодавство, яке б містило чіткий механізм регулювання та захисту іноземних інвестицій. В такому разі зменшиться ризик для інвесторів, що позитивно відобразиться на обсязі залученого капіталу;
- стримувати таке негативне явище як інфляція;
- запровадити податкові пільги для іноземних інвесторів та дієвого механізму їх реалізації;
- забезпечити зважену політику уряду та НБУ у грошово-кредитній сфері;
- розвивати фондовий ринок;
- посилити рівень співпраці з розвиненими іноземними країнами задля перейняття передового досвіду.

Література:

1. Закон України " Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 р., № 1560-ХІІ з наступними змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України " Про режим іноземного інвестування " від 19.03.1996., № 93/96-ВР з наступними змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
3. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. Посібник.- К.: КНЕУ 2005. – 204 с.
4. Балануца О.О. Роль іноземного інвестування в економіці України / О.О. Балануца // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 10. – С. 73-76.

Оболенцев В. Ф.

канд. юрид. наук, доцент каф. кримінології та кримінально-виконавчого права Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Одним із принципових питань кримінологічної науки є питання про системний характер злочинності.

Багато науковців - кримінологів вважають злочинність системою. Так, Н. Ф. Кузнецова свого часу стверджувала: «Криміногенна система – відкрита система, тобто вона взаємодіє з іншими соціальними системами» [9, с.33]. На думку А. І. Долгової, оскільки злочинність – це соціальна система, вона має характеристики саме такої системи: цілеспрямованість, відкритість, самодетермінація й розвиток при помилках у боротьбі зі злочинністю [3, с.52]. І. М. Даньшин розглядав явище злочинності як відносну самостійну, динамічну, ймовірнісну систему [2, с.52]. Системний характер злочинності визнавала І. К. Туркевич. З її погляду, злочинність — це відносно масове, суспільно

небезпечне, історично мінливе, соціальне і кримінально-правове явище, яке виникло на певному етапі розвитку суспільства і складається із системи злочинів та осіб, які їх учинили за певний час на відповідній території [14, с.19], що злочинність, як складна суспільна система, відтворює саму себе. А. Ф. Зелинский вказував, що краще вести мову не просто про сукупність злочинів, а про систему, яка підкорюється статистичним закономірностям, тобто про ймовірнісну систему [6, с.20].

Заради справедливості треба підкреслити, що існують і сумніви, і критичні погляди відносно розуміння злочинності як системи. Так, у підручнику радянських часів «Кримінологія» вказувалось: «Люди, що вчиняють злочини, не об'єднані (поза межами групових злочинів) ні єдністю мети, ні способами їх досягнення... Це наближає злочинність до сумативної множинності, тобто суми всіх учинених злочинів. Наближає, але не ототожнює з нею, оскільки їй як цілісності властиві загальні властивості й тенденції, певні зв'язки, що її системостворюють, і закономірності» [7, с.66]. А автори підручника «Курс советской криминологии» стверджували, що немає достатніх підстав визнавати злочинність цілісною функціональною системою [10, с.148-149]. Утім, і вони не заперечували, що це явище має певні системні властивості, наприклад, відносну стійкість основних показників. Деякі ж вітчизняні фахівці із цього приводу висловлюються дуже категорично: «Немає суми, немає тим більше системи злочинів як об'єкта пізнання. Нічого, крім механічних залежностей, при аналізі такого з'єднання пізнати не вдасться» [8, с.37]

Ми погоджуємося з В. М. Дрьоміним, що злочинність — це елемент соціальної самоорганізації (саморегуляції) суспільства, який може (й повинен бути) предметом дослідження на соціально-філософському рівні [4, с.11]. І нам вбачається конструктивним вивчення явища злочинності на базі загальної теорії систем (далі — ЗТС). Таким чином мають встановлюватися взаємозв'язки між різними видами злочинів, а також характер їх змін під зовнішнім і взаємним впливом.

Хоча в цілому питання про можливість розгляду явища як об'єкта-системи чи відмова від такого підходу вирішується самим дослідником, передумови системного підходу щодо явища злочинності для нас є очевидними. Взагалі фахівці вважають, що системою в самому широкому сенсі може бути все, що можна розглядати як окрему сутність. Наприклад, Всесвіт у цілому є система. Системами є фізичні об'єкти, процеси і поняття [13, с.334]. Використовуючи ідеї кібернетики, науку можна охарактеризувати як відносно відособлену інформаційну систему [5, с.100]. За системи приймаються навіть такі абстрактні об'єкти, як математичні змінні, рівняння, правила і закони, процеси тощо. [15, с.253]

Принциповою для дослідження злочинності як системи є наступна обставина: щодо будь-якої множинності об'єктів хибним є твердження, що їх об'єкти не мають внутрішніх відношень, тому що завжди можна прийняти за відношення відстань між частинами об'єктів [15, с.254]. У випадку ж злочинності кримінологам вже відомі закономірності детермінації злочинних проявів, їх структурних співвідношень, тенденцій розвитку та змін.

Тож не дивно, що зараз отримали поширення дослідження злочинності як системи. У роботі “Системний аналіз у кримінології” [12] О. Є. Маноха за результатами аналізу кількісно-якісних показників злочинності в Україні 1972-1995 р.р. продемонстрував системність зв'язків між її окремими елементами та зовнішнім середовищем — процесами суспільного життя.

Перспективність використання системного підходу до вивчення злочинності підтверджують досягнення й російських колег. Ґрунтуючись на засадах модульної теорії соціуму [1] Д. О. Лі проаналізував соціум злочинців і встановив його структурні закономірності [11, с.51-53]. Показово, що прогноз науковця щодо кількості засуджених у Російській Федерації в 1996 р. відхилився від фактичних даних лише на 1,6947% [11, с.159]. Вочевидь такий результат можна вважати досить переконливими в обґрунтуванні доцільності використання системного підходу при вивченні злочинності.

Тож, на нашу думку, одним з перспективних напрямків у кримінології має стати саме системний підхід, що буде ґрунтуватися на загальній теорії систем. Дослідження злочинності з використанням ЗТС не тільки пояснить закономірності існування й розвитку цього явища, а й дозволить прогнозувати його тенденції (що, звичайно, раціоналізує правоохоронну діяльність).

Література

1. Давыдов А. А. Модульный анализ и моделирование социума: моногр. / А. А. Давыдов, А. Н. Чураков. – М.: ИС РАН, 2000. – 120 с.
2. Даньшин И. Н. Криминология (понятие, предмет, задачи и система криминологической науки): учеб. пособ. / И. Н. Даньшин. – Харьков: ХИВД, 1994. – 34 с.
5. Добров Г. М. Наука о науке: моногр. / Г. М. Добров. – Киев: Наукова думка, 1989. – 304с.
3. Долгова А. И. Криминология: учебник / А. И. Долгова. – М.: Издательство НОРМА, 2001. – 272 с.
4. Дрёмин В. Н. Преступность как социальная практика: институциональная теория криминализации общества: моногр. / В. Н. Дрёмин. – О.: Юрид. литер., 2009.– 550 с.
5. Закалюк А. П. Стан, перспективи та концептуальне спрямування розвитку кримінологічної науки в Україні / А. П. Закалюк // Криминологія в Україні та притидія злочинності: зб. наук. ст. / за ред. М. П. Орзіха, В. Н. Дрьоміна.– О.: Фенікс, 2008. – С. 6-19.
6. Зелинский А. Ф. Криминология: уч. пособ. / А. Ф.Зелинский. – Харьков: Прапор, 1996. – 130 с.
7. Криминология: под ред. Б. В. Коробейникова, Н. Ф. Кузнецовой, Г. М. Миньковского. – М.: Юрид. лит., 1988. – 384с.
8. Криминология: приглашение к дискуссии: моногр. / А. В. Баляба, Э. В. Виленская, Э. А. Дидоренко, Б. Г. Розовский. – Луганск: РИО ЛИВД, 2000. – 318 с.
9. Кузнецова Н. Ф. Проблемы криминологической детерминации: моногр. / Н. Ф. Кузнецова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 208с.

10. Курс советской криминологии. Предмет. Методология. Преступность и её причины. Преступник: моногр. / Кудрявцев В. Н., Миньковский Г. М. и др. – М.: Юрид. лит., 1985. – С.148-149.
11. Ли Д. А. Преступность как социальное явление / Д. А.Ли. – М.: Информ.-издат. агентство «Русский мир», 1997. – 176 с.
12. Маноха О. Є. Системний аналіз в кримінології / О.Є.Маноха: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук. – К., 1996. – 22 с.
13. Тода М. Логика систем: введение в формальную теорию структуры / М. Тода, Є. Х. Шуфорд. // Исследования по общей теории систем. – М.: Прогресс, 1969. – С. 320-383.
14. Туркевич І. К. До проблеми про місце кримінології в системі наук / І. К.Туркевич. // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2005. – Вип.3. – С.50-55.
15. Холл А. Д., Фейджин Р. Е. Определение понятия системы / А. Д. Холл, Р. Е. Фейджин // Исследования по общей теории систем. – М.: Прогресс, 1969. – С. 252-283.

Оношко Т. В.

*НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого»,
Полтавський юридичний інститут,
студентка, 3 курс, 37 група*

СЛІДЧИЙ СУДДЯ, ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основні напрямки розвитку кримінально-процесуального законодавства свідчать про посилення гарантій прав осіб, які приймають участь в кримінальному процесі. Після прийняття нового Кримінального процесуального кодексу, цей інститут є принципово новим для національного кримінального судочинства.

Проблемам судового контролю, що є складовою діяльності слідчого судді, були присвячені роботи В.М. Бозрова, В.Ф. Бойко, В.В. Дорошкова, П.Г. Дроздова, О.І. Жумамбекова, З.Д. Смітєнко, В.М. Федченка, В.І. Чернобука, В.І. Шишкіна, ті інших.

Значною новацією нового КПК є фактичне наділення слідчого судді функцією нагляду за законністю в питаннях позбавлення свободи певної особи, адже до цього часу наглядова функція практично не була властива суду взагалі. Так, відповідно до ст. 206 КПК, кожен слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, яка тримається під вартою, має право постановити ухвалу, якою зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу забезпечити додержання прав такої особи. Якщо слідчий суддя отримує з будь-яких джерел відомості, які створюють обґрунтовану підозру, що в межах територіальної юрисдикції суду знаходиться особа, позбавлена свободи за відсутності судового рішення, яке набрало законної сили, або не звільнена з-під варти після внесення застави в установленому цим кодексом порядку, він зобов'язаний постановити ухвалу, якою має зобов'язати будь-який орган державної влади чи службову особу, під

вартою яких тримається особа, негайно доставити цю особу до слідчого судді для з'ясування підстав позбавлення свободи. Слідчий суддя зобов'язаний звільнити позбавлену свободи особу, якщо орган державної влади чи службова особа, під вартою яких тримається ця особа, не надасть судове рішення, яке набрало законної сили, або не доведе наявності інших правових підстав для позбавлення особи свободи.

Основним призначенням слідчого судді є здійснення судового захисту прав і законних інтересів осіб, які приймають участь в кримінальному процесі, та забезпечення законності провадження по справі на досудових стадіях. Це зумовлює специфічний характер виконуваної ним кримінально-процесуальної функції, як забезпечення законності та обґрунтованості обмеження конституційних прав і свобод людини на досудовому провадженні по кримінальній справі.

Повноваження слідчого судді визначаються виконуваною ним функцією, яка повинна мати наскрізний характер. Умовно ці повноваження класифікують на наступні групи:

- щодо вирішення питання про застосування заходів кримінально-процесуального примусу;
- щодо розгляду скарг на дії (бездіяльність) та рішення особи, яка провадить дізнання, слідчого та прокурора;
- щодо вирішення питання про проведення слідчих дій, які обмежують конституційні права і свободи людини;
- інші повноваження (зокрема, спрямовані на забезпечення процесуальних прав учасників кримінального провадження, а також на вирішення питання про визнання отриманих фактичних даних допустимими доказами).

Виходячи із призначення слідчого судді в кримінальному процесі, всі слідчі та інші дії, які обмежують конституційні права людини, повинні проводитися виключно за його рішенням. Тому й в тих невідкладних випадках, коли слідчий має право провести процесуальні дії без відповідного рішення слідчого судді, останній має бути негайно повідомлений про них і з урахуванням конкретних обставин прийняти рішення про визнання отриманих фактичних даних допустимими доказами.

Будучи гарантом забезпечення прав і свобод людини на досудовому провадженні по кримінальній справі, слідчий суддя повинен мати такі важелі, які б надавали йому реальну можливість здійснювати контроль за законністю провадження, пов'язані із забезпеченням прав учасників кримінального процесу.

У кримінально-процесуальному законодавстві європейських країн і країн СНД по-різному визначається суб'єкт уповноважений здійснювати контрольні функції на досудовому провадженні. Приміром, посада слідчого судді існує в КПК Латвії й Італії. У кримінальному процесі Франції функціонують і слідчі судді, й судді по свободах та ув'язненню. Суддя по кримінальному переслідуванню передбачений за КПК Республіки Молдова. У КПК Литовської Республіки закріплено статус судді досудового провадження. У ФРН судові повноваження при проведенні дізнання покладаються на суддю-дознавача. Не

припиняються дискусії щодо необхідності запровадження посади слідчого судді в кримінально-процесуальне законодавство Росії й Казахстану.

Наведений вище перелік функцій слідчого судді достатньо яскраво демонструє, наскільки важливою і повноважною є ця особа в сфері кримінального провадження. У підсумку можна зробити загальний висновок, що слідчий суддя – це суддя, уповноважений забезпечувати законність та обґрунтованість обмеження конституційних прав і свобод людини на досудовому провадженні по кримінальній справі, до компетенції якого належить прийняття рішення про застосування заходів кримінально-процесуального примусу, проведення слідчих та інших процесуальних дій, що обмежують конституційні права людини, розгляд скарг на дії (бездіяльність) та рішення слідчого чи прокурора, інше.

Петрова Т.И.

студентка Белорусского государственного университета

НОРМАТИВНО - ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В настоящее время система нормативного регулирования аудиторской деятельности в Республике Беларусь все еще находится в стадии становления.

В Республике Беларусь сфера аудиторская деятельность регулируется Гражданским кодексом Республики Беларусь, Законом Республики Беларусь от 8 ноября 1994 года «Об аудиторской деятельности» (в ред. от 22 декабря 2011 года), Законом Республики Беларусь «О бухгалтерском учете и отчетности» от 18 октября 1994 г. (в ред. от 26 декабря 2007 года). В Республике Беларусь разработан новый проект Закона "Об аудиторской деятельности", который был внесен Советом Министров в Палату Представителей 26 марта 2012 год (31 мая 2012 г. принят Палатой Представителей в первом чтении). Помимо указанных нормативно – правовых актов, сферу аудиторской деятельности регулируют и иные законодательные акты. В частности, Декрет Президента Республики Беларусь от 22 сентября 2005 года № 12 «О парке высоких технологий», Указ Президента Республики Беларусь от 25 августа 2006 года № 530 «О страховой деятельности» и др.

Закон определяет правовые основы осуществления аудиторской деятельности на территории Республики Беларусь, устанавливает основные правила и порядок проведения; регулирует отношения, возникающие между субъектами предпринимательской деятельности, государственными органами, аудиторами и аудиторскими организациями [7, с. 199]. Также в Законе закреплены права Министерства финансов Республики Беларусь в области аудиторской деятельности. В соответствии со ст. 22 Министерство финансов Республики Беларусь осуществляет следующие функции в области регулирования аудиторской деятельности: устанавливает республиканские правила аудиторской деятельности; принимает нормативные правовые акты в области осуществления аудиторской деятельности (кроме аудиторской деятельности в банках, небанковских кредитно-финансовых организациях, банковских группах, банковских холдингах); проводит аттестацию на право

получения квалификационного аттестата аудитора; осуществляет в пределах своей компетенции разъяснение законодательства об аудиторской деятельности. Министерство финансов Республики Беларусь представляет интересы Республики Беларусь в международных организациях по вопросам аудиторской деятельности в порядке, установленном законодательством.

Согласно ст. 23 Закона Национальный банк Республики Беларусь в области государственного регулирования аудиторской деятельности: принимает нормативные правовые акты в области осуществления аудиторской деятельности в банках, небанковских кредитно-финансовых организациях, банковских группах, банковских холдингах; проводит оценку соответствия аудиторов квалификационным требованиям, предъявляемым к специалистам, осуществляющим аудиторскую деятельность в банках, небанковских кредитно-финансовых организациях.

Согласно Указа №450 «О лицензировании отдельных видов деятельности», который 1 сентября 2010 г. подписал Президент Республики Беларусь, с 1 января 2011 г. в Беларуси сокращен перечень лицензируемых видов деятельности, в том числе отменено лицензирование аудиторской деятельности.

В связи с отменой лицензирования аудиторской деятельности внесены изменения и дополнения в ряд постановлений Правления Национального банка Республики Беларусь. В частности, Инструкция о регулировании аудиторской деятельности в банках, небанковских кредитно-финансовых организациях, банковских группах и банковских холдингах, утвержденная постановлением Правления Национального банка Республики Беларусь от 04.01.2008 г. № 1, изложена в новой редакции от 04.01.2013. В отличие от ранее действовавшей редакции, не подлежат проверке в ходе проведения аудита достоверность бухгалтерской (финансовой) отчетности (годового отчета) банка, соответствие законодательству операций, совершенных банком в аудируемом периоде; финансовое состояние и риски банка, соблюдение им требований по безопасному функционированию банка; выполнение банком рекомендаций по результатам предыдущего аудита и др.

Правила аудиторской деятельности, утвержденные постановлением Министерства финансов Республики Беларусь № 8 от 23.01.2002 г. (ред. от 30.06.2011), это единые требования к порядку осуществления аудиторской деятельности, в т.ч. к планированию и документированию аудита, составлению рабочей документации аудитора, аудиторского заключения, а также к оценке качества проведения аудита и (или) оказания сопутствующих услуг и к профессиональной подготовке аудиторов и оценке их квалификации.

Действующее законодательство выделяет три вида правил: республиканские правила, внутренние правила объединения аудиторских организаций или аудиторов – индивидуальных предпринимателей, правила аудиторской организации или аудитора – индивидуального предпринимателя.

Постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 23.01.2002 N 8 «Об утверждении Правил аудиторской деятельности» закрепляется положение, согласно которому внутренний контроль

осуществляется аудиторской организацией, аудитором – индивидуальным предпринимателем в соответствии с установленными ими внутренними правилами аудиторской деятельности. Для осуществления контроля аудиторская организация определяет совокупность организационных мер, методов и конкретных процедур внутреннего контроля.

Требования, предъявляемые к правилам внутреннего контроля качества оказываемых аудиторских услуг, регламентируются республиканскими правилами аудиторской деятельности.

Республиканские правила аудиторской деятельности максимально приближены к Международным стандартам аудита, при этом ряд республиканских правил включают дополнительные нормы и положения, соответствующие законодательству Республики Беларусь. В случае отсутствия республиканских правил в какой – либо области аудита в соответствии с действующим законодательством по аудиторской деятельности при разработке правил аудиторской организации можно руководствоваться Международными стандартами аудита, правилами (стандартами) аудиторской деятельности других стран, с учетом особенности проведения аудита и требований законодательства Республики Беларусь.

Анализируя в целом законодательство, регламентирующее аудиторскую деятельность в Республике Беларусь, несомненно, можно сказать, что оно оптимизирует правовое регулирование аудиторской деятельности, устраняет определенные пробелы и вводит новеллы. Но вместе с тем оставляет поле для его совершенствования.

Литература

1. Гражданский кодекс Республики Беларусь от 7 декабря 1998 г. № 218-3 (с изм. и доп. от 13.07.2012) // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2012. - № 2/1980.
2. Об аудиторской деятельности: Закон Респ. Беларусь, 8 нояб.1994 г., N 3373-XII: в ред. Закона Респ. Беларусь от 22.12.2011 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. - 2012 г. - N 1- 2/1878.
3. О бухгалтерском учете и отчетности: Закон Респ. Беларусь, 18 окт. 1994 г. N 3321-XII: в ред. Закона Респ. Беларусь от 26.12.2007 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. - 2008 г.- N 3- 2/1399.
4. Проект Закона "Об аудиторской деятельности", который был внесен Советом Министров в Палату Представителей 26 марта 2012 год (31 мая 2012 г. принят Палатой Представителей в первом чтении).
5. О парке высоких технологий : Декрет Президента Респ. Беларусь, 22 сент. 2005 г. № 12 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. — Минск, 2013.
6. О страховой деятельности : Указ Президента Респ. Беларусь, 25 авг. 2006 г., № 530 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. — Минск, 2013.

7. Цыпарков, Н.Г. Правовое регулирование учета, анализа и аудита (бухгалтерское право): учебно-методический комплекс / Минский институт управления. — 2-е изд., исправленное и дополненное. — Минск: МИУ, 2006. — 338 с.

8. О лицензировании отдельных видов деятельности: Указ Президента Респ. Беларусь, от 1 сент. 2010 г. №450 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. — Минск, 2013.

9. Инструкция о регулировании аудиторской деятельности в банках, небанковских кредитно-финансовых организациях, банковских группах и банковских холдингах: Постановление Правления Национального банка Республики Беларусь, 04 янв. 2008 N 1: в ред. Пост. Правление Нац. Банка Респ. Беларусь от 04.01.2013 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. - 2013 г. — 8/2684.

10. Об утверждении Правил аудиторской деятельности: Постановление Министерства финансов Республики Беларусь, 23.01.2002 N 8: в ред. Пост. Мин. Финансов Респ. Беларусь от 30.06.2011 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. — 2011 г. — 8/23931.

Приходько М.А.

*кандидат юридичних наук, старший викладач,
Московська державна юридична академія
імені О.Е. Кутафіна.*

МІНІСТЕРСТВО НАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ (ІСТОРИКО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Міністерство народної освіти, заснування якого було проголошено в Маніфесті від 8 вересня 1802 «Про заснування міністерств», було новим центральним державною установою не тільки для системи державного управління Російської імперії, а й для держав решти світу.

До цього часу центральне державна установа з управління всіма навчальними закладами та керівництву науковими установами та товариствами просто відсутнє.

Реальне організаційно-структурне будівництво Міністерства народної освіти починається в 1803 році.

7 січня 1803 офіційно затверджений Штат Департаменту міністра народної освіти, а 24 січня 1803 Комісія про училищах перетворена в Головне правління училищ.

Відповідно, Департамент міністра народної освіти став основним виконавчим органом Міністерства народної освіти, а Головне правління училищ - дорадчим установою при міністрі народної освіти, разрешавшим основні питання адміністративного, господарського, навчального та наукового характеру.

Департамент міністра народної освіти не мав структурних підрозділів. За Штату в ньому значилося 12 чиновників: директор, 2 експедитора, 2 столоначальника по експедиціям, 2 старших і 2 молодших помічника столоначальників, архіваріус, реєстратор та писар. Звідси тільки теоретично, спираючись на назви штатних посад чиновників - експедиторів та столоначальників по експедиціям, в ньому умовно можна виділити 2 експедиції.

Департамент міністра народної освіти очолювався директором.

Головне правління училищ під головуванням міністра народної освіти складалося з товариша міністра народної освіти, піклувальників навчальних округів, директора Департаменту міністра народної освіти та членів призначаються за найвищої розсуд.

Структурними підрозділами Головного правління училищ були Канцелярія і Контора.

Канцелярія Головного правління училищ складалася з 2-х експедицій - по ученого і економічної частини, керованих експедиторами і очолювалася правителем справ.

Контора Головного правління училищ не мала підрозділів і очолювалася керуючим.

На відміну від інших міністерств у Міністерстві народної освіти НЕ була утворена Канцелярія міністра народної освіти, що стало важливою відмітною особливістю цього Міністерства до середини 20-х років XIX століття.

Багато в чому, факт відсутності Канцелярії у міністра народної освіти пояснювався наявністю Канцелярії Головного правління училищ, яка і взяла на себе (разом з Департаментом міністра народної освіти) ряд функцій міністерської канцелярії.

Крім того, в березня 1803 припинила своє існування Комісія про заснування народних училищ, поклавши край двойственному положенню одночасної діяльності двох установ з схожими функціями - Комісії про заснування народних училищ та Комісії про училищах - Головного правління училищ.

Первинна структура Міністерства народної освіти у складі Департаменту міністра народної освіти та Головного правління училищ і зумовила розвиток Міністерства народної освіти на багато років вперед, звівши до мінімуму будь-які зміни в цій структурі.

Особливостями організаційного устрою основних структурних підрозділів Міністерства народної освіти визначалася і специфіка в порядку діловодства та прийняття рішень в Міністерстві народної освіти.

Якщо у Департаменті міністра народної освіти переважав одноосібний порядок прийняття рішень міністром, то колегіальне пристрій і дорадчий характер діяльності Головного правління училищ, сприяли збереженню в ньому деяких рис колегіального порядку прийняття рішень.

При цьому, приділення головної уваги, з боку міністрів народної освіти, функціональної діяльності Міністерства народної освіти (на відміну від його структурного розвитку) в перші роки його існування, стало ще одним

фактором, що сприяв консервації первісної структури Міністерства народної освіти.

Список використаної літератури:

1. Вищі і центральні державні установи Росії.1801-1917. Том 3. Санкт-Петербург. 2002.
2. Державність Росії. Словник-довідник. Книга 3. Москва. 2001.
3. Єрошкін Н.П. Міністерства Росії 1-ої половини ХІХ століття - фондообразователі центральних державних архівів СРСР. Москва. 1980.
4. Різдвяний С.В. Історичний огляд діяльності Міністерства народної освіти 1802-1902. Том 1. Санкт-Петербург. 1902.
5. Збірник постанов по Міністерству народної освіти. Видання друге. Том 1. Санкт-Петербург. 1875.

Пташник І.Р.

аспірант Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені В.Стефаніка

BUSINESS ASPECT OF ORGAN TRANSPLANTATION

Transplantology as the science confronts before doctors and lawyers many unresolved issues. One of these is the issue of commercialization in transplantation. It is a well-known fact that the purchase and sale of organs is prohibited. Such provision is highlighted in the article 13 of the Directive 2010/45/EU of the European Parliament and of the Council of 7 July 2010 on standards of quality and safety of human organs intended for transplantation, which states, that: “1.Member States shall ensure that donations of organs from deceased and living donors are voluntary and unpaid.

2. The principle of non-payment shall not prevent living donors from receiving compensation, provided it is strictly limited to making good the expenses and loss of income related to the donation. Member States shall define the conditions under which such compensation may be granted, while avoiding there being any financial incentives or benefit for a potential donor.

3. Member States shall prohibit advertising the need for, or availability of, organs where such advertising is with a view to offering or seeking financial gain or comparable advantage.

4. Member States shall ensure that the procurement of organs is carried out on a non-profit basis”[1].

This prohibitive principle is located on the same level with the fundamental law of the moral relationship between people, meaning that a person cannot be considered as a means to achieve the goals of another person and ethical understanding as human beings (no a thing), which owns the dignity and freedom of the will. With this ethical position is closely related the question of the legal status of the grafts. The ban on the purchase or sale of a person extends to his organs and tissues, in the case of turning into the "biological materials" and providing a means of transplantation, they should not become a means of commercialization. Nevertheless, similar sales transactions exist. This is because the medical authority for the removal of the body becomes the

owner of cadaveric transplant material. In a market economy status of the owner which such medical authority receives, transforms organs and tissues, which are already separated from the person, into objects with the status of things. It is easy to determine the degree of public danger which might arise in the case of ignoring the ethical values as the fundamentals of social life. Such understanding found its consolidation in article 21 of the Convention on Human rights and Biomedicine (1996): “The human body and its parts shall not, as such, give rise to financial gain”[2].

It is logically, that problems of organ trafficking is closely related with the human trafficking in general. From the standpoint of human rights in recent years was developed big amount of international instruments against human trafficking such as: The Hague Ministerial Declaration on European Guidelines for effective measures to prevent and combat trafficking in women for the purpose of sexual exploitation, adopted by the Ministerial Conference under the Presidency of the European Union, The Hague, 24-26 April 1997, United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto (2000), Brussels Declaration on Preventing and Combating Trafficking in Human Beings from the 29th of November 2002 and others. Problems occur during the transition from declarative provisions to the policy of "positive action" based on improving and enhancing the status of the individuals in society, their rights, that in the perspective excludes the possibility of selling or buying people.

The lack of organs for transplantation on the real example can be shown in the report of the World Health Organization: “approximately 100,800 solid-organ transplants are performed every year worldwide, including 69,400 kidney transplants and 20,200 liver transplants. Furthermore, forty-six percent of transplanted kidneys come from living donors.”[3]

All these abovementioned reasons, severe shortage of organs for transplantation, increasing the number of people that need transplantation created new direction in the human trafficking – transplant tourism. Firstly, definition of the transplant tourism was fixed in The Declaration of Istanbul on Organ Trafficking and Transplant Tourism (adopted by Participants in the International Summit on Transplant Tourism and Organ Trafficking convened by The Transplantation Society and International Society of Nephrology in Istanbul, Turkey, April 30–May 2, 2008) and means: “Travel for transplantation becomes transplant tourism if it involves organ trafficking and/or transplant commercialism or if the resources (organs, professionals and transplant centers) devoted to providing transplants to patients from outside a country undermine the country’s ability to provide transplant services for its own population. Travel for transplantation is the movement of organs, donors, recipients or transplant professionals across jurisdictional borders for transplantation purposes.”[4]

Within the European Union were adopted only laws, which deal with questions of trafficking of human beings in general, and did not pay enough attention and did not resolve the problems of the trafficking in organs at all. Among such legal acts are: Council Framework Decision of 19 July 2002 on combatting trafficking in human beings, Directive 2004/23/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on setting standards of quality and safety for the donation, procurement,

testing, processing, preservation, storage and distribution of human tissues and cells, Commission Directive 2006/17/EC of 8 February 2006 implementing Directive 2004/23/EC of the European Parliament and of the Council as regards certain technical requirements for the donation, procurement and testing of human tissues and cells which do not. Only the Council of Europe by adopting the Recommendation 7 on 2004 of the Committee of Ministers to member States on organ trafficking fixes the main issues of preventing of organ trafficking and international cooperation in this direction.

Talking about organ trafficking, it is important to distinguish between two main categories – trafficking in organs, tissues and cells and trafficking in human being for the purpose of the removal of organs.

According to the article 3 (a) of the United Nations Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime “Trafficking in persons” shall mean the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs”[5].

According to the Joint Council of Europe and United Nation study on Trafficking in organs, tissues and cells and trafficking in human beings for the purpose of the removal of organs, “trafficking in organs, tissues and cells could preliminarily be described as follows: trafficking in OTC occurs when there is (a) the illicit removal, preparation, preservation, storage, offering, distribution, brokerage, transport or implantation of organs, tissues or cells (cells for the purpose of therapeutic transplantation); and (b) the possession or purchase of organs, tissues or cells with a view to conducting one of the activities listed in (a); solely for financial or other economic gain (for this or a third person’s benefit)”[6].

As it can be concluded, the first difference is directly in the definitions, and means that trafficking on human being for the purpose of removal of organs in contrast to trafficking in organs, tissues and cells requires combination of action, means and purpose. If we examine the very essence of both crimes, we will see that the main issue of the trafficking of organs, tissues and cells requires two main points: the existence of the organ as such and the use of it. As it was mentioned above, trafficking of human being requires combination of three elements. Moreover, for trafficking of organs is not important the status of the person, from which the organ was removed (living or diseased person), while all existing legislation protects only living persons from the human trafficking. The last difference between these two crimes lies in its scope, and differs in the aims of the crimes. Trafficking of the organs, tissues and cells can be committed separately from trafficking of human beings.

It is a well-known fact that trafficking of human beings is a transnational organized crime, which involves in its planning and implementation a lot of people in different countries. The organized crime can be classified into two categories: one characterized by the provision of goods and services between consenting parties, and the other characterized by the abuse or infiltration of legitimate businesses through threats, coercion, or violence. Silke Meyer classifies trafficking in human organs as falling into the first category because the transaction is often based on mutual consent. Generally, those donating their organs on the black market are lured, not forced, into selling their organs. The brokers pay only \$1,000 to \$5,000 to the donor, but sell the organ to recipients for hundreds of thousands of dollars [3].

To summarize all above mentioned is it necessary to note, that the legislation of the European Union requires improving in the direction of consolidation and regulation of such crimes as trafficking of human beings with the purpose of removing of organs and trafficking of organs, tissues and cells, conducting of their legal separation for future prevention (for deceased persons due to the fact that they do not need the protection and compensation) and making the compensation for the victims of such crimes (with regards to living persons). Moreover, Member States have to build their national policy and programs on the prohibition of creation financial advances using the human body and its parts. Additionally, international cooperation between States must be based on understanding that any actions, which are relevant with organ donation and transplantation outside the territory of each single State should be understood as organ trafficking. There is also a need of creation of special list for collecting all cases of trafficking in organs, tissues and cells, as well as trafficking in human beings for the purpose of organ removal and relevant governmental authorities should have access for such information base.

Використана література:

- 1) Directive 2010/45/EU “On standards of quality and safety of human organs intended for transplantation”, adopted by the European Parliament and Council on the 07th of July, 2010 // електронний режим доступу - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:207:0014:0029:EN:PDF> .
- 2) Convention for the Protection of Human Rights and dignity of the Human Being with regard to the Application of Biology and Medicine: Convention on Human rights and Biomedicine, adopted by the Council of Europe on 04th of April, 1997// електронний режим доступу - <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/164.htm>.
- 3) Organ Transploitation: a Model Law Approach to Combat Human Trafficking and Transplant tourism. Robert Ainley// електронний режим доступу - <http://home.heinonline.org/>.
- 4) The Declaration of Istanbul on Organ Trafficking and Transplant Tourism, adopted on April 30-May 02, 2008 // електронний режим доступу - http://multivu.prnewswire.com/mnr/transplantationsociety/33914/docs/33914-Declaration_of_Istanbul-Lancet.pdf
- 5) The United Nations Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime // електронний режим

доступу

http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf.

6) Joint Council of Europe and United Nation study on Trafficking in organs, tissues and cells and trafficking in human beings for the purpose of the removal of organs // електронний режим доступу - http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/news/organtrafficking_study.pdf.

Русаковська К.О.

аспірант кафедри правознавства

Східноукраїнського національного університету імені В.Даля

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

На сучасному етапі розвитку державності України суттєво зростають роль і значення професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, направлені на забезпечення підвищення ролі державної служби у сфері адміністративно-правового регулювання державно-службових відносин як суспільних відносин, що склалися у державі.

Державна служба – це суспільно корисна діяльність по здійсненню управління, його забезпеченню, пов'язана зі здійсненням функцій керівництва, управління, контролю, нагляду, обліку та з іншими формами державної діяльності.

Державному службовцю в процесі виконання службово-посадових обов'язків необхідно постійно гнучко реагувати на зміни в середовищі, державні службовці повинні не просто мати високий рівень професійної підготовки, але й відповідати вимогам загально визнаним європейським стандартам, які передбачають професійне володіння у своїй діяльності інформаційно-комунікаційними технологіями. Отже, система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців займає особливе місце серед складових єдиної кадрової політики в інституті державної служби.

Дослідженню законодавчої бази з питань діяльності системи професійного навчання державних службовців у своїх роботах приділяють увагу такі вітчизняні науковці, як В.Б.Авер'янов, В.П.Андрущенко, В.Г.Атаманчук, В.М.Бебик, Б.А.Гаєвський, С.А.Калашникова, Б.О.Кравченко, В.І.Луговий, С.В.Майборода, М.І.Пірен та інші.

У сучасному розумінні навчання – це будь-яке заплановане вдосконалення поведінки того, хто вчиться, на основі нових знань, поглядів, цінностей, умінь, навичок тощо.

Державний службовець є дорослою людиною із власним життєвим і професійним досвідом, неповторним характером й особистісними утвореннями, власними морально-етичними нормами, цінностями, правилами та культурою, сформованими уміннями й навичками, певними стереотипами мислення та

поведінки. Але, на сьогодні, слід визначити, що державні службовці не повною мірою використовують можливості підвищення свого професійного рівня. Лише після настання законодавчо визначених термінів, відповідно до наказів безпосереднього керівництва посадовці навчаються на курсах підвищення кваліфікації спеціалізованих навчальних закладів системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Також мають місце випадки, коли на виконання доручення вищих за рівнем органів влади, для навчання на курси підвищення кваліфікації направляють одних і тих самих посадовців, відсутність яких несуттєво вплине на результати роботи окремого підрозділу зокрема та органу влади в цілому. У той же час інші працівники роками не направляються на зазначені курси.

Отже, визначення потреб у професійному навчанні державних службовців є першим етапом на шляху професійної підготовки. Саме оцінка потреб у професійному навчанні знаходиться в основі визначення мети підвищення кваліфікації державного службовця, а від неї залежить мета, структура і зміст навчальної програми, що визначають такі форми навчання, які мають дати найбільший ефект.

З практичної точки зору потребу у професійному навчанні службі персоналу можна розглядати як розбіжність між досягнутою професійною компетентністю працівника та вимогами до рівня професійної компетентності конкретної посади певних підгруп.

Отже, для визначення потреб у підвищенні кваліфікації державних службовців необхідно з'ясувати:

- кількісні потреби, тобто кількість працівників, які мають потребу в удосконаленні професійних знань, умінь, навичок;
- якісні потреби, потреби пов'язані із структурою і глибиною професійних знань, досвідом роботи, системою цінностей, які необхідно розвинути;
- індивідуальні потреби, що стосуються окремого працівника і виявляються у «розриві» знань між необхідними професійно-кваліфікаційними вимогами та потенціалом працівника органу влади;
- колективні потреби – поєднання індивідуальних недоліків групи працівників, якщо вони систематично виявляються на практиці, з недоліками, які можуть бути властиві всьому колективу.

Першим кроком аналізу потреб для органу влади є збір статистичних даних по кадрах. Такі статистичні дані дають первинну інформацію працівникам кадрових служб і відповідальним за професійну підготовку та підвищення кваліфікації працівників для розробки стратегії зазначеного навчання та планування наступних кроків щодо аналізу потреб відповідного органу влади. Джерелами для збору такої інформації можуть виступати кадрова інформаційна система та особові справи працівників, результати щорічної оцінки виконання державними службовцями покладених на них обов'язків і завдань, результати атестації тощо.

Формування потреб по органу влади доцільно розпочинати тоді, коли визначена мета, узагальнені відповідні побажання посадовців.

Визначення потреб у професійному навчанні повинно бути необхідними інструментом служби персоналу у забезпеченні відповідності даних посадовців профілям професійної компетентності посадовців.

Література

1. Корольов О. Державна служба в Україні: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 202. – 351 с.
2. Нинюк І. Підвищення кваліфікації як один із чинників формування професіоналів державної служби у регіонах // Вісник Державної Служби України. – 2003. - № 1. – С. 55-58.
3. Шевчук П., Карпук В. Дистанційне навчання у формуванні професійно компетентних працівників органів державної влади // Вісник Державної Служби України. – 2005. - № 2. – С. 37-40.
4. Ярковий О. Пріоритетні напрями формування управлінської культури державних службовців у процесі їх підготовки та перепідготовки // Навчальний процес у закладах системи перепідготовки і підвищення кваліфікації: досвід роботи та проблеми / Кол. авт.; За аг. Ред.. В.І.Лугового, І.В. Розпутника, В.Г. Понеділка. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – Вип. 1. – С. 46.

Симоненко Т. В.

Студентка групи ПБа-31

Ірпінської фінансово-юридичної академії

Юридична наука

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Проведена в Україні земельна реформа, що юридично оформила зміну земельного ладу, економічних пріоритетів, ідеології, вимагає глибинного перегляду земельного законодавства. Вступ України у нову історичну епоху зумовлює потребу в критичній переоцінці минулого досвіду регулювання земельних відносин, теоретичному осмисленні процесів і явищ, що відбуваються в галузі використання та охорони земель, розробки нових підходів до їх дослідження.

Сучасне земельне законодавство України в цьому контексті займає особливе місце. Зберігаючи певну техніко-юридичну правонаступність радянського земельного законодавства, воно принципово відрізняється від нього своїм змістом і соціально-політичною спрямованістю, що відображають специфіку історичних умов формування і розвитку сучасних земельних відносин. Земельне законодавство є одним з основних інструментів демократичних реформ в Україні, проте теоретичні аспекти цих перетворень далеко не завжди осмислені, що зумовлює їхню непослідовність і низьку ефективність.

З огляду на масштаби земельних перетворень особливої актуальності набувають дослідження сучасного стану і шляхів удосконалення земельного законодавства України у контексті побудови правової держави. Масштабний розвиток і трансформація земельних відносин привели до надзвичайно стрімкого збільшення обсягу законодавчого масиву в цій сфері. Однак

збільшення кількості законів не свідчить про підвищення рівня правового регулювання земельних відносин і зміцнення земельної законності та правопорядку. Навпаки, швидкі темпи законотворення породили ряд таких проблем, як безсистемність, хаотичний розвиток земельного законодавства, невідповідність окремих законів реальним земельним відносинам, декларативний характер законодавчих положень тощо. Чинне земельне законодавство суперечливе, надміру декларативне і часто не забезпечене механізмом реалізації законодавчих положень. Недосконалість і колізійність земельного законодавства негативно відбивається на роботі органів державної влади та місцевого самоврядування, що ослаблює режим законності, знижує рівень земельного правопорядку в Україні. Усе це свідчить про неефективність правового регулювання земельних відносин.

Розвиток земельного законодавства України є обов'язковою вимогою нормального функціонування національної правової системи, оскільки умови існування суспільства весь час змінюються, зумовлюючи зміни в системі земельних відносин. Назріла потреба визначення оптимальної моделі земельного законодавства, що має виражатися у відповідній концепції його розвитку.

Членство держави в СОТ та орієнтація на вступ до ЄС передбачає переорієнтацію України на засади сталого розвитку суспільства, невід'ємним аспектом якого є стале землекористування. Актуальність розгляду екологічних аспектів земельних відносин в сільському господарстві посилюється тим, що внесок агропромислового комплексу в забруднення України в цілому досягає 35-40%, а в забруднення земель – складає більше половини [1, с.112-124]. Тим більше, що згідно досліджень Європейської економічної комісії ООН, в Україні внаслідок незначного фінансування та неналежного організаційного механізму в сфері охорони земель, відповідна діяльність визнана неефективною [2, с. 184].

Проведеними дослідженнями встановлено, що низка сучасних екологічних проблем земельних відносин, а саме не дотримання принципу цільового використання родючих сільськогосподарських угідь, не дотримання балансу поживних речовин в ґрунті, низька ефективність використання мінеральних добрив тощо, розпочалися задовго до земельної реформи. Ряд інших проблем, зокрема, недостатнє фінансування заходів щодо охорони та раціонального використання земель, затягування вирішення питання щодо виведення із виробничого використання деградованих земель, відсутність дієвого економічного механізму стимулювання землевласників та землекористувачів до раціонального використання та охорони земель, є наслідком недосконалого державного регулювання земельних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Обзоры результативности экологической деятельности. Украина. Второй обзор/ Европейская экономическая комиссия ООН. – Нью-Йорк и Женева, 2007. – 265 с.
2. Трегобчук В.М. концептуальні основи сталого та екологічнобезпечного розвитку національного АПК / В.М. Трегобчук // Проблеми сталого розвитку України. – К.:БМТ, 1998. – С. 112-124.

3. Концепція охорони ґрунтів від ерозії в Україні. – Харків, 2008. – 59 с.

Стадник К.О.,
аспірант кафедри господарського права
Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Одним із завдань кожної цивілізованої країни є проведення державного регулювання конкурентних відносин з метою забезпечення економічної конкуренції. Проблема ефективності законодавства в останні роки є центральною. Під ефективністю мається на увазі ефективність всього механізму господарсько-правового регулювання [1, с.176]. Розвиток господарського механізму України має бути спрямований на забезпечення стабільного функціонування національної економіки, підтримання необхідного рівня конкурентоспроможності, створення виробничої основи життєдіяльності українського народу, удосконалення інноваційної доктрини. Ільющенко Г.В. виділяє такі напрямки вдосконалення законодавства: правова регламентація відносин залежності між суб'єктами господарювання, невизначеність основних понять, відсутність правового механізму легалізації несанкціонованої концентрації, нечіткість й неузгодженість антимонопольно-правових норм Господарського кодексу України (далі - ГКУ) від 16.01.2003 № 436-IV та ЗУ «Про захист економічної конкуренції» (далі - Закон) від 11.01.2001 № 2210-III [2]. На теперішній час механізм правового регулювання економічної конкуренції розглядається однобоко. Держава створює лише рамкові умови функціонування конкуренції. Для функціонування такого порядку необхідна наявність відповідної інфраструктури як невід'ємної складової системи ринкової економіки [3, с. 42-43].

Після короткого спливу часу з моменту набуття Україною незалежності, держава на міжнародному рівні визнала для себе однією з головних сфер економічного життя суспільства, підписавши Угоду про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994, визначивши пріоритетними правила конкуренції. У концепції адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 16.08.1999 № 1496 до пріоритетних віднесено ті сфери законодавства, від зближення яких залежить зміцнення економічних зв'язків України та держав - членів ЄС і які регулюють відносини, пов'язані із захистом конкуренції. Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 № 1629-IV визначено, що адаптація законодавства України є планомірним процесом, що включає декілька послідовних етапів, на кожному з яких повинен досягатися певний ступінь відповідності законодавства України до *acquis* Європейського Союзу. Закон виділяє чотири етапи і вже на першому

етапі виконання Програми пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства України, є сфера визначення та здійснення правил конкуренції. У Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014-2024 роки від 19.09.2012 № 690-р наголошується на тому, що на законодавчому рівні не врегульовано питання щодо реформування системи державної допомоги суб'єктам господарювання та наближення законодавства про захист економічної конкуренції до законодавства Європейського Союзу. Проблему передбачається розв'язати шляхом удосконалення державної політики у сфері захисту економічної конкуренції, зокрема в частині подальшої гармонізації законодавства про захист економічної конкуренції з європейським законодавством у відповідній сфері. Виконання Програми має забезпечити зменшення негативного впливу на економічну конкуренцію внаслідок порушення вимог законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів, гармонізацію законодавства про захист економічної конкуренції з європейським законодавством у відповідній сфері.

Так, можна зробити висновок, що Україна на законодавчому рівні робить спроби вдосконалення законодавства в сфері економічної конкуренції. Проте через суцільні недоліки чинного законодавства на практиці виникає безліч протиріч. Яскравим прикладом є одне тільки визначення законодавцем конкуренції дає підґрунтя для дискусії. Це визначення міститься і в ч.1 ст. 25 ГКУ (конкуренція – це змагання між суб'єктами господарювання, що забезпечує завдяки їх власним досягненням здобуття ними певних економічних переваг, внаслідок чого споживачі та суб'єкти господарювання отримують можливість вибору необхідного товару і при цьому окремі суб'єкти господарювання не визначають умов реалізації товару на ринку), і в ЗУ «Про захист економічної конкуренції» економічна конкуренція (конкуренція) - змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку). Вважаємо, що оскільки ЗУ «Про захист економічної конкуренції» є спеціальним законом, тому саме його норми за категоріальний апарат повинні мати перевагу при конкуренції з нормами ГКУ.

Також, одним із недоліків законодавства України в сфері економічної конкуренції є те, що в Україні на конституційному рівні не приділено достатньої уваги регулюванню економічних відносин. Адже введення на конституційному рівні окремого розділу, присвяченого економічним відносинам, сприяло б чіткому визначенню ролі та місця держави у функціонуванні економічної системи, закріпило б конституційні положення про захист національного інвестора та національного товаровиробника та ін. Конституційне право кожного на достатній рівень життя (ст. 48 Конституції України (далі - КУ)) вимагає від держави особливої уваги до здійснення ефективних правових, організаційних та економічних заходів економічної політики на всіх рівнях. На конституційному рівні необхідність створення

сприятливих умов для ефективного функціонування і захисту конкуренції визначена (ст. 42) шляхом надання державою гарантій стосовно захисту конкуренції в підприємницькій діяльності, визнання неприпустимості діяльності, спрямованої на монополізацію та недобросовісну конкуренцію. Відповідно до ст. 92 КУ правила економічної конкуренції встановлюються виключно законами. Однак прямо законами вони досі не визначені. Норми не регулюють процес економічної конкуренції та не реалізуються безпосередньо в конкурентних правовідносинах.

Варто зазначити, що одним із важливих етапів вдосконалення законодавства про економічну конкуренцію має стати прийняття Конкуренційного процесуального кодексу України, що має інтегрувати та систематизувати норми, які регулюють процесуальну діяльність. Також деякі науковці наголошують на тому, що забезпечення стабільного функціонування економічного законодавства взагалі неможливе без чіткого визначення та закріплення економічних функцій держави.

На нашу думку, особливістю законодавства про економічну конкуренцію мають стати формування його за шаблоном кращих світових аналогів з урахуванням національних особливостей; забезпечення єдності та узгодженості чинних нормативних актів; визначення та остаточне закріплення юридичних, економічних та організаційних засад економічної конкуренції; уніфікація категоріального апарату законодавства; забезпечення єдності термінологічного оформлення нормативних актів (переважна більшість дефінітивних норм та оціночних категорій не мають національного походження і запозичені з інших правових систем); підвищення правової культури населення.

Література

1. Знаменский Г.Л. Новое хозяйственное право. Избранные труды: сб. науч. трудов / Г.Л. Знаменский. – К.: Юринком Интер, 2012. – 488 с.
2. Ільющенко Г.В. Господарсько-правове регулювання економічної концентрації: автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 Господарське право; господарсько-процесуальне право [Електронний ресурс] / Г.В.Ільющенко – Донецьк 2011, 239 с. - Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/6/345/8127.html>
3. Штобер Р. Хозяйственно-административное право: основы и принципы. Экономическая конституция [Електронний ресурс] / Рольф Штобер. – Минск: Изд-во Европейского гуманитар. ун-та, 2000. - Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books?isbn=546600328X>

Тимощук І. О.
студентка групи ПБ-31 юридичний факультет
Національний університет державної податкової служби України
Касьяненко Л.М.

Науковий керівник д.ю.н., професор кафедри фінансового права
Національного університету державної податкової служби України

МІСЦЕ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) КОШТІВ В УКРАЇНІ

У державному регулюванні розвитку економіки провідне місце належить фінансовій політиці держави, однією з умов реалізації якої виступає державний фінансовий моніторинг. Подальший розвиток в Україні демократичних тенденцій, здійснення правової та економічної реформ вимагають оптимізації контрольних механізмів.

Розвиток економіки України та впровадження у фінансову сферу новітніх технологій несе за собою не лише позитивні результати, але і ряд негативних наслідків. Швидкість проведення фінансових операцій підвищує уразливість фінансової системи, що надає можливість легалізувати кошти, отримані злочинним шляхом. Фінансовий моніторинг відіграє значну роль у протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів. Але в Україні, це питання є досить проблемним.

Проблемам боротьби з легалізації грошових коштів та дослідженню ролі фінансового моніторингу присвячено багато праць світових та вітчизняних вчених, серед яких Борець М.В., Куришко О.О., Сюркало Б.І., Чуніхіна Л.М. та інші.

Відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом, як складова економічної злочинності, за класифікацією ООН, винесене на перше місце. Згідно оцінкам Міжнародного валютного фонду, об'єм незаконних фінансових коштів, який знаходиться в обороті різних фінансових систем складає від 590 млрд. доларів до 1,5 трлн. доларів США. В Україні ці показники, за різними оцінками, становлять від 40 до 60% валового внутрішнього продукту [1].

Саме тому одним з найважливіших завдань фінансового моніторингу є організація моделі, яка зможе звести до мінімуму легалізацію грошових коштів, сприятиме прозорості інвестиційного клімату й забезпечить безпеку національної економіки в цілому.

Світовий досвід показує що найбільш розвинена та дієва модель протидії легалізації доходів впроваджена в США, при цьому головними цілями даної моделі є:

- для осіб, які проводять легалізацію доходів обмежувати доступ до фінансової системи;
- для виявлення суб'єктів які проводять легалізацію доходів розширювати можливості урядових органів;
- посилювати та вдосконалювати порядок реалізації заходів по запобіганню легалізації доходів для фінансово-кредитних установ [2].

Високий ступінь тінізації економіки, недосконалість законодавчого та інформаційного забезпечення, значні обсяги корупції, відставання від світових стандартів перешкоджають формуванню ефективної моделі фінансового моніторингу в Україні.

Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 28.11.02 р. № 249-IV передбачені правові засади та організація системи запобіжної та протидіючої діяльності, в тому числі фінансового моніторингу сумнівних фінансових операцій. Цією системою охоплені банки України, через які проходять основні фінансові потоки. Проте акти законодавства виявилися недосконалими, організаційна структура та її реалізація – неефективними. Система недостатньо зорієнтована на запобігання злочинним спробам легалізувати доходи кримінального походження, не налагоджено потрібного зв'язку та взаємодії фінансово-кредитних установ з правоохоронними органами. Реальні результати її функціонування незначні. Вона не відіграє своєї ролі інформаційно-кримінологічного засобу виявлення злочинних форм легалізації кримінальних прибутків та злочинних угруповань, які використовують ці форми.

Для підвищення ефективності існуючої моделі фінансового моніторингу необхідним є вибудовування організованої (чітко підпорядкованої) системи взаємодії органів нагляду, а також напрацювання можливих та імовірних типологій та схем первинного розміщення капіталу у фінансовій системі. Застереженням в Україні для розвитку цих напрямів є відсутня достатня нормативно-правова база [3].

Таким чином, роль фінансового моніторингу у вирішенні проблем пов'язаних з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом є надзвичайно важливою. Ефективна побудова моделі фінансового моніторингу забезпечить процвітанню економіки та захищеності всієї фінансової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борець Л.В. Національна система протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом (адміністративно-правові аспекти). [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/uk/2012-2/20.pdf>
2. Куришко О.О. Моделі координації діяльності суб'єктів фінансового моніторингу в світі. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/eui/2011_1/11koomvs.pdf
3. Сюркало Б.І. Напрями вдосконалення системи державного фінансового моніторингу.

Толеубекова Б.Х.

*доктор юридических наук, профессор,
заведующая кафедрой Института права и экономики
Казахского национального педагогического университета им. Абая*

ВИДЫ ДОПРОСА: ПОНЯТИЕ, ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ ПОРЯДОК ПРОВЕДЕНИЯ ПО ПРОЕКТУ НОВОЙ РЕДАКЦИИ УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

В марте 2013 года прошло обсуждение в рамках международного круглого стола последнего варианта Проекта новой редакции Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – Проект). По устранении замечаний, высказанных участниками круглого стола, предполагается названный Проект представить в Парламент. Наряду с несомненными достоинствами данного варианта, в нем имеются отдельные положения спорного характера.

Традиционно допрос является одним из наиболее часто проводимых следственных и судебных действий. В действующем УПК Республики Казахстан (далее – УПК РК) в досудебном производстве он представлен в следующих видах: допрос свидетеля и потерпевшего (ст.214 УПК РК); допрос несовершеннолетнего свидетеля или потерпевшего (ст.215 УПК РК); допрос подозреваемого (ст.216 УПК РК); допрос обвиняемого (ст.217 УПК РК); очная ставка (ст.220 УПК РК); допрос эксперта (ст.253 УПК РК). Отдельно устанавливаются правила допроса с применением звуко- и видеозаписи (ст.219 УПК РК). В судебном разбирательстве предусмотрены: допрос подсудимого (ст.348 УПК РК); допрос потерпевшего (ст.350 УПК РК); допрос свидетелей (ст.351 УПК РК); допрос несовершеннолетнего потерпевшего, свидетеля (ст.352 УПК РК); допрос эксперта (ст.355 УПК РК).

Виды допроса в Проекте представлены значительно шире: помимо известных включены дистанционный допрос и дополнительный допрос. Кроме того, имеет место так называемое депонирование показаний свидетеля, потерпевшего следственным судьей.

Особый интерес представляет дистанционный допрос (ст.239 Проекта) или допрос с использованием технических средств в режиме видеосвязи. Этот вид допроса может применяться в отношении потерпевшего, свидетеля посредством прямой трансляции хода допроса из одного органа досудебного расследования в другой орган досудебного расследования или в суд, где уголовное дело рассматривается по существу.

В качестве оснований для принятия решения о проведении дистанционного допроса разработчики Проекта предлагают следующие обстоятельства:

1) невозможность непосредственного прибытия данного лица в орган, ведущий уголовный процесс (к ним относятся: суд, прокурор, следователь, орган дознания, дознаватель – п.24 ст.7 Проекта), по месту расследования (рассмотрения) уголовного дела по состоянию здоровья или по другим уважительным причинам;

2) необходимость обеспечения безопасности лиц;

- 3) проведение допроса малолетнего или несовершеннолетнего свидетеля, потерпевшего;
- 4) необходимость принятия таких мер для обеспечения соблюдения сроков досудебного расследования, судебного рассмотрения дела;
- 5) наличие причин, дающих основание полагать, что допрос будет затруднен или связан с излишними затратами.

Обращение к главе 12 (Обеспечение безопасности лиц, участвующих в уголовном процессе) Проекта свидетельствует о том, что разработчики практически сохранили положения действующего УПК РК, что повлекло сужение мер обеспечения безопасности потерпевшего, свидетеля. Так, если в ст.239 Проекта говорится о применении дистанционного допроса в целях обеспечения безопасности потерпевшего, свидетеля равно как в органе досудебного расследования, так и при рассмотрении дела в суде, то в ст.98 Проекта указывается, что дистанционный допрос (или допрос «без визуального наблюдения его другими участниками судебного разбирательства, в том числе с помощью видеосвязи») ограничивается рамками только судебного рассмотрения дела по существу, исключая досудебное расследование. Очевидно, что такого рода непоследовательность нуждается в устранении. Более того, разная терминология в главах 12 и 27 Проекта по одному и тому же процессуальному действию не способствует обеспечению единообразия в понимании, толковании и применении предписаний закона. Кроме того, в качестве уважительных причин, при наличии которых может инициироваться ходатайство о проведении допроса в режиме видеосвязи, названо «состояние здоровья или другие причины». Полагаем, что представляется целесообразным более широкое указание на иные причины, которые могут быть отнесены к уважительным: нахождение в длительной служебной командировке; стихийные явления природного и техногенного характера, препятствующие своевременной явке лица по вызову органа, ведущего уголовный процесс; тяжелое семейное положение; престарелый возраст и др.

В ч.2 ст.239 Проекта предусматривается инициирование проведения дистанционного допроса лицом, осуществляющим расследование уголовного дела, или возбуждение ходатайства об этом «стороны или других участников уголовного процесса либо по указанию прокурора, с направлением поручения соответствующему органу уголовного преследования». Стороны обвинения и защиты соответственно представлены следующими лицами: органы уголовного преследования, потерпевший (частный обвинитель), гражданский истец, их законные представители и представители (п.2 ст.7 Проекта); подозреваемый, обвиняемый, их законные представители, защитник, гражданский ответчик и его представитель. Остается открытым вопрос о том, кого следует понимать под «другими участниками уголовного процесса», обладающими правом принимать решение или возбуждать ходатайство о проведении дистанционного допроса. Если предположить, что этим участником может быть суд (судья), то, видимо, будет более правильным прямое указание на это, чем отнесение суда (судьи) к «иным участникам», тем более, что применение дистанционного

допроса предусматривается не только в досудебном производстве, но и в судебном рассмотрении дела.

Далее, в случаях, когда дистанционный допрос осуществляется в судебных стадиях, было бы целесообразным наделить суд правом принимать соответствующее решение по тем же основаниям, что и в досудебном производстве.

В Проекте предусматривается вид допроса, названный дополнительным или повторным (ст.237). Он проводится в случаях: 1) если продолжительность допроса оказалась недостаточной, чтобы допрашиваемый мог дать показания обо всех известных ему обстоятельствах дела (общая продолжительность допроса – не более восьми часов; для несовершеннолетних – не более четырех часов в день); 2) если допрошенное лицо изъявляет желание дополнить или изменить ранее данные показания либо возникла необходимость в уточнении или дополнении ранее данных им показаний по обстоятельствам расследуемого дела; 3) возникли существенные для дела новые вопросы к ранее допрошенному лицу.

Требуют, на наш взгляд, регламентации такие вопросы, как: 1) какова форма изъявления желания дополнить или изменить ранее данные показания (ходатайство, заявление или достаточно устного изложения такого желания); 2) если продолжительность допроса оказалась недостаточной, то не является ли это поводом (или основанием) не столько для дополнительного или повторного допроса, сколько для продолжения допроса на другой (или в другой) день; 3) что понимать под существенными для дела вопросами; 4) может ли по делу проводиться в отношении одного и того же лица два и более дополнительных или повторных допросов; 5) надо ли указывать в протоколе допроса его вид (дополнительный или повторный).

Такое нововведение, как депонирование показаний потерпевшего, свидетеля (ст.243 Проекта) заключается в том, что допрос этих участников проводит следственный судья в ходе досудебного расследования. Протокол этого следственного действия является процессуальным актом, «замещающим» участие потерпевшего, свидетеля в судебных стадиях. Терминологическое обозначение данного следственного действия, как «депонирование» означает сохранение во времени хода и результата допроса, проведенного в досудебном производстве, в целях его дальнейшего использования при судебном рассмотрении дела по существу путем оглашения соответствующего протокола.

Вне зависимости от новизны термина, суть процессуального решения достаточно известна действующему законодательству. В соответствии со ст.353 УПК РК оглашение в судебном разбирательстве показаний потерпевшего и свидетеля допускается «при отсутствии в судебном заседании потерпевшего или свидетеля по причинам, исключающим возможность их явки в судебное разбирательство».

В качестве оснований для депонирования показаний разработчики Проекта усматривают невозможность более позднего допроса потерпевшего, свидетеля в силу объективных причин, заключающихся в постоянном проживании за пределами Республики Казахстан, выезде за границу, тяжелом состоянии

здоровья, применении мер безопасности, а также исключении последующих допросов несовершеннолетних свидетелей и потерпевших в целях избежания психотравмирующего воздействия.

Что касается применения мер безопасности в виде депонирования показаний, то, как нам представляется, в ст.97 Проекта (Меры безопасности потерпевших, свидетелей, подозреваемых и других лиц, участвующих в уголовном процессе) необходимо внести дополнение, отражающее право на депонирование. В противном случае, мотивация решения о депонировании будет недостаточной без ссылки на соответствующее положение главы 12 Проекта (Обеспечение безопасности лиц, участвующих в уголовном процессе).

При несомненной практической целесообразности депонирования показаний потерпевшего, свидетеля в нем есть один существенный недостаток: депонирование исключает возможность уточнения показаний путем постановки вопросов по ходу судебного рассмотрения.

Кроме того, в действующем УПК РК (ст.351) содержится положение, в соответствии с которым в суде «свидетеля допрашивают обвинитель, потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и их представители, подсудимый и его защитник». По смыслу ст.243 Проекта при депонировании показаний свидетеля «присутствуют лица, ходатайствовавшие о депонировании», то есть – это прокурор, подозреваемый и его защитник, которые могут допрашиваемому задавать вопросы. При этом неявка подозреваемого по вызову следственного судьи не является препятствием для депонирования показаний. Кроме того, иные участники процесса «лишены» возможности задавать свидетелю вопросы. Как нам представляется, процедура депонирования в данном случае, может значительно ограничить права стороны защиты и, в первую очередь, права обвиняемого (подсудимого). В этом отношении достаточно иллюстративна судебная процедура США. Так, У. Бернам пишет: «Шестая поправка к Конституции США гарантирует: обвиняемый по уголовному делу «имеет право на очную ставку со свидетелями, показывающими против него». Это право вытекает из давней традиции состязательного судопроизводства, в силу которой предоставление обвиняемому возможности публично лицезреть свидетелей обвинения и подвергнуть их допросу считается ценной особенностью такого судопроизводства» [1, с.511].

Таким образом, процедура депонирования, имея определенные позитивные характеристики, может оказать негативное влияние на обеспечение прав обвиняемого в рассматриваемой части.

Литература

1. Бернам У. Правовая система Соединенных Штатов Америки / Уильям Бернам. – Москва: РИО «Новая юстиция», 2006. – 1216с.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗЕМЕЛЬНИХ СЕРВІТУТІВ В УКРАЇНІ

Земля - це основа основ самого існування і буття людини, найголовніше місце для господарської та всякої іншої діяльності. Земля виступає як найважливіший природний ресурс, основа життя, загальнолюдське і загальнонаціональне надбання, як компонент природи і біосферна категорія.

Цивільний кодекс України дає загальне поняття сервітуту як одного з видів речових прав на чуже майно, що полягає в праві користування цим майном іншою особою, що не є його власником [2, с.195]. Земельним кодексом це поняття сформульоване у більш конкретному вигляді.

Сучасні дослідження здебільшого лише побіжно зачіпають суттєві питання земельного сервітутного права. Це роботи представників земельно-правової науки: В.І. Андрейцева, В.К. Гуревського, В.Є. Збирита, В. Казанцева та праці цивільно-правового спрямування: О.В. Копилова, В.О. Курдиновського, О.О. Михайленко, О.А. Підпригори, І.Ф. Севрюкової.

В до радянські часи земельні сервітути підрозділялись на сільські і міські. Сільські сервітути поділяються на дорожні, водні та інші. З міських сервітутів ст. 99 містить лише один - право встановлення будівельних риштувань та складування матеріалів на суміжній ділянці з метою ремонту будівель та споруд. Насправді, такі сервітути можуть бути навіть різноманітнішими, ніж сільські.

Виникає питання щодо підстав і мети встановлення земельного сервітуту. Якщо звертатися до ЗК, то навряд чи можна говорити, що сервітут спрямований на обслуговування земельної ділянки. Проблема невідповідності мети встановлення сервітуту фактичним способам користування зазначеним правом може бути вирішена двома шляхами. Н. Николаєнко пропонує, по-перше, змінити мету встановлення земельного сервітуту, не обмежуючи лише необхідністю обслуговування власної земельної ділянки. По-друге, взагалі не визнавати подібні випадки підставою встановлення земельного сервітуту, адже вони безпосередньо не пов'язані з недостатками щодо обслуговування земельної ділянки [3, с.113]. Останній варіант, напевно, більш доцільний, оскільки, «розмиваючи» поняття земельного сервітуту, ми втрачаємо його специфічний зміст, що має суто земельно-правове регулювання. У розглянутій статті законодавець таки не відійшов від своїх традицій уживання конструкцій типу «і т.д.», «і ін.», закріпивши нескінченний перелік видів земельного сервітуту. З одного боку, явище це позитивне, що збільшує можливості застосування даного інституту, оскільки не можна свідомо передбачити, які потреби можуть виникнути у власників або користувачів земельних ділянок і яким чином вони можуть бути задоволені. Тому запропонований у статті 99 ЗК перелік варто вважати своєрідним орієнтованим прикладом, зразком того, що може бути земельним сервітутом.

Непослідовність уживання термінів «власник» і «землекористувач» у ЗК не дає нам можливості затверджувати, що дані відносини в однаковій мірі поширюються як на власників, так і на користувачів земельних ділянок. Частина друга статті 100 ЗК говорить «Земельний сервітут установлюється за домовленістю між власниками сусідніх земельних ділянок...». Разом з тим в інших статтях поняття «власник» і «користувач» стоять через кому. Така ситуація може викликати труднощі в рішенні питання щодо відшкодування збитків, що можуть відбутися унаслідок установлення земельного сервітуту. Адже частина четверта статті 101 ЗК закріплює: «Власник земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право на відшкодування збитків, заподіяних установленням земельного сервітуту». Незрозуміло, чи виникає право на таке відшкодування в особи, що володіє земельною ділянкою, щодо якої встановлено сервітут, не на праві власності, а на праві користування, наприклад, на підставі договору оренди [4,с.424].

Розділ 16 ЗК не містить положень, що регулюють питання можливості встановлення земельного сервітуту щодо земель державної або комунальної власності. Подібне питання виникає і з приводу можливості встановлення земельного сервітуту щодо окремих категорій земель, визначених статтею 19 ЗК. Аналізуючи главу 16 ЗК, слід зазначити, що питань виникає при цьому значно більше, ніж відповідей. Але найважливішим питанням усе-таки, залишається питання вибору: ЦК або ЗК України. З огляду на принцип розумності і справедливості, проголошений ЦК, доцільно було б застосовувати саме його, але, з огляду на правила конкуренції, вироблені правовою доктриною, змушені звертатися до положень спеціального закону, яким у даному випадку є ЗК.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року: За станом на 5 січ.2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
2. Н.Николаенко. „Разумность и справедливость » главы 16 ЗК Украины «Право земельного сервитута». - 2005. - №28. - С. 113.
3. Погрібний С. О. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства // Земельне право України: Підручник /Заред. Погрібного О. О., Каракаша І. І,-- К.: Істина, 2003. - С.424.
4. Шемшученко Ю. С. Відповідальність за порушення земельного законодавства // Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар /За ред. В. І. Семчика. -- К.: Видавничий Дім Ін Юре, 2003.- С.646.
5. Андрейцев В.І. Земля як основне національне багатство: проблеми правового режиму, 2004. – 130 с.

ПРОБЛЕМА ФАЛЬСИФІКАЦІЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ІСНУЮЧИХ ЗАСОБІВ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Голова ради директорів Спільки молочних підприємств України Вадим Чагаровський заявив, що останні три роки характеризуються збільшенням кількості молочних продуктів, виробники яких відходять від класичної рецептури. При цьому фальсифікується дедалі більше видів молочної продукції. «Якщо раніше це стосувалося тільки масла і згущеного молока, то цього року дійшли руки і до незбираного молока та сирів», – наголосив експерт. На його думку, український ринок сам диктує виробникам такі умови – тільки перекоївши рецептуру, виробники здешевлюють собівартість продукції.

Для ілюстрації глибини проблеми необхідно навести такі факти. Експертизою Науково-дослідного центру незалежних споживчих експертиз «ТЕСТ», проведеною в кінці 2012 року з одинадцяти досліджених банок згущеного молока лише чотири відповідали передбаченим законодавством вимогам до якості та маркування; фахівці Укрметртестстандарту перевіряючи 17 видів вершкового масла, 5 видів згущеного молока і сметани, 4 види молока пастеризованого і морозива, 6 видів твердого сиру, українських виробників, в більшій частині зразків знайшли порушення. Виробники молочної продукції сьогодні масово додають рослинні жири, що містять трансізомери, замість молочних жирів, додають небезпечні замінники цукру, фарби для того, щоб зменшити собівартість продукції та зберегти рентабельність виробництва. Але ніхто з них не бере до уваги те, який вплив на організм людини може спричинити споживання такої продукції, тим паче, що наслідки взаємодії цих речовин з людським тілом досі є малодослідженими.

Для прикладу ймовірної небезпечності «молочного» продукту можна привести ситуацію що склалася у Китаї. Там до дитячої молочної суміші для підвищення рівня показників білка декілька років додавали речовину меламін. В результаті чого шестеро малюків загинули, а тисячі захворіли на ниркові захворювання. Винні особи у цьому були засуджені до тюремного ув'язнення і смертної кари.

На території України законодавче регулювання якості продукції та боротьба з її фальсифікацією почали стрімко розвиватись в середині минулого століття. На продукцію що отримувала знак якості могли встановлюватись додаткові надбавки у ціні в розмірі 30%. У разі відхилення від стандартів, технічних умов, фальсифікації до підприємств-виробників застосовувались жорсткі економічні санкції, продукція могла бути знята з виробництва.

З становленням національної системи регулювання якості продукції Україна перейняла комплекс основоположних стандартів, що стали основою нового законодавства. Але як бачимо, сьогодні виникають нові проблеми з якістю продукції та її фальсифікацією, вирішення яких є основним завданням

держави, тому в даній роботі хотілося б звернути увагу на один з способів вирішення цієї проблеми, а саме: посилення заходів відповідальності.

Проблеми порушення якості продукції та їх законодавче врегулювання досліджувалися такими вченими як: Орлова І. Я., Сердіок Л.Г., Дуденко Н. В., Малчігіна В. Д., Васильчак С.В., Кайдашов В.С., Науменко М.О., Пруцакова О.Л., Ульяновченко О.В., Божидарнік Т., Свиноус І.В., Миронова Л., Богатько А. Належним чином висвітлюється питання державних засобів забезпечення якості продукції в монографії Кузьміної М.М. Крім того, існує частина публікацій технічних спеціалістів даної галузі, керівників підприємств, осіб які безпосередньо здійснюють державний контроль, тому це дає нам можливість всебічно дослідити у підняте нами питання.

Сьогодні в Україні за обман, порушення якості, фальсифікацію, випуск та реалізацію недоброякісної продукції встановлюється кримінальна, адміністративна та цивільно-правова відповідальність. За якими на порушників накладаються такі санкції, як: штрафи, конфіскація та знищення продукції. Також встановлюється відповідальність у вигляді виправних робіт на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади, чи займатися певною діяльністю, арештом на строк до трьох місяців. Так само наявними є оперативно-господарські санкції, які застосовуються з метою відповідальності суб'єктів торгової діяльності за порушення прав споживачів. За ними діяльність господарюючих суб'єктів можливо тимчасово припинити (відповідно до Положення про порядок тимчасового припинення діяльності підприємств сфери торгівлі, громадського харчування і послуг, які систематично реалізують недоброякісні товари, порушують правила торгівлі і надання послуг, умови збереження і транспортування товарів).

Але дивлячись на ситуацію з якістю молочних продуктів на ринку, яка погіршується з кожним роком, виникають думки про те, яким чином стимулювати покращення якості продуктів. Одним з таких найефективніших заходів вважаємо посилення міри існуючої відповідальності. Звичайно в демократичній державі не може йти мова про смертну кару, що порушує право особи на життя. Тому звернемось до інших засобів дотримання законодавства виробниками та попередження його порушення.

Одним з таких способів є вплив на фінансові результати виробників порушників через привселюдне розголошення інформації про дії відповідних компаній, що призведе до падіння довіри споживачів, а тобто й продажів товару. Цей спосіб допомагає з найменшим втручанням держави забезпечити припинення порушень зі сторони виробника, який понесе відповідальність перед усією громадськістю та ймовірно ще довго буде відновлювати репутацію. Беручи як приклад розвинуті країни Європи та світу, де за для збереження позитивного іміджу компанії виробник йде на вилучення цілих партій продукції, яка визнана такою, що не відповідає показникам якості.

На сьогодні існує багато думок щодо необхідності й в Україні посилити систему відповідальності перед споживачем. Для цього слід сприяти швидкому розповсюдженні в засобах масової інформації про фальсифікаторів та їх

привселюдному викритті, що звичайно має здійснюватись за активної участі працівників контролю за якістю, політичних та громадських діячів.

Ще у дореволюційні часи в Україні крім законодавчих засобів захисту від фальсифікації були прийняті й соціальні. Публікувалися книги, в яких описувалися способи визначення фальсифікації товарів. Застосування таких засобів для пропаганди якості та безпеки продукції залишається актуальним й сьогодні.

Але повернемося до правових засобів посилення відповідальності, які потребують вдосконалення у застосуванні. До них відноситься вилучення продукції з обігу, заборона її випуску на певний строк, збільшення штрафних санкцій. Кожна з цих санкцій передбачена українським законодавством, але підстави їх застосування дають виробникам молочної продукції широкий простір маневрування, і, як наслідок, ухилення від відповідальності. Крім того розмір штрафів не є таким, що може мотивувати виробника дотримуватися стандартів закріплених у законодавстві і випускати якісний продукт. Аналогічна ситуація наявна і застосуванні таких санкцій, як вилучення продукції з обігу та заборона її випуску на певний строк. Виробник часто завдяки корупційним чи то навіть квазікорупційним шляхом “виходить чистим з води”.

Тому зважаючи на те, що виробник молочної продукції, це, насамперед, суб'єкт підприємницької діяльності, головна мета якого є одержання прибутку, вважаємо, що санкції повинні бути націлені саме на створенні істотних перешкод на шляху до реалізації цієї мети.

Література:

1. Богатько А. Недостатня матеріально технічна база сільгоспвиробників зваблює переробні підприємства до порушень законодавства / Богатько А., Миронова М., - Конкуренція, 2011, №4. – 42-46 с.
2. Божидарнік Т. Реформа молокопродуктового підкомплексу: альтернативи та пріоритети / Божидарнік Т., - Економіст. – 2011, №2. - 52-54 с.
3. Власов В.І. Підтримка сільгоспвиробників у зарубіжних країнах / Власов І.В., - Економіка АПК. – 2004.- №5 – 22-26 с.
4. Свиноус В.І. Переваги і недоліки державної підтримки виробництва молока на великотоварних сільськогосподарських підприємствах / Свиноус В.І., - Формування ринкових відносин в Україні, 2011, №5 (120). - 109-112 с.
5. Кузьміна М. М. Господарсько-правові засоби забезпечення якості продукції / Автореф. Дис.. к. ю.н. – Харків: Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. – 2010. – 20с..
6. Методи визначення фальсифікації товарів / [Дубініна А. А, Опчигайкова І. Ф., Науменко М. О. та інш.]/ - К: «Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури - 2010. - 272 с.
7. Інформаційний портал <http://test.org.ua>

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ, ЩО ПРОВОКУЮТЬ ПЕРЕРОБНИКІВ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ФАЛЬСИФІКАЦІЮ ТА ПОРУШЕННЯ ПРАВОВИХ НОРМ

Державне регулювання молочної галузі зумовлене її особливостями, мова йде про необхідність забезпечення продовольчої безпеки країни. Але коли державне регулювання виробництва та переробки здійснюється без урахування інтересів самих переробників, це призводить до конфлікту у відповідній сфері відносин. Що власне відбувається на сьогоднішній день. Адже, як ще можна назвати масові порушення виробників молочної продукції вимог якості, фальсифікацію, обман споживачів та держави.

Та такі дії мають логічне обґрунтування, яке прямо пов'язане з умовами діючого законодавства. Тому нашою метою буде розібратись в головних причинах та аргументах, що наводять виробники молочної продукції у свій захист.

Вагомий внесок в обґрунтування концептуальних засад удосконалення державного регулювання молочної галузі зробили Ю.Білик, О. Бородіна, О. Могильний, Г. Мостовий, М.Латинін, Ю.Лузан, М.Янків та інші вчені.

Розглянемо декілька законодавчих актів, та з'ясуємо їхній вплив на сьогоднішню ситуацію. Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» № 922 від 04.02.2009 – передбачено, а Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підтримки сільськогосподарських товаровиробників» №4268-17 від 22.12.2011 – безпосередньо покладено обов'язок на переробні підприємства разом зі сплатою ПДВ сплачувати дотації сільгоспвиробникам, у вигляді компенсацій за продане ними молоко (наприклад в 2013 році у розмірі 60 %), що фактично є обов'язком держави. Відповідна обставина суттєво ускладнила фінансовий стан виробників, адже дотації самим переробним підприємствам не надаються. А податок, що сплачують підприємства за останні 3 роки фактично виріс втричі.

Далі звернемо увагу на постанову Кабінету Міністрів № 807 від 22.08.2012, що затверджує мінімальний рівень цін на закупівлю молока та молочної сировини. Велечезним недоліком даного документу є те, що він не враховує якісних показників молока, вмісту жиру та білку, бактеріального забруднення. Це означає, що теоретично молоко найнижчого гатунку переробне підприємство буде закуповувати по тій же ціні як і найвищого. Але кількість та якість продукції, що отримується від переробки такого молока не є рівноцінною, а відповідно й прибуток за її реалізацію, та підприємницький ризик.

Нещодавно прийнято Закон України «Про ціни і ціноутворення» № 5007 від 21.06.2012, який надає право обмеження торгівельної надбавки на молочну

продукцію до 10%, що також призводить до збитковості виробництва об'єктів регулювання, адже 10% можуть лише покрити витрати.

Для ілюстрації практичного втілення вищевикладеного матеріалу зобразимо таблицю порівняння, де з однієї сторони опишемо дії переробника І, що чесно виконує діюче законодавство та виготовляє якісний продукт, а з іншої сторони дії переробника ІІ, що фальсифікує продукцію, та порівняємо вигоду і затрати, що понесе кожне з них.

Опис дій чесного переробника (Підприємство І)	Опис дій фальсифікатора (Підприємство ІІ)
<p>Підприємство І закупило молоко за ціною 3 грн/літр, переробивши його, реалізувало 208 333* літрів молока питного на суму 1 млн.грн.</p> <p>В результаті реалізації виникло Податкове зобов'язання (ПЗ) на суму 166,7 тис.грн.</p> <p>В даному видку Підприємство Податкового Кредиту (ПК) не має, тому що не передбачено надання кредитів, відсотків по кредитах підприємствам, що здійснюють переробку молока. Але закупівля та переробка молока підприємствами підпадає під законодавче регулювання, що передбачає виплату, дотацій сільгоспвиробникам. Отже, Підприємство І зобов'язане 40% від ПЗ (66,7 тис.грн) перерахувати до Держбюджету, а решту (100,0 тис.грн) сплатити виробникам сировини(як дотацію на молоко), що в перерахунку на 1 літр складає 0,48 грн.</p> <p>Таким чином собівартість сировини для чесного переробника склала не 3,00 грн., а 3,48грн. за 1 літр.</p>	<p>Підприємство ІІ закупило соєвий білок та пальмову олію за сумарною ціною 3 грн/ в перерахунку на літр.</p> <p>Переробило його та реалізувало 208 333* літрів молока на суму 1 млн.грн.</p> <p>В результаті реалізації виникло Податкове зобов'язання (ПЗ) на суму 166,7 тис.грн.</p> <p>Якщо в даному прикладі Підприємство ІІ має Податковий Кредит (ПК) в сумі 0,60 грн/літр = 125 тис., а його сировина не підпадає під законодавче регулювання молочної продукції, то Підприємство ІІ зобов'язано лише перерахувати до Держбюджету різницю між ПЗ та ПК (166,7тис-125 тис = 41,7 тис.грн.)юб</p>
<p>ВИСНОВОК: грошові витрати Підприємства І складають 166,7 тис.грн, а Підприємства ІІ - 41,7 тис.грн.. Тобто Підприємство І опиняється в неконкурентному середовищі, а Підприємство ІІ продовжує успішно функціонувати розповсюджуючи продукцію нижчої якості.</p>	

Звичайно, сплата дотацій сільгоспвиробникам є позитивним явищем, особливо для останніх, але покладення такого обов'язку на переробні підприємства, що не здатні справлятися з ним потребує зміни.

Регулювання цін та ціноутворення, використання мінімальної ціни, мало того що суперечить Цивільному кодексу та іншим нормативно-правовим актам, так ще й виступає як засіб надмірного державного регулювання. Держава не

залишає місця для саморегуляції ринку, яка має бути присутня у здорових економічних відносинах між виробниками, переробниками та споживачами.

Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що для того, щоб споживачі отримували якісну продукцію, а виробники добросовісно вели політику підприємства держава має забезпечити останніх не лише необхідними засобами реалізації своїх прав, а й не здійснювати надмірного втручання у підприємницьку діяльність. І лише коли виробництво справжньої якісної продукції набере обертів покладати на такі підприємства додаткові обов'язки (будь то у вигляді дотацій сільгоспвиробникам).

Література:

1. Богатько А. Недостатня матеріально технічна база сільгоспвиробників зваблює переробні підприємства до порушень законодавства / Богатько А., Миронова М., - Конкуренція, 2011, №4. – 42-46 с.

2. Божидарнік Т. Реформа молокопродуктового підкомплексу: альтернативи та пріоритети / Божидарнік Т., - Економіст. – 2011, №2. - 52-54 с.

3. Ільчук М.М. Ефективне функціонування молокопродуктового підкомплексу України / Ільчук М.Мю – К: Нічлава, 2004, 312с.

4. Свиноус В.І. Переваги і недоліки державної підтримки виробництва молока на великотоварних сільськогосподарських підприємствах / Свиноус В.І., - Формування ринкових відносин в Україні, 2011, №5 (120). - 109-112 с.

5. Павличенко М.Г. Ринок молока в Україні та перспективи для різних категорій господарств / Павличенко М.Г., – Молочна промисловість.-2007.- №5(40).-с. 18-20.

6. Інформаційний портал <http://test.org.ua>

Черней В.В.

*перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗЛОЧИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА (30-50 РР. ХХ СТ.)

У процесі дослідження історичних передумов становлення та розвитку виділено шість етапів становлення і розвитку такого інституту: I – зародження кримінального законодавства про злочини економічної спрямованості (X – XVIII ст.); II – зародження кредитних фінансових установ та становлення кримінального законодавства про злочини економічної спрямованості (XIX – початок ХХ ст.); III – розвиток кримінального законодавства про злочини економічної спрямованості в перші роки радянської влади і в період НЕПу (1917–1929 рр.); IV – розвиток кримінального законодавства про злочини економічної спрямованості в період реформування і розвитку народного господарства (30-50 рр. ХХ ст.); V – розвиток кримінального законодавства про злочини економічної спрямованості в період уповільнення темпів розвитку народного господарства (60-ті – перша половина 90-х рр. ХХ ст.); VI – сучасні

тенденції розвитку кримінального законодавства про злочини економічної спрямованості, поява «небанківських фінансових установ» в Україні.

Криміналізація діянь економічної спрямованості в 1930-1941 рр. безпосередньо була пов'язана з основними завданнями, що стоять перед державою у цей період, – боротьбою з розкраданнями соціалістичної власності, розтрат і, спекуляцією, посадовими зловживаннями.

Найважливішу роль у формуванні всієї системи злочинів економічної спрямованості надали Постанова ЦВК і РНК СРСР від 7 серпня 1932 р. «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперації та зміцнення громадської (соціалістичної) власності» та Постанова ЦВК і РНК від 22 серпня 1932 «Про боротьбу із спекуляцією».

Вітчизняне кримінальне законодавство в сфері боротьби зі злочинами економічної спрямованості післявоєнного періоду (середина 1945 – середина 50-х рр. ХХ ст.) містило яскраво виражене репресивне забарвлення. Межі караності за вчинення злочинів даної категорії варіювалися, на відміну від більш м'яких санкцій КК РРФСР 1926 р., від позбавлення волі на тривалий термін з конфіскацією майна до вищої міри покарання – розстрілу. В Указі від 4 червня 1947 р. «Про кримінальну відповідальність за розкрадання державного або громадського майна» основний нахил законодавець робив на посиленні кримінальної відповідальності за вчинення розкрадань соціалістичної власності, незалежно від способу і форми такого діяння. Деяка гнучкість у репресивній політиці намітилася лише з прийняттям Указу Президії Верховної Ради СРСР «Про кримінальну відповідальність за дрібне розкрадання державного та суспільного майна» від 10 січня 1955 р. З виданням цього Указу боротьба з розкраданнями державного і колективного майна здійснювалась виключно за союзним кримінальним законодавством. Статті КК союзних республік, які передбачали кримінальну відповідальність за різні види розкрадань соціалістичної власності, хоч і не були виключені, але на практиці не застосовувались до введення в дію КК УРСР 1960 р. [1].

Література

1. Михайленко П.П. Кримінальне право, кримінальний процес та кримінологія України (статті, доповіді, рецензії) / П.П. Михайленко. – К. :Генеза, 1999. – 944 с.

Яворская Н.С.

*студентка Белорусского
государственного университета*

ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕНИЯ БАНКА КАК УЧАСТНИКА НАЛОГОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Для характеристики правового статуса банка как участника налоговых правоотношений необходимо определить какое место он занимает в налоговом законодательстве. Перечень участников налоговых отношений закрепляется в ст.4 Налогового кодекса (Общая часть) Республики Беларусь от 19 декабря

2002 г. (с изм. и доп. от 26 декабря 2012 г.) (далее – Налоговый кодекс). Рассмотрим особенности правосубъектности банка как участника налоговых правоотношений.

Банк, являясь субъектом хозяйствования, выступает в качестве налогоплательщика, обладает правовым статусом, закрепленном в абз.1 ч.1 ст.4 Налогового кодекса. Порядок налогообложения кредитных организаций в Республике Беларусь неоднократно менялся. В настоящее время на них распространяется общий порядок налогообложения, как и на другие предпринимательские структуры. Таким образом, одной из составляющих налоговой правосубъектности банка является то, что он участвует в налоговых правоотношениях в качестве плательщика налогов. Коммерческий банк, являясь субъектом предпринимательской деятельности, преследует цель получения прибыли, попадает в разряд налогоплательщиков, уплачивает в бюджет налоги: на прибыль, на добавленную стоимость, на недвижимость и др. [4, с.106] .

Еще одной особенностью, является то, что банк в налоговых правоотношениях выступает и как налоговый агент [4, с.106]. Банк является налоговым агентом в случае, когда речь идет об исчислении и удержании из заработной платы работников банка подоходного налога.

Но кроме статусов налогоплательщика и налогового агента банк выступает в налоговых правоотношениях в качестве особого участника, наделенного специальными правами и обязанностями публично-правового характера, связанных с использованием плательщиками налогов и сборов (пошлин) услуг банка для исполнения своих налоговых обязательств. Публично-правовое положение банка закрепляется на сегодняшний момент в ст.4 Налогового кодекса. В соответствии с абз.5 ч.1 ст.4 Налогового кодекса к участникам отношений, регулируемых Налоговым кодексом и иными актами налогового законодательства относятся уполномоченные организации и должностные лица, осуществляющие в установленном порядке, помимо налоговых и таможенных органов, прием и взимание налогов, сборов (пошлин).

В целом, обязанности банка, носящие публично – правовой характер можно разделить на три группы:

- 1) В связи с открытием счетов организациям или физическим лицам. Согласно п.2 ст.68 Налогового кодекса банк обязан сообщить об открытии, закрытии, переоформлении счета организации или индивидуального предпринимателя в налоговый орган по месту постановки их на учет в течение одного рабочего дня соответственно после совершения указанных действий. При этом информация об открытии (закрытии) счетов в банке составляет сведения, относящиеся к налоговой тайне. В соответствии с пп. 1.7 п.1 ст.79 Налогового кодекса налоговую тайну составляют любые сведения о плательщиках (иных обязанных лицах), за исключением сведений, предоставляемых государственным органам, иным государственным организациям в целях совершения административных процедур (кроме данных об учредителях (участниках, собственниках имущества) юридических лиц и сведений об открытии (закрытии) счетов в банках).

2) В связи с ведением операций по счетам. Эта группа включает в себя две основные обязанности: обязанность банка по исполнению платежных поручений на перечисление налогов, сборов (пошлин), пеней и решений о взыскании налогов, сборов (пошлин), пеней, а также обязанность приостановить операции по счетам в банке на основании решения налогового или таможенного органа. В соответствии с п.1 ст.48 Налогового кодекса банки обязаны в очередности, установленной законодательством, исполнять платежное поручение плательщика (иного обязанного лица) на перечисление налогов, сборов (пошлин), пеней, а также решение налогового или таможенного органа о взыскании налога, сбора (пошлины), пени за счет денежных средств плательщика (иного обязанного лица), дебиторов плательщика (иного обязанного лица) – организации.

Банковский кодекс Республики Беларусь от 25 октября 2000 г. (с изм. и доп. 13 июля 2012 г.) (далее – Банковский кодекс) устанавливает ответственность банка за неисполнение или за ненадлежащее исполнение платежных инструкций. Согласно ч.3,4 ст.237 Банковского кодекса в случае неисполнения или ненадлежащего исполнения банком платежных инструкций клиента (взыскателя) банк обязан возместить клиенту (взыскателю) реальный ущерб, в том числе взысканную контрагентами по основному договору неустойку (штраф, пени), примененные уполномоченными государственными органами санкции, а также начислить проценты за пользование чужими денежными средствами в порядке, установленном гражданским законодательством. В случае неисполнения или ненадлежащего исполнения банком платежных инструкций клиент (взыскатель) вправе также требовать возмещения упущенной выгоды, если это предусмотрено договором между банком и клиентом. Таким образом, если банк не исполняет или ненадлежащим образом исполняет свои обязанности по исполнению платежных поручений на перечисление налогов, сборов (пошлин), пеней и решений о взыскании налогов, сборов (пошлин), пеней, а также по передаче документов, у плательщика налогов, сборов возникает право требовать у банка возмещения санкций, наложенных налоговым органом, таможенным органам.

Отношения налогоплательщика и банка по поводу уплаты налогов, сборов (пошлин) являются публично – правовыми. В рамках данных правоотношений на плательщика налогов возложена конституционная обязанность по уплате налога (ст.56 Конституции Республики Беларусь), а на банк – обязанность произвести платеж. Банк при этом выступает в качестве представителя государства, который принимает от налогоплательщика исполнения своей обязанности по уплате налога.

Кроме того, на банк возлагается обязанность приостановить операции по счетам в банке по решению налогового или таможенного органа, в порядке, предусмотренном ст.53 Налогового кодекса.

3) В связи с информированностью о финансовых операциях, т.е. предоставление в срок налоговому органу по его запросу справки по операциям и счетам организаций и индивидуальных предпринимателей. В соответствии с ч.1 ст.121 Банковского кодекса сведения о счетах и вкладах (депозитах), в том

числе о наличии счета в банке (небанковской кредитно-финансовой организации), его владельце, номере и других реквизитах счета, размере средств, находящихся на счетах и во вкладах (депозитах), а равно сведения о конкретных сделках, об операциях без открытия счета, операциях по счетам и вкладам (депозитам), а также об имуществе, находящемся на хранении в банке, являются банковской тайной и не подлежат разглашению. Однако согласно абз.6 ч.3 ст.121 Банковского кодекса в случаях, предусмотренных законодательными актами Республики Беларусь, сведения, составляющие банковскую тайну юридических лиц и индивидуальных предпринимателей, представляются банком налоговым и таможенным органам. В таком случае, сведения, составляющие банковскую тайну, представляются банком на основании письменного запроса, подписанного руководителем государственного органа либо уполномоченным должностным лицом, скрепленного гербовой печатью и содержащего ссылки на нормы законодательных актов Республики Беларусь, предоставляющих государственному органу право на получение такой информации.

Публично-правовой характер банков как участников налоговых правоотношений проявляется в ответственности банков в связи с совершением налоговых правонарушений. Согласно ст.13.9 Кодекса об административных правонарушениях Республики Беларусь от 21 апреля 2003 г. установлена ответственность за открытие банком и (или) небанковской кредитно-финансовой организацией счета организации или индивидуальному предпринимателю при наличии у банка и (или) небанковской кредитно-финансовой организации решения органа Комитета государственного контроля Республики Беларусь, налогового или таможенного органа о приостановлении операций по счетам этих лиц, в том числе совершенное должностным лицом юридического лица.

Можно сделать вывод, что правосубъектность банка в налоговых отношениях включает в себя три составляющие: 1) банк является налогоплательщиком; 2) банк выступает в качестве посредника между государством и плательщиком налогов, сборов (пошлин), через которого осуществляются платежи по налогам и сборам (пошлинам); 3) банк в некоторых случаях выполняет функции налогового агента. Кроме того, коммерческий банк служит источником информации для налоговых органов о банковских операциях, проводимых юридическими лицами и индивидуальными предпринимателями, как держатели их денежных средств. Особенность правосубъектности банка как участника налоговых правоотношений проявляется также в дополнительных обязанностях по предоставлению в налоговые органы определенной информации о клиентах – налогоплательщиках (сведения об открытии счетов в банке).

Литература:

1. Банковский кодекс Республики Беларусь от 25 октября 2000 г. № 441 – 3 (с изм. и доп. от 13 июля 2012 г.) // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2012. - № 2/1968

2. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях от 21 апреля 2003 г. № 194 – З (с изм. и доп. от 28 августа 2012 г.) // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2012. - № 2/1980.

3. Налоговый кодекс Республики Беларусь. Общая часть от 19 декабря 2002 г. № 166 – З (с изм. и доп. от 26 октября 2012 г.) // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2012. - № 2/1983

4. Хотина С.К. Налогообложение коммерческих банков Республики Беларусь: вопросы реформирования / Хотина С.К. // Экономика и управление. – 2008. - № 4. – с. 106 – 111.

**ПОЛИКУЛЬТУРНОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЁЖИ И
ФОРМИРОВАНИЕ КАРТИНЫ МИРА ЛИЧНОСТИ В ПРОЦЕССЕ
ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА**

Глобализация мира остро ставит вопрос о поликультурном воспитании молодёжи, интериоризации входящим в жизнь поколением юношества системы нравственных и гражданских ценностей. Это вызвано во многом тем, что современное общество признаёт необходимость воспитания нового социума, где не будет места проявлению шовинистских идей и насилию. Одним из доминирующих факторов социальной среды человека в современном мире является ее поликультурный, в частности полиэтничный характер, который носит и современная образовательная среда, то есть те условия, в которых не только растёт и развивается человек, но получает образование, и, прежде всего это школьная и вузовская среда.

Понятия «поликультурная» и «полиэтническая» образовательная среда тесно взаимосвязаны и находятся в соподчинении, тем не менее, их нельзя синонимизировать. В нашем понимании полиэтничная образовательная среда – это совокупность условий совместного существования и развития представителей двух и более этнических групп, создаваемых субъектами образовательного учреждения или системой образовательных учреждений, которая характеризуется этнической идентификацией, способствует диалогу этнокультур, направленному на эффективное межэтническое взаимодействие. Исходя из вышесказанного необходимо подчеркнуть, что для успешного позитивного участия личности в межкультурном диалоге важно изначальное постижение ребенком своей этнической культуры, усвоение родных традиций, формирование ценностного отношения к ним. Только в том случае, если человек знает и любит свою национальную культуру и традиции он способен принять и понять национальную культуру и традиции других народов.

В соответствии с Концепцией духовно-нравственного развития и воспитания личности гражданина России А.Я. Данилюка, А.М. Кондакова, В.А. Тишкова (Концепция) национальным приоритетом является приумножение многонационального народа Российской Федерации в численности, повышение качества его жизни, труда и творчества, укрепление духовности и нравственности, гражданской солидарности и государственности, развитие национальной культуры, исходя из чего авторами определяется национальный воспитательный идеал – «высоконравственный, творческий, компетентный гражданин России, принимающий судьбу Отечества как свою личную, осознающий ответственность за настоящее и будущее своей страны, укорененный в духовных и культурных традициях многонационального народа Российской Федерации» (3, с. 5). Отсюда становится очевидной актуализация проблем поликультурного воспитания подрастающего поколения; и начинать

формирование поликультурной грамотности, национальной идентичности, гражданской ответственности, умения продуктивно взаимодействовать с представителями других культур, жить и работать в системе диалога культур, начинать формирование духовно-нравственного отношения к окружающей действительности в целом современная школа призвана уже с первой ступени образования. Поликультурное воспитание подразумевает процесс формирования у подрастающего поколения представления о многообразии культур в мире и своей стране, воспитание у них толерантного отношения к культурным различиям, развития умений и навыков продуктивного взаимодействия с носителями других культур. Использование термина поликультурное воспитание, имеющего российское происхождение часто отождествляется с терминами поликультурное образование, мультикультурное образование, межкультурное образование и под., поскольку его возникновение произошло из английской кальки (multicultural education). Результатом поликультурного воспитания является поликультурная личность (4).

Поликультурная личность – это такая личность, которая включает в себя следующие интегративные характеристики: толерантность, эмпатия, бесконфликтность, гражданственность, гуманность, многокультурная идентичность, а также положительную мотивацию к позитивному взаимодействию с представителями различных культур (национальностей, рас, верований, социальных групп), эмоционально-ценностное отношение к особенностям различных культур и их представителям, систему поликультурных знаний и умений, а ее содержание представляет единство и взаимообусловленность личностного, мотивационно-ценностного, информационного и деятельностного компонентов (1). Будущее России зависит от степени готовности молодых поколений к достойным ответам на исторические вызовы, готовности к защите интересов многонационального государства. Только построенное на уважении к правам человека гражданское общество может стать надежным барьером на пути маргинализации и экстремизма.

Но в условиях нестабильности общественного развития в России система гражданско-патриотического воспитания, имеющая в прошлом прочные, проверенные временем традиции, нуждается в совершенствовании, в приведение в соответствие с новыми реалиями. В существующей действительности выделяются следующие характеристики: нарастание миграционных процессов, приводящих к конфликту различных культурных традиций и ценностей у населения; нарушение преемственности в культурно-историческом развитии российского общества; насаждение в деформирующих сложившиеся ценностные ориентации молодежи, средствах массовой информации – через кино, телевидение, музыку, радио, Интернет – низкопробной продукции, негативно представляющей жизнь общества; снижение социальной активности подростков, потерей морально-нравственной основы патриотических чувств молодежи в стране; снижение роли патриотического воспитания молодежи в семье и в образовательных учреждениях, что не соответствует потребностям общества и интересам его

дальнейшего развития; проявление устойчивой тенденции падения престижа военной службы и под. (2).

Сейчас в области образования разрабатываются вопросы, направленные на воспитание у молодёжи толерантности и уважения к другим народам и национальностям; существуют уже разработанные программы поликультурного воспитания подрастающего поколения, что позволяет представить поликультурное воспитание, как систему, общее направление по достижению желаемого результата со стороны нескольких предметов учебного цикла.

В последнее время в сфере высшего образования в России всё больше внимания уделяется поликультурному воспитанию молодёжи. В рамках своих дисциплин преподаватели гуманитарных предметов всё больше обращаются к морально-нравственному и гражданскому аспекту своих дисциплин, и проводят посильные унификации в их методологической и содержательной сферах.

По вопросам образования молодежи создано множество различных методик, посвящённых таким основополагающим предметам, способствующим культурному развитию человека, как русский язык и литература. Однако, если родной язык, в качестве предмета преследует известные цели: ознакомить ребёнка с родным языком, научить его владеть им и наиболее полно адаптировать его к родной культурноязыковой среде, то литература, как предмет, исконно ставила перед собой более широкие задачи. В задачи литературы входит не только развитие у ребёнка чувства слога и эстетических взглядов, но на современном этапе развития отечественной и мировой методики мы можем говорить о переходе литературы как предмета к более глобальным целям. Сейчас предмет становится орудием воспитания «гражданина мира», человека широких взглядов, человека толерантного и в первую очередь – гуманного. Кроме литературы, как предмета, среди дисциплин, предлагаемых в высших учебных учреждениях можно отметить и такие как: культурология, мировая художественная культура, философия, психология, политология и другие. В наиболее выгодном положении в данном случае оказывается дисциплина регионоведение, позволяющая в своих рамках не только широко и полно информировать учащихся об истории, национальных особенностях и культуре того или иного региона, но и в полной мере осуществлять поликультурное воспитание.

Существенной является проблема организации поликультурного воспитания. Одним из главных способов такой организации является соответствующее изучение тех или иных учебных дисциплин. Идеологи поликультурализма полагают, что наличие поликультурного компонента в учебных дисциплинах позволяет решать двойную задачу: стимулировать интерес молодёжи к новому знанию и одновременно предлагать различные точки зрения на окружающий мир. Без разрешения проблемы поликультурного образования и воспитания невозможно в полной мере ставить и решать задачи модернизации образования, духовно-нравственного развития и воспитания личности гражданина Российской Федерации, подготовки подрастающего поколения к межкультурному взаимодействию в условиях сложных

общественных отношений современного мира. Ведущим при этом остается двуязычное и многоязычное обучение (родной язык, язык доминирующего этноса, иностранные языки). В связи с этим особое внимание уделяется культурологической направленности филологического образования. Ученые справедливо утверждают, например, что изучение иностранных языков не только служит общению, но и позволяет приобщаться к различным способам мышления, чувствования, поведения, иным человеческим ценностям. Знание другого языка является ключом к культуре другого народа, говорящего на этом языке. Язык есть не только средство общения и выражения мысли, но и аккумуляции ценностей культуры. В языке отражается опыт народа, его история, материальная и духовная культура. При изучении языка развиваются не только мышление, активизируются и другие психические процессы: слух, внимание, память, воображение, лежащие в основе самостоятельной деятельности с элементами творчества. Дидактико-методические основы иностранного (английского) языка предполагают формирование деятельностных основ владения им. Кроме того, иностранный язык как учебный предмет обладает особой способностью к интеграции с другими предметами, которая вытекает из самой природы языка как средства приема и передачи информации, как средства общения. Необходимым звеном в системе поликультурного образования должно стать систематическое «живое» общение с носителями иностранного языка и культуры. Опыт такого общения плодотворно сказывается на развитии мотивационной сферы обучения языку и повышении уровня иноязычной коммуникативной компетенции (6).

Поликультурное воспитание выступает в виде системы, проявляющейся в межкультурном взаимодействии; формируется в процессе изучения иностранного языка и позволяет осваивать не только лингвострановедческие и социокультурные знания, но и коммуникативные и социальные компетенции личности; зависит от развития современной цивилизации, уровня развития общества, взаимосвязи культуры и образования, способов культурной идентификации. Поликультурная среда образовательного учреждения способствует созданию атмосферы разноплановых контактов; взаимодействию индивидов, групп, представляющих разные этносы и культуры, и позволяет удовлетворять образовательные, социокультурные и адаптивные потребности человека.

Эффективная поликультурная среда характеризуется открытостью личности к иным культурным ценностям, уважительным и толерантным отношением к представителям иного образа жизни и поведения, видением в культурном многообразии источника для взаимообогащения и взаиморазвития, направленностью и умением субъектов взаимодействовать с представителями различных культур и готовностью участвовать в разрешении межкультурных конфликтов (1). В связи с мировыми процессами глобализации и интеграции на образование возложена важная задача воспитания поликультурной личности, способной существовать в условиях изменяющегося мира и изменяться вслед за ним. Поликультурное воспитание призвано поддерживать многообразие больших и малых наций в условиях глобализации современного мира. Оно

оказывается средством сохранения и развития этнических культур, включения их ценностей в практику воспитания и обучения и тем самым решения актуальных проблем педагогики. Посредством современного образования можно добиться решения важной задачи современного общества - воспитания поликультурной личности, способной к общению на международном толерантном уровне с представителями других культур.

Литература

1. Абрамова, Е.А. Поликультурное воспитание студентов вуза на основе системного подхода (на примере обучения иностранному языку) [Электронный ресурс] / Е.А. Абрамова. – Режим доступа: <http://do.gendocs.ru>.

2. Гладких, В.В. Гражданско-патриотическое воспитание молодёжи в поликультурной среде вуза: системно-деятельностный подход [Электронный ресурс] / В.В. Гладких. – Режим доступа: <http://dissertCat.ru>.

3. Данилюк А.Я. Концепция духовно-нравственного развития и воспитания личности гражданина России [Текст] / А.Я. Данилюк, А.М. Кондаков, В.А. Тишков. – М.: Просвещение, 2009. – 25 с.

4. Джуринский, А.Н. Педагогика межнационального общения [Текст] / А.Н. Джуринский Москва: ТЦ Сфера, 2007. – 224 с.

5. Поликультурное образовательное пространство России: история, теория, основы проектирования: Монография / В.П. Борисенков, О.В. Гукаленко, А.Я. Данилюк. – М. – Ростов н/Д, 2004. – 576 с.

6. Формирование поликультурных ценностей в процессе изучения иностранного языка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nauka.relis.ru>

Регистрационная карта участника	
Фамилия, имя, отчество (полностью)*	Анохин Дмитрий Геннадьевич
Наименование статьи (тезисов)*	Поликультурное воспитание молодёжи и формирование картины мира личности в процессе изучения иностранного языка
Почтовый адрес (домашний)	ул. Садовая, д. 33, кв. 41, г. Белгород, Россия, 308023
Телефон мобильный*	8-920-200-64-71
E-mail*	ilirpe@rambler.ru
Почтовый адрес (рабочий)	308015, Белгородская область, г. Белгород, ул. Победы, 85
Место работы	Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Белгородский государственный национальный исследовательский университет» (НИУ «БелГУ»).
Должность	Студент 4 курса факультета романо-германской филологии

Вернер И.В.

*заведующий лаборатории информационных технологий проектирования
кафедры основ конструирования механизмов и машин Государственного ВУЗ
«Национальный горный университет»*

Петрова Ю.В.

*инженер-электроник кафедры строительной, теоретической и
прикладной механики Государственного ВУЗ «Национальный горный
университет»*

Денисюк В.В.

*студент группы АТММ-09-1 Государственного ВУЗ «Национальный
горный университет»*

ОСОБЕННОСТИ ДИДАКТИКИ В ПРЕПОДАВАНИИ ТЕХНИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН НА ПРИМЕРЕ КУРСА «СОПРОТИВЛЕНИЕ МАТЕРИАЛОВ»

Постановка проблемы. Содержание подготовки любого специалиста является основной частью педагогической системы. Национальный горный университет готовит специалистов, которые получают комплексные знания в области инженерных и компьютерных технологий. Учитывая такую специфику предметной области, можно отметить, что её содержание не может быть реализовано в условиях традиционных форм обучения, которые приводят к приобретению студентами только небольшой части компетенций.

В настоящее время особое место отводится современным тенденциям проектирования и создания комфортной, методически и технологически насыщенной образовательной среды, в которой и обучаемый, и педагог смогут успешно решать свои задачи и достигать педагогического эффекта, близкого к максимально возможному [1].

Для того, чтобы организовать среду обучения, необходимо выделить и исследовать особенности задач дидактики для данной сферы образования.

Анализ последних исследований и публикаций. Основные задачи дидактики (Ян Коменский), как часть особой педагогической теории, связаны с вопросами, чему учить и как учить. Современная дидактика дополняет эти задачи следующими вопросами: кого учить, когда учить, где учить, зачем учить [3]. Согласно исследованиям [4], задачи дидактики состоят в том, чтобы описывать, объяснять процесс обучения вместе с условиями его реализации и разрабатывать нормативные знания, которые послужили бы базисом для организации процесса обучения, построения новых обучающих систем с использованием новых технологий обучения. Основные задачи дидактики были выделены в работах Андреева А.А. [1,3] и Архангельского С.И. [5].

Постановка задания. Цель исследования – определение ключевых особенностей задач дидактики для специалистов инженерно-технического направления.

Изложение основного материала. В связи со вступлением Украины в Болонский процесс и трансформацией высшего образования, можно выделить четыре ключевых фактора, которые влияют на формирование особенностей

решения задач дидактики, а соответственно, и на уровень подготовки данных специалистов:

1. Развитие специальностей в связи с развитием с научно-технического прогресса.

2. Увеличение времени на самостоятельную работу.

3. Возросшая динамика развития техники и технологий ведет к изменению предметной области образовательного пространства.

4. Многовекторность знаний - будущий инженер должен получать знания в трех направлениях: технических, управленческих и компьютерных[5].

Для эффективной организации самостоятельного обучения, а также для своевременного обновления информации в изучении новых технологий, необходимо быстро и качественно подготавливать и издавать новые методические пособия, они должны обладать рядом особенностей: должны быть интерактивными, (термин «**интерактивность**» происходит от английского слова *interaction*, которое в переводе означает «взаимодействие») и мультимедийными. Предъявляемые требования к электронным пособиям:

- Возможность компактно представить большой объем учебной информации, четко структурированной и последовательно организованной;

- Возможность усилить визуальное восприятие и облегчить усвоение учебного материала, так как известно, что самостоятельное обучение в разы тяжелей, нежели обучение с преподавателем;

- Возможность активизировать познавательную деятельность учащихся (использование элементов анимации, компьютерного конструирования позволит студентам быстрее освоить предмет, получив при этом новейшие знания);

- Возможность своевременного тестирования знаний студентов;

- Защищенность интеллектуальной собственности преподавателей.

Известно, что при использовании слухового канала восприятия информации, уровень запоминания составляет около 10%. При использовании же зрительного канала он может превышать 80%. Естественно, что этот уровень зависит от качества и информативности наглядного материала, помещенного в книгу [6].

В связи с этим для создания методического обучения целесообразно использовать электронные книги. В сравнении с традиционными бумажными публикациями электронные не ограничены представлением текста и картинок — они могут включать анимацию, видео, музыку, разнообразные визуальные эффекты и даже быть интерактивными. Например, могут собирать информацию и пересылать данные по Интернету, взаимодействовать с другим ПО, использоваться для организации тестирования, проводить вычисления и т.п. В дополнение к творческим у электронных публикаций имеются и определенные экономические преимущества: меньшее время создания, более быстрое обновление (переиздание) и гораздо меньшая себестоимость.

Электронные публикации могут быть представлены в самых разнообразных форматах — начиная от обычных HTML- и PDF-файлов, исполняемых EXE-файлов и заканчивая узкоспециализированными форматами,

требуемыми для чтения установки на компьютер дополнительного ПО. Однако все большую популярность приобретает вариант сохранения публикаций в EXE-формате, поскольку это обеспечивает возможность их чтения на любых компьютерах независимо от перечня установленных там приложений и операционных систем тем, самым расширяя число студентов, которые могут ознакомиться с предлагаемыми материалами.

Программы для создания электронных публикаций можно разбить на три категории.

В первую входят редакторы. Они предоставляют удобные инструменты для быстрого визуального объединения текста, графики, навигационных элементов и пр. и обладают определенной функциональностью в плане редактирования. Наибольшие возможности предлагаются для редактирования текста, однако на том или ином уровне (например, через переключение в установленные на компьютере специализированные приложения) может быть реализовано редактирование и других типов внедряемых в публикацию объектов. Редакторы позволяют создавать любые типы электронных публикаций и добиваться их уникального оформления. Но, как правило, данные программы довольно дороги, требуют определенного времени на освоение и рассчитаны в первую очередь на достаточно подготовленных в компьютерном плане пользователей. Наиболее привлекательными в этой категории нам представляются пакеты NeoBook Professional Multimedia, DeskTop Author и eBooksWriter.

Вторую группу программных продуктов образуют HTML-компиляторы, предназначенные для объединения в общую структуру предварительно подготовленных HTML-файлов. HTML-компиляторы обладают значительно меньшими возможностями в плане оформления внешнего вида публикации, зато они дешевле и гораздо скромнее по объему. Создание публикаций в них требует минимума времени, а разобраться с нюансами работы без труда сумеет любой пользователь. Среди HTML-компиляторов наибольший интерес вызывают eBookGold и eBook Maestro.

И наконец, в третьей группе условно можно объединить приложения, предназначенные для создания электронных книг как одного из вариантов электронных публикаций. Популярных форматов электронных книг существует очень много (Adobe Pdf, Mobipocket, Palm Doc, iSilo, Microsoft Reader, Franklin eBookMan, Niebook, Rocket и т.д.), однако по большей части они ориентированы на чтение книг при помощи разнообразных карманных устройств. Это ограничивает сферу применения соответствующих программных средств разработки, поскольку выбор одного из узкоспециализированных форматов — не самый лучший вариант для подготовки рекламных, образовательных, информационных и иных материалов, рассчитанных на широкую аудиторию. Исключение составляют приложение Adobe Acrobat (в силу того, что PDF сегодня стал ведущим форматом для обмена документами и используется государственными учреждениями и крупными корпорациями во всем мире) и BookDesigner, поддерживающий огромное число форматов и позволяющий создавать электронные книги, предназначенные для чтения на большом числе устройств.

В рамках данной статьи был создан справочник по «Сопротивлению материалов» [7, 8], интерфейс которого продемонстрирован на Рис.1.

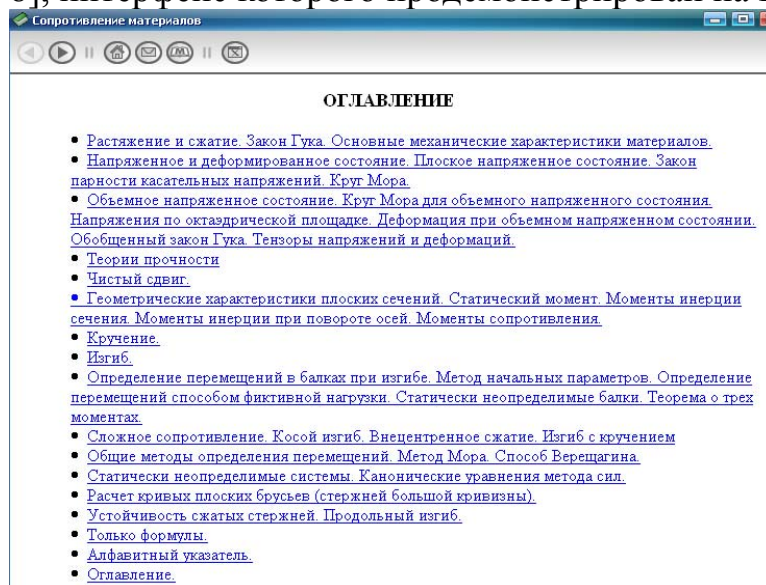

Рис.1. Оглавление справочника

Каждый пункт меню это ссылка на конкретный материал, а в конце собраны все использованные формулы. Также для удобства доступа материалы распределены по алфавиту. В справочник пока не добавлены анимационные и тестовые задачи. В дальнейшем планируется добавить материал и издать полноценное интерактивное учебное пособие по Сопротивлению материалов.

Разрабатывается методика виртуальных лабораторных работ, которые могут быть предложены студентам любой формы обучения.

Литература

1. Андреев А.А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях: дис. докт. пед. наук, 13.00.08/А.А. Андреев/МЭСИ. – М., 1999. – 289 с.
2. Коменский Я.А. Педагогическое наследие / Я.А. Коменский, Д.Локк, Ж.-Ж. Руссо, И.Г. Песталоцци / М.: Педагогика, 1989. – 416 с.
3. Андреев А.А. Введение в дистанционное обучение [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.iet.mesi.ru/broshur/broshur.htm>
4. Архангельский С.И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / С.И. Архангельский. – М., 1976. – 201 с.
5. Бабанский, Ю.К. Оптимизация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М., 1977. – 256 с.
6. Громова, Т.В. Подготовка преподавателя к дистанционному обучению [Текст] / Т.В. Громова // Нар. образование. 2006. – № 5. – С. 153-156.
7. Внедрение системы MATLAB в курс сопротивление материалов / Оробей В. Ф., Ковров А. В. // Матеріали VIII Міжнародної науково-методичної конференції “Удосконалення підготовки фахівців” 26-28 травня 2003р. – Одесса: Астропринт, 2003.
8. Справочник по сопротивлению материалов [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://okmm.nmu.org.ua/ua/lib.php>

Кришко А. Ю.

аспірант кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії педагогіки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФСЬКОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ВІЛЬГЕЛЬМА ФОН ГУМБОЛЬДТА

У зв'язку з Болонським процесом і кризою ідей класичного університету, в останнє десятиліття інтерес до соціально-педагогічної сфери діяльності Вільгельма фон Гумбольдта явно зростає. Адже в умовах глобалізації світу й занепаду держави-нації дослідницьким університетам Гумбольдта загрожує перспектива безальтернативного перетворення в транснаціональні корпорації.

Проблемам класичного університету, який поставав на ідеях генерованих Гумбольдтом, присвячені роботи видатних мислителів, що представляють різні філософські течії ХХ-ХХІ століть Макса Вебера, Карла Ясперса, Хосе Ортеги-і-Гассета, Ганса-Георга Гадамера, Юргена Габермаса, Вольфа Лепеніса, Жака Дерріди, Марека Квека, Білла Рідінгса, Герберта Шнедельбаха, Макса Шелера.

До теми класичного університету у зв'язку з ідеями та діяльністю Вільгельма фон Гумбольдта звертаються сучасні українські, білоруські, канадські, литовські, польські та російські дослідники соціологи, політологи, педагоги, філософи, історики, філологи: А. Ю. Андрєєв, С. Біленький, В. А. Бугров, П. Буковец, О. П. Варениця, Є. Вішленкова, Д. Герцюк, Г. Дуда, Т. А. Жижко, А. І. Завалій, С. Н. Зикова, Т. О. Кочеткова, М. В. Носков, В. А. Шершнева, В. Кравченко, В. Курінний, Н. С. Ладижець, Т. Литвинова, І. А. Медведєв, В. Нікольський, Н. Оболончик, І. А. Огородникова, А. Г. Герінг, В. Пікалов, Г. Н. Позументова, С. Посохов, Л. Посохова, В. Потоцький, С. Серяков, Н. П. Рагозін, О. Согомонов, Д. Сталюнас, Є. Строгецька, С. О. Терепищій, О. Л. Турун, М. Фурман, А. В. Ястребцева та інші.

Маємо відзначити цілу серію статей доктора історичних наук Н. В. Ростіславлевої, яка досліджує культурософські, історіографічні, політичні, соціологічні погляди Гумбольдта [9-14].

Метою дослідження є висвітлення філософсько-педагогічних ідей Вільгельма Гумбольдта, виявлення головних чинників формування його світогляду і наукових поглядів, визначення внеску у становлення та розвиток німецької освіти та аналіз теоретичних праць вченого з даної проблеми.

На кінець XVIII – початок XIX ст. приходиться розквіт німецького Просвітництва. Цей період в історії тогочасної Пруссії характеризується бурхливим розвитком духовної культури та науки країни, зокрема філософії, педагогіки та виховання, реформуванням державного правління та галузі освіти. Саме завдяки гумбольдтівській освітній реформі, в основі якої стояло вивчення грецької мови та дослідження античності, «освіта отримала надзвичайно високий статус, вона стала новим ідеалом життя.

Гумбольдт став провідником та головним організатором шкільної реформи в Германії, яку пізніше завершить міністр освіти Пруссії з 1818 по 1840 р.р. Йоганн Шульц, і яка матиме світове значення, вплинувши на освітні процеси

Росії та США у XIX-XX ст.ст.

У 1809 році було засновано університет в Берліні, структура та завдання якого були сформовані та реалізовані Вільгельмом фон Гумбольдтом. В меморандумі 1809 (або 1810) «Про внутрішню та зовнішню організацію вищих навчальних закладів у Берліні» Вільгельм фон Гумбольдт формулює свої ідеї щодо устрою німецького університету, в якому найсуттєвішим пунктом його думки виступає ідеал самоврядної науки як передумова будь якої доцільної та успішної діяльності наукових установ, як у сфері викладання, так і в сфері наукового дослідження [5]. Фундаментальними принципами гумбольдтівської університетської освіти стали «академічна свобода» та «єдність дослідження і викладання», в якій система навчання базувалася на єдності навчально-дослідного процесу і морально-етичних засад, а проголошений в меморандумі 1810 року принцип «самотності та свободи» до сих пір є актуальним в системі вищої освіти Німеччини.

Вільгельм Гумбольдт ввійшов в історію науки перш за все як лінгвіст-теоретик, але саме завдяки його прогресивним педагогічним ідеям та реформам в освітній сфері, Германія здобула всесвітнє визнання, а німецька шкільна та університетська система освіти стала моделлю для створення новітніх учбових закладів в Росії та США.

З'ясовано, що життєві переконання та уподобання молодого В. Гумбольдта, сформовані під впливом іменитих друзів майбутнього вченого-гуманіста (його перших учителів Кунте та І. Кампе, Форстера, Якобі, Гете, Шіллера, Енгеля, Далберга, Х. Г. Гейне, Ф.А. Вольфа та ін.) розвивалися та змінювалися протягом 1687 – 1808 р.р. – періоді важливих державних перетворень у тогочасній Пруссії та власне формування особистості самого Вільгельма фон Гумбольдта як гуманіста, вченого та громадського діяча.

Виявлено передумови формування і становлення науково-філософських поглядів В. Гумбольдта: розквіт німецького Просвітництва, який припав на період життя та творчості Вільгельма Гумбольдта (1867-1835), посилення культурно-просвітницьких ідей серед населення, заснування університетів, стрімкий розвиток неогуманістичних ідей у суспільстві та науці тощо.

Проведений аналіз засвідчує, що світогляд Гумбольдта ґрунтувався на засадничих принципах неогуманізму та ідеалістичної філософії, орієнтованої на античність. В працях видатного мислителя відображено тісний зв'язок його філософського світогляду та висунутих ним педагогічних положень.

Для культури та освіти Німеччини поч. XIX ст. прогресивні погляди вченого були досить радикальними, адже в їх основі лежали актуальні сьогодні, але нові для тих часів принципи самоосвіти, свободи, гуманізму та демократії.

Дослідники завжди стверджували, що відмінною рисою педагогіки Німеччини був системний підхід в освіті. Ідеї великих німецьких педагогів і філософів Бенеке, Гегеля, Гербарта, Дістервега, Канта, Фіхте, Фребеля, Шлейєрмахера, Шопенгауера мали істотний вплив на розвиток світової педагогічної думки. Однак у цьому ряду імен дуже рідко і як правило епізодично з'являється ім'я Вільгельма фон Гумбольдта.

Як бачимо, недостатньо дослідженими лишаються соціально-політичні

погляди Вільгельма фон Гумбольдта, а також його участь в реформі середньої та вищої освіти Німеччини, внесок німецького мислителя у філософію освіти представлений дуже скромно.

Література:

1. Гайм Р. Вильгельм фон Гумбольдт. Описание его жизни и характеристика. С приложением. – М., 1898. – 412 с.

2. Гумбольдт В. фон. Идеи к опыту, определяющему границы деятельности государства; [пер. М. И. Левиной] / Вильгельм фон Гумбольдт // Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры; [пер. с нем.] / сост., общ. ред. и вступ. ст. А. В. Гулыги Г. В. Рамишвили.. – М.: Прогресс, 1985. – С. 25-141. – (Языковеды мира).

3. Гумбольдт В. фон. Мысли о конституционном государственном устройстве в связи с новой французской конституцией [Электронный ресурс] / Вильгельм фон Гумбольдт // Полис. – 1993. – № 5. – Режим доступа к тексту: <http://polithelpopolis.narod.ru/1993/1036748.htm>.

4. Гумбольдт В. фон. Общий взгляд на поступательное развитие человечества / Вильгельм фон Гумбольдт // Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию; [пер. с нем.] / общ. ред. Г. В. Рамишвили; послесл. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева. – М.: Прогресс, 2000. – С. 47-53.

5. Гумбольдт В. фон. О внутренней и внешней организации высших научных заведений в Берлине [Электронный ресурс] // Вильгельм фон Гумбольдт / Неприкосновенный запас 2 (22) 2002. – № 2 (22). – С. 5-10. – Режим доступа к тексту: <http://magazines.russ.ru/nz/2002/22/gumb.html>.

6. Гумбольдт В. фон. О задаче историка; [пер. М. И. Левиной] / Вильгельм фон Гумбольдт / Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры; [пер. с нем.] / сост., общ. ред. и вступ. ст. А. В. Гулыги Г. В. Рамишвили.. – М.: Прогресс, 1985. – С. 292-306. – (Языковеды мира).

7. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества / Вильгельм фон Гумбольдт // Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию; [пер. с нем.] / общ. ред. Г. В. Рамишвили; послесл. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева. – М.: Прогресс, 2000. – С. 37-298.

8. Гумбольдт В. фон Про внутрішню та зовнішню організацію вищих наукових закладів у Берліні / Вільгельм фон Гумбольдт // Ідея Університету: Антологія / упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002. – С. 23-34. Дуда Г. Введение к меморандуму Вильгельма фон Гумбольдта "О внутренней и внешней организации высших научных заведений в Берлине // Университетское управление. – 1998. – № 3 (6). – С. 24-Ростиславлева В. П. Вильгельм фон Гумбольдт и его модель университета: взгляд из XXI века / Наталья Васильевна Ростиславцева // Cogito. – Ростов на Дону: Логос, 2006. – С. 333-345.

9. Ростиславлева В. П. Идеи Вильгельма фон Гумбольдта в ракурсе понятия «Бидермайер» / Наталья Васильевна Ростиславцева // Диалог со временем: Альманах интеллектуальной истории / под ред. Л. П. Репиной. Вып. 25. – М.: Либроком, 2008. – С. 376–390.

10. Ростиславлева В. П. Историографическая рефлексия наследия В. фон Гумбольдта / Наталья Васильевна Ростиславцева // Вестник РГГУ. Серия: Историография. – М.: РГГУ, 2009. – № 4/09. С. 79–90.

11. Ростиславлева В. П. Наследие Вильгельма фон Гумбольдта (1767–1835): взгляд из XXI в. / Наталья Васильевна Ростиславцева // Гуманитарные чтения РГГУ 2008 / под ред. Е. И. Пивовара. – М.: РГГУ, 2009. – С. 89–120.

12. Ростиславлева В. П. Основатель Берлинского университета В. фон Гумбольдт как мыслитель и политик / Наталья Васильевна Ростиславцева // Новая и новейшая история. – 2009. – № 3. – С. 179–197.

13. Ростиславлева В. П. Университет Гумбольдта и развитие либеральных традиций в Германии XIX в. / Наталья Васильевна Ростиславцева // Гумбольдтовские чтения: материалы международной конференции 24–25 сентября 2009 г. / под ред. Е. И. Пивовара. – М.: РГГУ, 2010. – С. 28–41.

14. Сочинение студента Дмитрия Писарева. Вильгельм Гумбольдт.

Лукановська А.В

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка*

КУЛЬТУРА ВЗАЄМОДІЇ З ПРИРОДНИМ ДОВКІЛЛЯМ ЯК СКЛАДОВА ТВОРЧОСТІ У ТРАДИЦІЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

Українська етнопедagogіка має в своєму розпорядженні цілий арсенал засобів для формування в дітей та молоді поетичного, глибоко духовного ставлення до рідної природи, гармонізації стосунків з нею, зокрема через творчість. Вони цінні і сьогодні, і в майбутньому.

Первісна людина схилила голову перед природою, її непізнаними, всемогутніми силами, від яких повністю залежав її добробут. Тотемізм, анімізм, одухотворення природи лежать в основі могутнього пласта загальнолюдської культури, яка й сьогодні є джерелом розвитку самобутніх культур кожного народу на основі художнього переосмислення її образів і символів. Ця культурна традиція не втратила сили навіть тоді, коли людина перестала поклонятися язичницьким божествам.

У наших пращурів – східних слов'ян – ідея єдності людини та природи була органічною в культурі та мистецтві через землеробсько-хліборобський устрій господарювання, про що свідчить їх календарна обрядовість. В українській християнській культурі природа виступає як божественний дар, який людина повинна шанувати й оберігати. Для українця природа завжди була храмом, де він залишався наодинці зі своїми переживаннями, мріями, молитвами. Прищеплення молодим людям пошани до свого природного довкілля диктувалося не стільки утилітарно-практичними, скільки духовно-естетичними та етичними мотивами.

Для сучасної цивілізації жорстко постали екологічні проблеми, і основні з них повинні розв'язуватись у найближчі десятиріччя, тобто це доведеться

робити сьгоднішнім школярам. Тому їх треба навчити правильно поводитися з довкіллям.

Сучасні педагоги впевнені, що екологічне виховання повинно бути тісно пов'язане з культурою, зокрема традиційно-народною, з нею повинен бути добре обізнаний учитель. Тільки в народній культурі людина виступає як єдина біопсихосоціоприродньо-космічна істота. Криза в культурі, яка все далі відходить від народних джерел, її етичних та естетичних засад, – головна причина екологічної кризи.

В основу новітніх програми екологічної освіти школярів покладено такі ідеї: відмова від позиції стороннього спостерігача; відмова від позиції підкорювача та перетворювача природи; відмова від визнання пріоритету сили; відмова від конфронтації з природою та гігантоманії.

Наприклад, заслуговує на увагу програма інженерної та соціальної екології (ІСЕ), розроблена вчителем фізики С. Білоус [1]. На її думку, найважливішим завданням є зміна стереотипів мислення, переоцінка цінностей у свідомості учнів. Зміну стереотипів та екологізацію мислення можна реалізовувати через введення в навчальні програми предметів, окремих розділів, присвячених охороні природи, через організацію практичної екологічної позакласної роботи, а також через введення спеціального предмета екології. Основу виховання повинна становити екологічна ідеологія, основні принципи якої передбачають наведені вище ідеї.

Зауважимо, що цілісної системи екологічної освіти підлітків, яка б спиралася на народні природовиховні традиції та креативну позицію щодо збереження екології, ще не створено. На нашу думку, цінною для сучасної школи була б загальна програма з «Етноекології», в якій би конкретизувались ідеї та засоби, що мають давні традиції в окремих регіонах України, навіть в окремих місцевостях. На основі цієї загальної програми педагоги могли б розробляти свої програми творчого розвитку дітей різних вікових груп у процесі природоохоронної роботи. В педагогічній науці та виховній практиці вже зроблені певні кроки в цьому напрямі.

Ідеї народної екології та продуктивної творчо-розвивальної природоохоронної діяльності школи В. Сухомлинський виклав в книзі «Серце віддаю дітям» [4]. Розділ «Школа радості» має такі підрозділи: «Школа під голубим небом», «Наш Куточок мрії», «Природа – джерело здоров'я», «Кожна дитина – художник», «Турбота про живе і прекрасне», «Ми слухаємо музику природи», «Зимові радощі і турботи», «Перше свято жайворонка», розділ «Роки дитинства» – «Здоров'я, здоров'я і ще раз здоров'я», «Триста сторінок книги природи», «Тисяча задач з живого задачника», «Кімната казок», «Продовження казки – наш острів чудес», «Пісня відкриває перед дитиною красу світу».

За цілісною програмою екологічного виховання з урахуванням традицій краю працює школа-комплекс № 43 о. Хортиця. Школа існує вже понад 60 років, а свої традиційні підходи до природоохоронної справи привнесли сюди вчителі, народжені ще в ХІХ ст. Тут вивчають мудрі й суворі природоохоронні закони запорозьких козаків, національний календар, засвоюють фенологічні відкриття тутешніх мешканців (строки цвітіння рослин, прильоту і відльоту

птахів, інших явищ, що відбуваються в рослинному й тваринному світах), велику культурну спадщину. Оскільки в школі-комплексі виховуються діти від 3-х до 17-ти років, то для кожного вікового періоду, зокрема й для підлітків, окремо планується програма природоохоронної освіти, застосовуються специфічні засоби [6].

У підлітковому віці, як уже вказувалось вище, завершується процес самоусвідомлення людини, і в цей період необхідно закріпити навички поведінки в природному та культурному середовищах. Самоусвідомлення й самоосмислення в підлітковому віці має бути зосереджене навколо проблеми «Що таке я?» і «Що таке світ?». На думку багатьох педагогів, ці проблеми підліток усвідомлює через участь у народних календарних обрядах та святах. Вони не лише допомагають осягнути себе в єдності з великим вічним світом, але й прилучитися до творення краси, що возвеличує цей світ.

Стосунки людини з природою закорінені у сфері культури: «Причина екологічної кризи криється не стільки у застарілих технологіях, у низькій результативності природоохоронної діяльності та недосконалості законодавства, скільки в кризі культури». Ця криза, на думку Т. Дяченко [2], значно зумовлена тим, що сучасна культура надто далеко відійшла від своїх основоположних засад, адже вона витворювалася з самого початку на основі гармонійної взаємодії з природою, пізнанні її законів і творчого застосування їх у всіх сферах життя. На нашу думку, завдання природоохоронного виховання полягає, по-перше, у збереженні середовища існування людини і, по-друге, у формуванні гармонійно розвиненої особистості, що включає в себе гуманістичне світовідчуття. Ці завдання тісно взаємопов'язані, бо гармонійний розвиток особи можливий в разі збереження природного світу, тому тільки гармонійно розвинена, творча особистість може створити гармонію взаємин з природним середовищем. В інтерв'ю, наданому нам Т. Дяченко, вона наголосила, що за вірець й сьогодні можна брати систему природовідповідного виховання у східних слов'ян. Йдучи за народною педагогікою цього етносу, процес екологічного виховання дітей вона поділяє на два етапи: перший – від народження до 7 років, другий – від 7 до 14.

На першому етапі головним завданням є пізнання дитиною навколишнього світу, оволодіння навичками та вміннями, необхідними для найпростішого існування. Паралельно з екологізацією розвивається чуттєво-емоційна сфера, зір, слух, спостережливість, образність мислення. Всі ці якості закладали передумови для подальшого поступового входження у творчість. Розвивалися практичні навички користуватися плодами природи, її багатствами без шкоди для неї. В процесі гри з найпростішими природними предметами (камінчиками, м'ячами, набитими шерстю чи мохом тощо) діти вивчали властивості цих матеріалів, тому в майбутньому вони застосують їх у своїй діяльності. Багато іграшок для дітей робилися в формі птахів, звірят. Образ птаха був символом сімейного вогнища й родючості. Під час зустрічі весни діти підкидали в повітря хлібних і глиняних птахів, носили виготовлених з дерева птахів від хати до хати, славили весну. Дитина ставала однією з дійових осіб у цьому великому світі Природи, від якої залежить, чи буде у світі порядок і гармонія.

На другому етапі природа вивчалася через показ і спостереження, які розширювали кругозір дітей, давали перші уявлення про астрономічне коло. Діти здобували емпіричні знання про сільськогосподарську працю, рибальство.

Система підготовки підлітків до трудового життя, включення їх у посильну, природовідповідну працю передбачала одночасне вивчення ними законів природи, світобудови. У цей же період дітей знайомили з міфічним епосом – легендами про аграрно-космічний пантеон слов'янських богів, що уособлювали сонце, дощ та інші сили природи, від яких залежав урожай. Богів і міфічних героїв пов'язували з землеробськими процесами для кращого засвоєння послідовності робіт і запам'ятовування їх початку й кінця. Використовувалися дерев'яні календарі-бруски, на яких зарубами викарбовували дні, місяці, символи, що позначали дати та види польових робіт.

Відомий дослідник української етнопедагогіки директор національної СШ №21 м. Кіровограда В. Каюков [3] на початку 90-х років ХХ ст. запровадив вивчення народного календаря-місяцеслова, в якому розписане за днями, тижнями, місяцями життя людини в її природній спорідненості з навколишнім світом. Він не втрачає значення в наш час.

Формування творчих умінь школярів підліткового віку шляхом їх залучення та активної участі в народній обрядовості привертає увагу С. Стефанюк. У кінці 80-х – на початку 90-х років минулого століття вкрай гостро постали питання щодо духовного розвитку дітей, відмови від обмеження саморозвитку особистості, гуманного виховання не лише в системі освіти, а й через суспільні та громадські інституції, усунення перепон на шляху до відродження самостійності тощо. І все це, зрештою, має дати бажаний наслідок – неповторну творчу особистість. Універсальним етнопедагогічним засобом тут може стати, на думку С. Стефанюк [5], народна календарна обрядовість як складова народної педагогіки (етнопедагогіки).

Таким чином, знання традиційної календарної обрядовості допомагає людині в будь-якому віці:

1) гостріше відчувати свою єдність, невіддільність від вічного, але постійно змінюваного світу, усвідомити, що своїми діями йому можна допомогти чи зашкодити;

2) очиститися. Філософи й психологи називають це катарсисом, який мусить пережити кожна творча людина, адже тільки чисті помисли стимулюють справжню творчість;

3) потрапити до сфери духовно-етичних еталонів, вищих вимог, якими повинна керуватися людина в своїх діях;

4) зрозуміти, що краса – неодмінна компонента життєтворчості людини;

5) осмислити обрядову символіку, перенести її в культурно-побутову сферу;

6) отримати взірць послідовності, наступності окремих дійств, упорядкованості окремих елементів, їх діалектичної єдності у творенні суспільно значущого явища;

7) визначитися або випробувати свої можливості в ідейно-духовній чи художньо-естетичній сфері діяльності;

- 8) збагатитися емоційними переживаннями. Емоційні переживання – це універсально-культурний механізм взаємодії особистості з довкіллям;
- 9) стимулювати розвиток своєї творчої уяви, фантазії;
- 10) пізнати ціннісні критерії життєтворчості особи;
- 11) зрозуміти, що гра як елемент обрядовості прискорює культурний розвиток;
- 12) взяти участь у підготовці та здійсненні обрядовості (колядування, щедрування, розписування писанок та ін.), що завжди закінчується визнанням, подякою, захопленням, допомагає повірити в свої сили, що є стимулом до подальшої культурно-духовної творчості;
- 13) навчитися духовно-культурно взаємодіяти з довкіллям, любити природу;
- 14) виробити здатність керувати своєю активністю [5, с. 125–131].

Література:

1. Білоус С. Уроки з екологічного виховання / С. Білоус // Рідна шк. – 1997. – № 6. – С. 70–72.
2. Дяченко Т. Ставлення до природи у дітей східних слов'ян / Т. Дяченко // Шлях освіти. – 2002. – № 2. – С. 49–53.
3. Каюков В. І. Українська етнопедагогіка в школі / В. І. Каюков // Рідна шк. – 1991. – № 12. – С. 19–27.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина // Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.
5. Формування творчої особистості засобами етнопедагогіки : метод. рекомендації / уклад. С. К. Стефанюк. – К. : ІСДО, 1995. – 176 с.
6. Чумак В. Так наближена до природи ... / В. Чумак // Рідна шк. – 1997. – № 6. – С. 69–70.

Малько Н.Н.

аспірант кафедри педагогіки

Нежинського державного університету

РОЛЬ А.Я. ГЕРДА В РАЗВИТИИ ВОСПИТАТЕЛЬНО-ИСПРАВИТЕЛЬНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ДЛЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

Уровень преступности среди несовершеннолетних является одним из показателей благополучия общества. В современных условиях реформ происходит резкое увеличение количества детей и подростков, которые пополняют «армию» бродяг и безнадзорных. Во второй половине XIX в. был накоплен богатый опыт работы с несовершеннолетними правонарушителями, который представляет большой интерес и сегодня. Именно в это время появились первые воспитательно-исправительные заведения для несовершеннолетних.

Следует обратить внимание на то обстоятельство, что на протяжении довольно длительного исторического периода времени в Российской Империи отсутствовали специальные исправительные заведения для содержания

подростков-правонарушителей. Подростки и взрослые содержались в одних и тех же тюремных заведениях [2, с. 8].

Закон «Правила об исправительных приютах» в Российской Империи был утвержден 5 декабря 1866 г. Указанным законом предусматривалось создание системы учреждений для отбывания наказания в виде лишения свободы несовершеннолетними заключенными.

В соответствии с данным нормативным актом исправительные заведения предназначались только для детей, совершивших преступления. Заведения назывались в законе «богоугодными и общепольными», и к их учреждению призывались государственные, общественные организации, частные лица, земства, духовенство. Первые подобные учреждения возникли в 70-х гг. XIX в. [1, с. 23].

В Российской Империи собственного опыта организации исполнения уголовных наказаний в отношении лиц, не достигших совершеннолетия в то время не было.

С целью изучения содержания исполнения наказания в виде лишения свободы, а также форм и методов исправительного воздействия на несовершеннолетних правонарушителей Общество попечительное о тюрьмах в 1868 году за свой счет направляет в Швейцарию группу чиновников Министерства внутренних дел, которые на протяжении 6 месяцев знакомились с деятельностью подобных учреждений, открытых еще в 1775 году знаменитым педагогом И.Г. Песталоцци [3, с.10].

В группу этих чиновников входил и молодой учитель Александр Яковлевич Герд, который был назначен директором Санкт-Петербургской земледельческой колонии. Эта колония и Московский Рукавишниковский приют стали лучшими исправительными заведениями не только в России, но и в Европе.

Земледельческая колония открылась в октябре 1871 г. на станции Ржевка, а с 1913 г. переехала в имение Извары Царскосельского уезда и была рассчитана на 200 воспитанников. Дети поступали в заведение по решению суда. Значительная часть из них была ранее отдана городскими приютами и родственниками в частные мастерские и в услужение в лавки и другие места. Дурное обращение с подростками, грубость, плохие условия жизни, нищета, которые они там встречали, вызывали у них желание добыть себе деньги любыми способами [5, с. 55].

По поводу своих воспитанников А. Я. Герд писал: «Вот таких-то взрослых детей от 12 до 16 лет в моей семье теперь 14. Одни из них присланы к нам из комитета для презрения нищих, другие из воспитательного дома, третьи по приговору Мировых судей» [6, с.564].

А. Я. Герд разбил воспитанников колонии на возрастные группы: более взрослые составляли одну «семью», дети среднего возраста – другую. Каждая «семья» имела своего воспитателя. Такая система дала хорошие результаты. Правонарушения, которые являлись основанием для отдачи детей в колонию, были обычно следствием распада семейной жизни, когда дети после смерти родителей становились беспризорными. Большинство колонистов было

осуждено за воровство, которое было основным источником существования беспризорников [3, с.162].

На замечание, с какими порочными детьми ему приходится иметь дело, А. Я. Герд возражал: «Напрасно Вы так думаете. Малолетние преступники – народ самый несчастный... Вот этих-то несчастных детей и дали мне. Если мне удастся пробудить в них хорошие чувства, приучить их к труду и сделать честных полезных людей, то я буду счастлив, буду сознавать, что недаром живу, что хоть что-нибудь делаю для народа, – а ведь помогать народу, долг всех нас»... [6, с.566].

Режим колонии предусматривал обучение в школе, занятия гимнастикой, пение, чтение, игры, работу в мастерских. Первым по значимости для воспитанников колонии было поведение, затем учеба в школе и работа в мастерской. За хорошее поведение их награждали книгами, инструментом для ремесел. Рецидивы в Петербургской колонии составляли 25%. А это свидетельствовало о том, что все-таки три четверти перевоспитались и становились добросовестными членами общества [5, с.56].

Законом 1866 г. определялись лишь общие нормы, развитие и дополнение которых предоставлялось уставу каждого отдельного приюта.

Так, например, относительно дисциплинарных наказаний, о которых так мало говорится в законе, отдельные уставы приютов полны подробностей. В уставе земледельческих колоний близ С.-Петербурга полагаются следующие дисциплинарные взыскания: а) выговор, б) публичный выговор, в) недопущение к играм, г) занятия работами отдельно от товарищей и д) помещение в особое отделение, находящееся под более строгим надзором, или на время, или до окончания срока пребывания воспитанника в заведении.

По этому вопросу А. Я. Герд писал: «Я, лично, враг всяких телесных наказаний в роде розги, лишения пищи, одиночного заключения и пр., потому что они ни к чему не приведут, да и не подействуют на моих воспитанников, так как они уже давно свыклись с подобными наказаниями и ими их не удивишь... При наложении наказаний мы никогда ничего не принимаем под первым впечатлением, наказывать поступок всегда успеем, достаточно раз несправедливо поступить, чтобы утратить часть уважения и доверия в глазах своих питомцев» [6, с.568].

Какими же средствами достигается нравственное исправление преступников? Со слов А. Я. Герда «цель колонии достигается правильным физическим, религиозным, нравственным и умственным воспитанием а также практическим земледельческим образованием, которое дало бы воспитанникам средства существовать впоследствии своим трудом. Главными средствами к достижению цели служат: а) личное влияние директора, священника и воспитателей; б) элементарное образование, в) земледельческий труд и практическое обучение разным производствам в сфере сельского хозяйства и ремеслам, непосредственно с ним связанным и г) правильная, трудовая жизнь в заведении. Кроме нравственного и религиозного воспитания, воспитанники получают: элементарное образование и практическое сельскохозяйственное образование» [6, с. 567].

Особого внимания заслуживает деятельность, направленная на обеспечение жизни окончивших срок пребывания в исправительных приютах. По уставу Санкт-Петербургской колонии, питомцы, окончившие учение, пользуются содействием директора и членов наблюдательной комиссии как тотчас после выпуска, так и впоследствии. Лучшие из воспитанников, по истечении срока пребывания их в колонии, могут быть определены для дальнейшего образования в земледельческие и технические училища пансионерами за счет общества [4, с.74].

Хотелось бы привести слова начальника Главного тюремного управления Министерства юстиции, которые четко отражали существующую действительность в области формирования учреждений для несовершеннолетних: «Во многом зависят от энергии отдельных лиц, стоящих во главе дела, названные заведения временами, под влиянием преданных делу руководителей, начинают процветать, увеличивается приток членских взносов и частных пожертвований, улучшается постановка дела в заведении, но затем, когда эти энергичные лица уходят или охлаждаются к делу, наступает время упадка, а в некоторых случаях даже полное прекращение деятельности полезного учреждения» [1, с. 24].

15 декабря 1874 г., после трехлетней работы в колонии, А. Я. Герд отказался от занимаемой должности директора колонии. Но и в последующие годы продолжал интересоваться вопросами перевоспитания детей-правонарушителей. Еще в бытность директором колонии А. Я. Герд провел два предложения, которые были приняты комитетом. Первое предложение касалось отмены так называемых условных приговоров, второе – требовало снижения возраста воспитанников, принимаемых в колонию. Условный приговор гласил: отдать в колонию на три года, а в случае отсутствия места в последней содержать в тюрьме два месяца. Естественно, что подсудимые, которые ничего не знали о колонии, приравнивали ее к тюрьме и предпочитали второй вариант. А. Я. Герд добился отмены этих условных приговоров и решение суда формировалось иначе: отдать в колонию на такой-то срок. Далее судьи не обращали должного внимания на возраст подсудимых. Последние, желая получить более короткий срок заключения, сознательно его уменьшали. По предложению А. Я. Герда, предельный возраст для принятия воспитанников в колонию был понижен с 16 до 14 лет [3, с. 166].

Исследование жизни А. Я. Герда, видного педагога XIX века показывает, что он за непродолжительный период времени сделал достаточно много в развитии воспитательно-исправительных заведений для несовершеннолетних. Он стремился к культивированию гуманного подхода к несовершеннолетним, приданию заведениям воспитательного характера, исходя из того, что для несовершеннолетних любого возраста главным должно быть не наказание, а исправление и воспитание.

Литература

1. Ашин А.А. Воспитательная колония: история и современность: монография/А.А.Ашин; Владим. гос.ун-т. – Владимир: Изд-во Владим. гос. ун-та, 2008. – 428с.

2. Детков М.Г. Исторические аспекты исполнения уголовных наказаний в виде лишения свободы в отношении несовершеннолетних преступников // Актуальные проблемы исполнения уголовных наказаний в отношении несовершеннолетних – М.: «Права человека», 2000. – С.7-18.

3. Казакова О.В. Жизнь и труды А.Я. Герда /А.Я. Герд// Избранные педагогические труды/ [под. ред. Б.Е. Райкова].-М.:АПН РСФСР,1953. – С.151-190.

4. Колонии для малолетних преступников.[Электронный ресурс] /А.Я. Антонович Курс государственного благоустройства (полицейского права). – Киев. 1890 г. Часть первая. Часть вторая. Оттиск из университетских Известий 1889 г. Напечатано по определению Совета университета Св.Владимира. Режим доступа до книги: http://www.pravo.vuzlib.org/book_z983_page_74.html

5. Синова И.В. Воспитательно-исправительные заведения для несовершеннолетних на рубеже XIX-XX веков/И.В.Синова // Общество. Среда. Развитие (Terra Humana). – 2012. – №1. – С. 55-59.

6. Семенов Д.Д. Олександр Яковлевич Герд / Д. Д. Семенов // Детское чтение. – 1889. – кн. III. – С. 553 – 578.

Стрижак Н.І.

*викладач Кременецького лісотехнічного коледжу
закордонний досвід*

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЛІСІВНИЧОЇ ОСВІТИ КАНАДИ

Канада - це країна, досягненням якої є система освіти. Якість освіти в провідних університетах і коледжах цієї країни дуже висока, а канадський диплом визнається в усьому світі. Навчання в Канаді абсолютно децентралізоване й належить, відповідно до конституції, до сфери виняткової юрисдикції провінцій. Кожна провінція самостійно визначає політику в цій сфері та бюджет на ці потреби. Це робить навчання в Канаді унікальним процесом.

Країна "кленового листа" належить до числа держав, дипломи яких високо цінуються на міжнародному освітньому ринку. Це не дивно: Канада витрачає на розвиток системи освіти більше коштів, ніж більшість інших розвинених країн (7,1% від ВВП проти середнього показника в 6,1%). Про ступінь розвитку освітньої інфраструктури говорить хоча б той факт, що всі державні школи, університети й коледжі Канади підключені через супутник КАНТАТ до мережі Інтернет [1].

Канада є одним зі світових лідерів в області високих технологій, аерокосмічної індустрії, мікроелектроніки. Як наслідок, всі ці напрямки викладаються тут на дуже високому рівні. Гарною репутацією користується канадська інженерна освіта, а також програми в області бізнесу й природничих наук.

Крім того Канада є країною, де охорона лісів має національне значення. На частку країни припадає 10% світового лісового покриву планети, з них 30% займають цінні бореальні ліси. Ліси мають велике соціальне, економічне і

культурне значення для населення. Лісове господарство забезпечує 50% доходу в більш ніж 300 міста Канади, у 2004 році продукція лісової промисловості склала 45 млрд. доларів США від загального експорту країни в розмірі 80 мільярдів, в 2005 році лісова промисловість включала 864000 робочих місць. Саме тому в цій країні приділяється велика увага розвитку лісівничої освіти і підготовці лісівничих кадрів [2].

Навчання в Канаді – це теоретичні знання, тісно пов'язані з практичним закріпленням матеріалу. Практично всі університети Канади практикують систему «Coop programs», що демонструє органічне об'єднання науки і практики в заняттях і підготовці студентів. Канадська система освіти, вважається однією з кращих в світі.

В Канаді наявна велика кількість навчальних закладів різного типу та підпорядкування, що здійснюють підготовку фахівців для лісового господарства. Але навчання в Канаді має ряд нюансів [1]:

- за освіту в Канаді відповідають провінції – там немає державного міністерства освіти;
- навчання в Канаді відображає звичаї і історію кожної провінції, звідси і відмінності в законодавстві різних провінцій;
- в Квебеці навчання проходить в три етапи – середня школа, училище і тільки потім вуз. У решті провінцій навчання відбувається в два етапи;

Практично всі університети Канади розташовані на компактно заселеній території – провінціях Британська Колумбія і Онтаріо. Усі ВНЗ на дві треті фінансуються з державного бюджету і громадських фондів [1].

Усі університети входять до Асоціації університетів і коледжів Канади (AUCC), яка щорічно перевидає офіційний довідник Directory of Canadian Universities). Довідник містить детальну інформацію про кожний ВНЗ [3].

Сильною стороною канадської вищої школи є тісний зв'язок науки і практики.

Всі заклади вищої освіти Канади поділяються на "дипломні" і "додипломні" згідно законів провінцій. Центральне місце у секторі дипломних ВЗО належить університетам, хоч є певна кількість акредитованих до такого ж рівня приватних коледжів. Канадські заклади університетського рівня мають кваліфікований викладацький персонал і готують фахівців з усіх сучасних дисциплін та спеціалізацій. Всі вони мають право присуджувати академічний диплом бакалавра, більшість — магістра й доктора філософії (з частини фахів). Вкажемо, що вони можуть мати різноманітні назви: частіше — університет, рідше — "школа", "коледж" чи "інститут". Додипломні коледжі пропонують спрощені програми з професійним спрямуванням і не присуджують академічних дипломів [1].

Як і у більшості західних країн, канадська вища освіта складається з трьох ступенів [1]:

- Початкова вища (Undergraduate) з отриманням ступеню бакалавра і тривалістю навчання не менше 3 років;
- Магістерські програми (Graduate) з тривалістю навчання 1-2 роки;

- Докторантура (Postgraduate) з наданням ступеню доктора філософії (PhD) з тривалістю навчання 4 роки.

Університети також пропонують багато програм, що ведуть до отримання спеціалізованих дипломів і сертифікатів.

Система Лісівничої освіти включає Асоціацію університетських лісогосподарських шкіл Канади (AUFSC), яка тісно співпрацює з Канадською лісовою службою, різними федеральними відомствами з політики, управління та дослідження лісового господарства, Міністерством управління природними ресурсами та ін.

У змісті лісівничої освіти країни приділяється велика увага розвитку сталого управління ресурсами, а також вирішення проблем збереження біорізноманіття, зміни клімату, забруднення води і ґрунту, визначення цінності екологічних функцій лісових екосистем та оптимізації методів ведення лісового господарства і лісової політики на основі міжнародних природоохоронних протоколів і конвенцій, розробки нових біо-технологій та ін.

Асоціацією університетських лісогосподарських шкіл Канади (AUFSC) відповідно до Інноваційної стратегії уряду Канади (Innovation Strategy of the Government of Canada) розроблено загальні стратегії розвитку лісівничої освіти, викладені у документі “Knowledge, Matters, Skills and Learning for Canadians”, а саме [2]:

- зміцнення взаємодії лісових шкіл, лісових факультетів університетів різних рівнів акредитації та форм власності між собою та широкою лісівничою спільнотою, з метою підвищення пріоритетності лісівничих професій, доступності освіти, забезпечення наступності лісівничої освіти та ін.;

- розвиток тісних партнерських відносин між усіма лісовими науководослідними організаціями країни для доступності та ефективності використання результатів досліджень, підтримки конкурентоспроможності лісового сектора Канади за рахунок безперервної розробки та використання інноваційних технологій та методик;

- співпраця лісових шкіл між собою та з державними установами у напрямку обміну навчальними програмами та курсами, обміном персоналом, наукове співробітництво та ін.;

- розвиток навичок і компетенцій у майбутніх фахівців для управління лісами на основі засад сталого розвитку;

- практичне використання найкращих і яскравих студентських програм ведення лісового господарства, тощо.

Перелік використаних джерел:

1. Особливості вищої освіти Канади. <http://www.allbest.ru/>
2. Association of University Forestry Schools of Canada. <http://www.aefucaufsc.ca/LinkClick.aspx?fileticket=tztAGbefnuI%3D&tabid=4429&language=en-US>
3. Forest and Conservation Technicians. <http://www.bls.gov/ooh/life-physical-and-social-science/forest-and-conservation-technicians.htm>
4. Forest Conservation Technician. <http://www.saultcollege.ca/AcademicCalendar/PDF/NRS/5210.pdf>

Бут С.А.

*аспірант кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РОСІЙСЬКО-КИТАЙСЬКІ СУПЕРЧНОСТІ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ РІК

Запаси прісної води мають стратегічне значення для багатьох держав, тому в сучасному світі існує тенденція виникнення конфліктних ситуацій щодо використання ресурсів транскордонних (таких, що протікають через території кількох країн) річок. Ця проблематика також має місце в російсько-китайських відносинах, що характеризуються відповідно до укладених двосторонніх угод між даними державами як відносини стратегічного партнерства. Суперечності в цьому напрямку між Російською Федерацією (РФ) та Китайською Народною Республікою (КНР) існують відносно режиму водокористування рік Іртиш і Амур та їх приток.

Головним транскордонним об'єктом в російсько-китайському водному діалозі є р. Амур, яка зазнає сильного антропогенного впливу з боку китайської сторони, а особливо басейн р. Сунгарі, що характеризується найбільшою кількістю екологічних катастроф. За висновками експертної оцінки 2005 р. максимальне забруднення р. Амур по основним показникам (нітрати, фосфати, іони заліза і т.д.) було відмічене в зоні впливу Сунгарі, особливо біля правого китайського правого берега, а концентрація тяжких металів на даній ділянці перевищує норму в 310 разів, внаслідок чого відбувається зменшення запасів риби в Амурі [1, с. 37]. Виходячи з вищенаведених фактів можна визначити фактор негативного впливу промислової діяльності північно-західних районів Китаю на екосистему прикордонних російських територій. Викликає також занепокоєння в РФ наміри китайської сторони щодо будівництва ГЕС на цій водній артерії.

Ще однією водною проблемою на російсько-китайському кордоні є р. Іртиш, яка зароджується на території КНР (Чорний Іртиш), протікає через територію Казахстану та впадає в р. Об. Китай поступово змінює гідрологічний режим Іртиша (приблизно 70% русла ріки), що значною мірою дестабілізує водопостачання півдня Західного Сибіру [3]. По причині зміни русла Чорного Іртиша Росія вже втрачає більш ніж 2 куб. км води в рік, внаслідок чого з гострою нестачею води можуть зіткнутися Омська, Курганська та Тюменська області РФ [4]. Дестабілізуючи фактором виступає будівництво 300-кілометрового іригаційного каналу Чорний Іртиш-Карамай, мета якого зрошення територій, розширення площ для вирощування хлопку та зернових культур, а також розвитку нафтової промисловості в Сінцзянь-Уйгурському автономному районі КНР. Вплив промислової діяльності Китаю на дану транскордонну ріку виявляється в тому, що Іртиш займає 6-е місце за рівнем забрудненості в Росії, що, в свою чергу, загрожує забрудненню р. Об та її приток, яка має стратегічне значення для ряду регіонів РФ [5]. Китайська

сторона планує і надалі подовжувати будівництво каналів, водосховищ, ГЕС, оскільки в такий спосіб прагне забезпечити потреби власного національного господарства.

Антропогенний вплив економічної діяльності Китаю на вищезгадані транскордонні ріки викликає занепокоєння російської сторони та стимулює процеси двостороннього врегулювання даних проблем. Зокрема в цьому напрямку були підписані наступні угоди: План спільного моніторингу транскордонних водних об'єктів в 2006 р., Угода про раціональне використання і охорону транскордонних вод (визначає основні напрямки співробітництва: вироблення єдиних нормативів та показників якості води, інформування про заходи, які можуть спричинити зміни в транскордонних водних об'єктах; сприяння у застосуванні сучасних технологій з метою раціонального використання спільних водних ресурсів), Меморандум про створення механізму сповіщення та обміну інформацією про транскордонні надзвичайні ситуації екологічного характеру 2008 року (сторони домовилися інформувати про витік радіоактивних речовин, хімікатів, забруднення транскордонних вод). Особливістю даних двосторонніх документів є те, що в них декларується можливість констатації «значного впливу» на екологічний стан, проте не містять правового інструментарію відшкодування збитків та усунення джерела впливу, а також не визначена відповідальність сторін.

Процес врегулювання транскордонних водних суперечок активізувався після 2005 р., що пов'язано із екологічною катастрофою на р. Сунгарі, спричиненою аварією на хімічному заводі в китайській провінції Цзілінь. Позитивним кроком з боку КНР була реалізація програми очищення в 2006-2010 рр. даного водного об'єкту, який протікає через територію 4 китайських провінцій. Витрати на проект оцінені в 2 млрд дол. [1].

Гідрополітика Китаю відносно вищезазчених водних об'єктів характеризується передусім прагненням використовувати їх для забезпечення ряду власних потреб (забезпечення продовольством, електроенергією, контроль над водними ресурсами, враховуючи майбутні інтереси та можливі кліматичні зміни), задоволення яких значною мірою завдає шкоди екосистемі прикордонних російських регіонів та стимулює виникнення політичних протиріч у двосторонньому діалозі.

Особливістю політики Китаю в сфері транскордонних рік є затягування переговорного процесу, уникнення чіткості в принципових питаннях, використання двостороннього механізму вирішення проблем (питання Чорного Іртиша зачіпає також Казахстан і суперечності КНР-Казахстан щодо водного об'єкту вирішуються в рамках Шанхайської організації співробітництва, проте лише у двосторонньому форматі, оскільки китайська сторона відкидає пропозицію вирішення в рамках ШОС даної ситуації із залученням РФ).

Російсько-китайські відносини в сфері використання транскордонних водних ресурсів характеризуються наявністю кола суперечностей, спричинених політикою КНР, яка спрямована на забезпечення власних потреб всупереч інтересам російської сторони, що може призвести до погіршення політичного клімату в двосторонній взаємодії.

Література

1. Лузянин С.Г., Сафронова Е.И. КНР-РФ-Казахстан. Как распорядиться водой? / С.Г. Лузянин, С.А. Сафронова // Азия и Африка сегодня. – М.: Наука, 2010. - № 9. – С. 34-38.
2. Китай и Россия укрепляют сотрудничество в сфере охраны водных ресурсов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://russian.people.com.cn/31521/5680356.html>.
3. Кочетов Д. Водные войны: в поиске союзников. Наростают проблемы трансграничного водопользования между Китаем, Казахстаном и Россией [Электронный ресурс] / Д. Кочетов. – Режим доступа: <http://international.sfu-kras.ru/node/42>.
4. Муратшина К. Ирриш в гидрополитике России, Китая и Казахстана [Электронный ресурс] / К. Муратшина – Режим доступа: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=415.
5. Реутов В. Экологические проблемы на трансграничных водных объектах РФ и КНР [Электронный ресурс] / В. Реутов. – Режим доступа: <http://ria.ru/documents/20090727/178829312.html>.
6. Чеховский Н. Китай забирает сибирские реки [Электронный ресурс] / Н. Чеховский. – Режим доступа: <http://svpressa.ru/economy/article/55786>.

Докаш О. Ю.

доцент кафедри філософських та соціальних наук ЧТЕІ КНТЕУ

ПОЛІТИКА ВІДНОВЛЕННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УРСР НА ЗАВЕРШАЛЬНОМУ ЕТАПІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: СТРУКТУРНО-КАДРОВИЙ ЗРІЗ

Політологічна характеристика політичного режиму, що був встановлений у Західній Україні у вересні-грудні 1939 р., та відновлений під час звільнення краю від нацистської окупації взимку-восени 1944 р., на наше переконання, не повинна обмежуватись лише загальною характеристикою сталінізму як лівоекстремістського типу тоталітаризму, а, наприклад, включати аналіз політичного процесу. Як відомо, зміст політичного процесу розкривається в різних формах політичної діяльності як комплексу активного ставлення окремих осіб та цілих соціальних груп до свого суспільного середовища, що має на меті цілеспрямоване його регулювання та перетворення за допомогою фактора влади.

При здійсненні влади важливим елементом виступають владні ресурси як сукупність засобів, використання яких забезпечує вплив на об'єкти влади у відповідності з цілями суб'єкта та, які, в свою чергу, поділяються на: економічні - матеріальні цінності, необхідні для суспільного виробництва і споживання (землі, гроші, корисні копалини і т. д.); соціальні - здатність підвищення соціального статусу або рангу, місця в соціальній структурі; силові - зброя і апарат фізичного примусу, спеціально підготовлені для цього люди;

демографічні - люди як універсальний ресурс, що створює інші ресурси; політико-правові - конституція, закони, програмні документи політичних партій; інформаційні - знання та інформація, засоби їх отримання та розповсюдження.

Основною ланкою в політичній структурі тоталітарного суспільства виступає єдина, добре організована, побудована за ієрархічним принципом масова політична партія на чолі з лідером. Відбувається зрощення партії з державою. Політизуючи всі органи державної влади (через контроль за призначенням на посади) партія підпорядковує їх, перетворюється в “партію-державу” шляхом злиття з державними інститутами, які переходять під повний партійний контроль. Політична опозиція знищується. Партія встановлює всеохоплюючий контроль над всіма сферами суспільного і приватного життя громадян.

Тому цілком логічним є те, що вже восени 1943 р. було створено організаційні групи обласних комітетів партії, які після відновлення сталінського тоталітарного режиму в Західній Україні мали зосередити в своїх руках основні важелі впливу та забезпечити якнайшвидшу реінтеграцію західноукраїнського регіону в загальносоюзний простір. Очолили їх “перевірені” роками сталінського життя партійні функціонери І. Грушецький (секретар Львівського обкому партії), М. Слонь (секретар Станіславського обкому), В. Бегма (секретар Ровенського обкому) та інші [2, с. 192]. На початку березня 1944 р. в селище Ланівці Тернопільської області разом з частинами радянських військ прибула оперативна група Тернопільського обкому партії на чолі з першим секретарем І. Компанцем. Через кілька тижнів було сформовано бюро обкому партії у складі І. Компанця, секретаря з кадрів А. Зозульова, заступника голови виконкому обласної Ради депутатів трудящих З. Дорофеева, начальника управління НКВС В. Сараєва та редактора обласної газети А. Мазанько, почались його регулярні засідання, на яких як першочергові розглядалися питання розстановки кадрів у звільнених районах області [11, с. 67]. Оперативна група Львівського обкому КП(б)У теж розпочала свою роботу на Тернопільщині, у м. Кременці. До її складу входило 56 осіб [4, арк. 9].

Початок відновленню радянського режиму в західних областях України поклато звільнення їх від німецької окупації в ході важких та кровопролитних боїв. 27 січня 1944 р. з'єднання 13-ї й 60-ї армії 1-го Українського фронту розпочали Рівненсько-Луцьку операцію з метою розгрому сильного німецького угруповання в районі цих міст. 2 лютого радянські війська зайняли Рівне та Луцьк [1, с. 113 - 114].

Задум Львівсько-Сандомирської стратегічної наступальної операції Червоної армії передбачав наступ військ 1-го Українського фронту з метою прориву оборони противника на двох напрямках, розсіченні і розгром його угруповання частинами, вихід на рубіж Замостя-Яворів-Галич. Надалі планувався наступ військ на Томашів і Краків. Виконання цього завдання повинно було збігтися за часом із виходом військ Білоруських фронтів на Віслу. Для забезпечення ударного угруповання фронту з півдня передбачалося завдання допоміжного удару на Станіслав силами однієї загальновійськової

армії. Прорвавши 17 липня добре організовану німецьку оборону в районі с. Колтів на північ від Золочева, радянські танкові з'єднання досить швидко оточили та розгромили в т. зв. Бродівському котлі сім німецьких дивізій та українську 14-у дивізію військ СС «Галичина». Вже 27 липня майже без бою Червона армія зайняла Львів. 24 липня в результаті успішного наступу на територію Волині було зайнято велике польське місто Люблін [3, с. 348 - 349].

З початком німецько-радянської війни переважна більшість партійного, радянського та господарського активу західних областей УРСР залишила край. У процесі відновлення радянської влади основна ставка робилася на «уповноважених», які прибували вслід за частинами Червоної армії.

На 1 січня 1945 р. в західні області України було скеровано понад 31 тис. відповідальних працівників зі східних регіонів СРСР та УРСР, у тому числі майже 12,4 тис. працівників освіти, 3,3 тис. – комсомольських функціонерів, 2,3 тис. – охорони здоров'я, близько 1,6 тис. – сільського господарства, майже 1,8 тис. – міністерства заготівель, 1,4 тис. – міністерства фінансів [13, арк. 1 - 2].

Досить швидко нового етнічного обличчя набули органи влади та управління в усіх західних областях УРСР. Намагаючись докорінним чином змінити етнонаціональну структуру населення західних областей України тоталітарний режим сприяв інтенсивній міграції росіян.

Темпи формування партійних комітетів були вражаючими. Вже на 1 серпня 1944 р. у звільнених районах Волинської, Дрогобицької, Тернопільської, Львівської, Рівненської, Станіславської та Чернівецької областей із 220 райкомів та 19 міськкомів партії, що діяли до війни відновили свою роботу 180 райкомів і 15 міськкомів [10, с. 13].

Для швидшого перебрання партійними комітетами реальної влади на місцях прискореними темпами формувалися первинні організації в радянських органах, силових структурах. На початок серпня 1944 р. у Львові діяло 56 первинних партійних організацій, що об'єднували 712 членів та 207 кандидатів у члени КП(б)У [10, с. 229]. На кінець цього року партійна організація Дрогобиччини налічувала 2 072 особи [5, арк. 3]. Серед комуністів Тернопільської області працівники НКВС становили майже 37 %, партійних комітетів – понад 16 %, залізничного транспорту – 13 %, облвиконкому – більше 5 % [8, арк. 1]. На 1945 р. на партійному обліку в західних областях УРСР перебувало 17 616 комуністів [10, с. 13].

Важлива роль в політиці відновлення тотального контролю над західноукраїнським регіоном надавалась комсомольським організаціям. Комсомол вважався резервом і помічником партії в справі залучення до соціалістичного будівництва молоді. Тому створенню комсомольських організацій надавалась велика увага. В 1944 р. в основному було сформовано організаційну структуру комсомольських організацій, яка складалася з 8 обкомів, 22 міськкомів та 234 райкомів [14, с. 39].

Значні темпи міграції керівних кадрів в західні області України пояснювалися не тільки потребою режиму в достатній кількості перевірених функціонерів, але також значною їх плінністю. Остання була зумовлена насамперед серйозними недоліками в доборі та розстановці нових кадрів, коли

в першу чергу враховувалися їхня партійність, а не освітній рівень, фахова підготовка, особисті якості. Наприклад, на протязі лише лютого-грудня 1944 р. в Олександрійському районі Рівненської області було звільнено три начальники райвідділу НКДБ, начальник райвідділу НКВС, секретар райкому комсомолу, завідувачі відділами фінансів та державного забезпечення [7, арк. 2]. За 1945 р. змінилося 36 % номенклатурних працівників Дрогобицького обкому партії [6, арк. 1] .

Хоча працівників для роботи в органах влади та управління бракувало, проте керівництво не було схильне до зміни основних пріоритетів своєї кадрової політики. Виступаючи на партійній конференції в лютому 1945 р. перший секретар Львівського обкому КП(б)У І. Грушецький наголошував: "Не дивлячись на величезну потребу в кадрах ... ніхто не давав права керівникам підприємств і установ легковажно підходити до прийому і оформлення на роботу нових працівників. Посилення боротьби з українсько-німецьким та польським націоналізмами вимагає від кожного комуніста, від кожного трудящого збільшення пильності, суворого дотримання всіх правил адміністративних органів" [9, с. 166].

Таким чином, на основі проведеного дослідження є достатні підстави стверджувати, що в політиці прискореної "радянзації" західних областей УРСР чільне місце відігравали організаційно-кадрові складові відновлення органів влади та управління сталінського тоталітарного режиму. Її реалізація помітно вплинула на зміну етнопольової та соціально-професійної структури населення. З ініціативи та підтримки влади в регіоні різко зросла чисельність росіян та представників інших національностей СРСР, які посіли керівні посади в партійних комітетах, радянських органах, репресивно-каральних структурах. Саме вони склали основу привілейованої частини радянського суспільства – партійної номенклатури, що може бути предметом наступних досліджень

Література

1. Грицюк В. М. Стратегічні та фронтові операції Великої вітчизняної війни на території України / НАН України, Інститут історії України / В. Грицюк. – К., 2010. – 150 с. – (Серія "Україна. Друга світова війна. 1939–1945").
2. Гулай В. Кадрова політика радянського режиму в західних областях України (друга половина 40-х- 50-ті роки ХХ ст.) / В. Гулай // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 37. – Част. 2: Документи та матеріали. Рецензії та огляди. Наукове життя. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – С. 190 – 204.
3. Гулай В. В. Міжетнічна комунікація в Західній Україні в роки Другої світової війни: [монографія] / В. В. Гулай. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 460 с.
4. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. П-3 Львівський обласний комітет Комуністичної партії України. – Оп. 1. - Спр. 109.
5. ДАЛО. Ф. П-500 Дрогобицький обласний комітет Комуністичної партії України. – Оп. 2. - Спр. 33.
6. ДАЛО. Ф. П-500. – Оп. 6. - Спр. 153.

7. Державний архів Рівненської області Ф. П-400 Ровенський обласний комітет Комуністичної партії України. - Оп. 3. - Спр. 25.
8. Державний архів Тернопільської області. – Ф. П-1. Тернопільський обласний комітет Комуністичної партії України. – Оп. 1. - Спр. 147.
9. Дзюбан О. Матеріали до історії антибільшовицького руху опору у Львові в 1945 – на початку 1946 рр. // Україна в минулому. – Вип. 7. – Київ – Львів, 1995. – С. 163 – 179.
10. Кірсанова О. Я. Розвиток суспільно-політичної активності трудящих західних областей УРСР у процесі будівництва основ соціалізму / О. Я. Кірсанова. - К. : Наукова думка, 1981. - 224 с.
11. Нариси історії Тернопільської обласної партійної організації / Авт. кол.: С. П. Нечай (керівник) та ін. – Львів : Каменяр, 1980. - 288 с.
12. Радянський Львів. 1939-1955. Документи і матеріали / Ред. кол. : М. К. Івасюта та ін. – Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1956. - 708 с.
13. Центральний державний архів громадських об'єднань України. - Ф. 1 Центральний комітет Комуністичної партії України. - Оп. 75. - Спр. 69.
14. Ярош Б. О. Сторінки політичної історії західноукраїнських земель (30 - 50-ті рр. ХХ ст.): [Монографія] / Б. О. Ярош. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ «Вежа» ВДУ ім. Л. Українки, 1999. - 184 с.

Колесницька Н. М.

*аспірант кафедри міжнародної інформації
Національного університету «Львівська політехніка»*

БРЕНД ТЕРИТОРІЙ ЯК ПОРОДЖЕННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний світ повністю занурений в умови суцільної інтенсифікації глобалізаційних процесів. Кордони стають все більш розмитими, ідентифікація національностей все більш відносною. У нинішні часи, коли глобалізація крокує по планеті, навіть країни на різних континентах відрізняються один від одного хіба що мовою спілкування і расовим типом. Але все у цьому житті повинне мати своє певне обличчя, певне відображення у свідомості кожного з нас, і чим яскравіше є це відображення, тим частіше ми виділяємо саме це поняття. В часи надзвичайно насиченого інформаційного потоку важливо запам'ятовуватися, мати щось неповторне в своєму образі, яке відразу приверне увагу. Власне у цей час просто необхідно зберегти свою ідентичність, щоб у подальшому виграти не лише матеріально, а й залишитись спроможними продовжувати гру на політичній арені. Для цього необхідне чітке розуміння факторів конкурентних переваг і вміння ефективно управляти ними. Для цього власне і слугують поняття іміджу та бренду, які з кожним роком набирають все більш широкого розповсюдження і використання.

Під час вивчення поняття «глобалізації» думки вчених не зійшлись на якомусь одному загальноприйнятому визначенні, тому виділено три концептуально відмінні підходи. Перший, апологетичний підхід, полягає в тому, що глобалізація розглядається як невідворотній процес, сутністю якого є абсолютний примат світового порядку над національними державами і

суспільствами. Другий, поміркований, трансформаціоналізм, полягає в тому, що сучасні форми глобалізації розглядаються як такі, що не мають аналогів в історії, а держави і суспільства в усьому світі під впливом глобалізації зазнають глибоких змін, намагаючись пристосуватися до більш взаємозв'язаного, але вельми непевного світу. Таким чином, на світовій арені залишаються як головні “гравці” національні держави і уряди, певні локальні культури, але вони зазнають суттєвих змін під впливом глобалізаційних процесів. Третій, антиглобалізаційний – альтерглобалізм. Його представники стверджують, що глобалізація – це переважно міф, який приховує справжню суть міжнародного господарства, що дедалі більше поділяється на три головні регіональні блоки, де національні уряди залишаються вельми впливовими [1].

На нашу думку, глобалізація – це сучасна форма міжнародних відносин, яка характеризується поширенням взаємозалежності між країнами в економічній, політичній і культурній сферах практично на всю земну кулю. Глобалізація є певним етапом розвитку людської цивілізації, коли національні економіки вже не можуть нормально розвиватися в межах однієї держави, а міжнародні економічні зв'язки призвели до утворення транснаціональних корпорацій і глобальних (світових) ринків. Іншими словами, глобалізація являє собою комплексне геополітичне, гео економічне і геокультурне явище, яке здійснює потужний вплив на всі сторони життєдіяльності суспільств [2].

Термін глобалізація походить від французького слова “global” – загальний. Цим терміном визначається об'єктивний процес формування, функціонування та розвитку принципово нової всесвітньої системи відносин між країнами і народами на підставі взаємозв'язку та взаємозалежності, що поглиблюються у всіх сферах життєдіяльності світового співтовариства [2].

Досить характерною рисою глобалізації є стан господарства та виробництва сучасності. Якщо раніше господарство практично кожної країни становило систему, що самовідтворюється, то тепер такою системою є тільки світове господарство в цілому [3].

У сучасному глобалізованому, насиченому інформацією світі поняття бренду стрімко змінюється, стає більш глибоким і диференційованим. Індивідуальне обличчя для кожної країни стає актуальною потребою й набуває ознак питання її національної безпеки та перспективності розвитку.

Територіальна глобалізація – це процес об'єднання держав, формування військово-політичних та інших союзів. Завдяки глобалізації територіальність перестає бути визначальним чинником організації соціального і культурного життя [2].

Бренд території – це люди, що представляють територію, це процедури взаємодії між бізнесом і владою, це товари, вироблені на даній території, які відображають її ідентичність, це соціальна інфраструктура, що забезпечує нормальне існування індивідуумів, які проживають на даній території, це інвестиційна привабливість регіону, культура праці та побуту, автентичні події, що приваблюють туристів, інше.

Бачимо, що бренд – це теж певний процес впровадження чогось, якогось поширення, що є безсумнівним виявом впливу поняття глобалізації. Бренд є

певним чином феномен, який вражає індивідуальну, групову або масову свідомість, але при цьому в кожного реципієнта він формується по-своєму, незважаючи на одноманітність вихідного положення свого сприйняття.

Ознайомившись з вищевикладеним матеріалом, можна зрозуміти, що бренд тепер стає основою конкурентоспроможності в будь-якій сфері. Щодо поняття бренду, який використовується для позиціонування країни, то тут його необхідно розуміти як національну ідею, її інтелектуальну власність, тобто комплекс думок, відчуттів, асоціацій та уявлень, які виникають у людини.

Країни пропонують іноземним компаніям та громадянам деякий продукт: себе як центр туризму, ідеального місця для ведення бізнесу або вкладення інвестицій, постачальника якісних товарів та послуг тощо [4, с. 175]. Отже тепер зрозуміло важливість для країни вдалої розробки та використання власного бренду.

Концепція країнового брендінгу з'явилась одразу після бізнес-брендінгу. Вже в 1970-х рр. Дж. Траут вказував на можливість і необхідність створення бренду не лише товарів, послуг і корпорацій, а й країн. На думку С. Анхольта, процес брендінгу країни – це створення сукупності шести показників її сприйняття: своєї туристичної привабливості, експортного потенціалу, інвестиційного клімату, системи управління, культурно-історичної спадщини та людського капіталу [5].

Отже, можна зробити висновок, що глобалізацію представляють і як процес, і як нову ідеологію, і як етап розвитку людської цивілізації, і як невідворотну стадію історичної динаміки. Власне тому бренд є її специфічним виявом, а оскільки глобалізація лише розширює свої кордони, то бренд територій є наступним етапом в даному процесі. Тому державам і територіям потрібно докласти значних зусиль для того, щоб вистояти під тиском інформаційної навали, закидів конкурентів, невдоволення громадян та масованості й розмитості територіальних та культурних бар'єрів. Можливо це і є одним з найбільших викликів для територій в XXI столітті.

Література

1. Волович О. О. Глобалізація: переваги і загрози для нашої країни [Електронний ресурс] / О. О. Волович. – Режим доступу: <http://od.niss.gov.ua/articles/485/>[Дата звернення: 20.12.2012 р.]
2. Чубко Т. П. Глобалізація: поняття, вплив на сучасні державу і право [Електронний ресурс] / Т. П. Чубко. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10htpdip.pdf>[Дата звернення: 16.07.2012 р.]
3. Поняття і основні риси глобалізації / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/4753/132/>[Дата звернення: 19.03.2012 р.]
4. Сльозко О. Бренд країни у світі – як фактор її конкурентоспроможності на світовому ринку / Сльозко О. // Дослідження світової політики. - Збірник наукових праць. - Вип. 61. - К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2009. – С. 88 – 92.
5. Нагорняк Т. Бренди країн світу. Імідж українських регіонів у контексті розбудови бренду «Україна» [Електронний ресурс] / Т. Нагорняк. –

Режимдоступу:file://localhost/C:/Users/Iryna/Desktop/DIPLOMA/диплом/Бренди
%20країн%20світу_%20Імідж%20українських%20регіонів%20у%20контексті%
20розбудови%20бренда%20«Україна»%20СОЦІАЛЬНІ%20КОМУНІКАЦІЇ%20
Український%20науковий%20журнал%20ОСВІТА%20РЕГІОНУ%20ПОЛІТОЛ
ОГІЯ%20ПСИХОЛОГІЯ%20КОМУНІКАЦІЇ - .mht ??? [Дата звернення:
15.11.2012 р.]

Остапчук В.О.

*студент IV курсу навчання кафедри міжнародна інформація
Національного університету «Львівська політехніка»*

Науковий керівник: доц. кафедри міжнародної інформації, к.і.н. Гулай В. В.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ БАЛАНСУ СИЛ В ЄС В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

У середовищі дослідників трансформаційних процесів у регіоні Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) досягнуто принципової згоди, що одним з основних факторів здійснення реформ, зокрема у сфері публічного управління, був зовнішній вплив, тобто чинник міжнародного середовища. Вплив на зміст політико-адміністративних перетворень у посткомуністичних суспільствах, мали насамперед європейські регіональні структури - Рада Європи (РЄ) та Європейський Союз, (ЄС) до пріоритетів діяльності яких належить завдання оптимізації політичного процесу, зокрема публічного управління на основі єдиних норм та стандартів[5].

Політичні еліти країн ЦСЄ, декларували своє бажання інтегруватися до вищезгаданих організацій, відкрили свої політичні системи для впливу норм і процесів, що здійснювалися в середовищі європейських наднаціональних структур. Виникає необхідність з'ясувати, за допомогою яких методів РЄ та ЄС визначають зміст політичного процесу в країнах континенту, зокрема тих, які не є членами цих утворень, що доцільно зробити на прикладі однієї зі сфер політичного управління - адміністративно-територіальної.

Деякі вчені роблять припущення, що прийняття норм європейської спільноти веде до певної втрати суверенітету держав. Водночас у випадку приєднання до членства в міжнародних організаціях уряди держав компенсують часткове позбавлення суверенності участю у прийнятті наднаціональних рішень, тобто у творенні європейської політики, яка стає обов'язковою для всіх учасників спільноти [4].

Розглянемо ситуацію, щодо балансу сил, яка склалася в у Європі під час економічної кризи.

Економічна криза вимагає від лідерів Європейського Союзу нових рішень і підходів, які можуть значно змінити існуючі правила функціонування інтеграційної моделі.

Збереження стабільності єдиної валюти виявилось більшважким завданням, ніж очікувалося, так як припускає перегляд діючої наднаціональної системи стримувань і противаг, яка виявилася неефективною і вразливою в умовах глобальних економічних потрясінь.

Як стверджує у своїй статті, опублікованій в *Foreign Affairs Magazine*, американський дослідник Чарльз Купчан, найбільшрозвинені демократії світу, а саме США, Європа і Японія, на даному етапі одночасно переживають глибоку кризу управління. Він викликаний в першу чергу глобалізацією, в той час як рецесія світової економіки виступила своєрідним каталізатором кризових явищ у консолідованих демократичних системах [1].

Однак, у той час як США і Японія є традиційними державами, Європейський союз являє собою новітню форму наднаціональної організації, заснованої не тільки на економічних взаємозв'язках, а й на спільності демократичних цінностей і принципів. За словами Джорджа А. Берману і Катаріни Пістор, ЄС вже став повноцінним «наднаціональним союзом, де рівність громадян переважає над рівністю держав, на відміну від будь-якої іншої міжнародної організації» [2].

Після хвилі розширення у 2004 році Європейський Союз пережив інституційну кризу, пов'язану з провалом проекту Європейської Конституції. І хоча компроміс був знайдений у формі Лісабонського договору, структури ЄС, як економічні, так і політичні, залишалися відносно розбалансованими на момент початку світової економічної кризи в 2008 році.

Таким чином, криза керованості і ослаблення демократії проявляється в рамках Євросоюзу, як в національних, так і наднаціональних структурах, послаблюючи їх опірність до зовнішніх і внутрішніх шоків.

Основний принцип рівноправності країн-членів Європейського Союзу був значно підірваний, зважаючи на недавні спроби окремих політиків створити розділові лінії між країнами Єврозони та іншими членами ЄС. Подібні устремління європейських лідерів, які дотримуються ідеї "Європи двох швидкостей" (модернізованою версією теорії Кернегора ("ядра Європи") запропонованої в середині 1990-х рр.. Карлом Ламерсом і Вольфгангом Шойбле) можуть мати деструктивні наслідки для європейської інтеграції [3].

Так, наприклад, литовські, польські та чеські дипломати у розмовах *off-records* висловлюють стурбованість тим, що держави Центрально-Східної Європи неухильно втрачають вплив на процес прийняття рішень в ЄС.

У той же час, громадяни країн, найбільш постраждалих від економічної кризи, все більш і більш вороже налаштовані по відношенню до заходів жорсткої економії, розроблених лідерами Єврозони, тоді як населення багатших країн не схильне жертвувати власним добробутом в ім'я порятунку бідних сусідів. Ці тенденції активно використовують різні популістські і радикальні партії, динамічно набирають політичну вагу практично у всій Європі [1].

Зростання анти-Брюссельських і анти-ЄСівських настроїв також актуалізує питання "дефіциту демократії" в Європі. Даний термін запропонований Девідом Маркуандом ще в 1979 році для позначення недостатнього рівня легітимності інститутів ЄС.

Однак, незважаючи на вищевказані наслідки кризи, він також відкриває можливості подальшої демократизації в Європі. Майбутнє європейської інтеграції зараз залежить від здатності європейських лідерів "реформувати практики громадянства, представництва та прийняття рішень в рамках

Європейського союзу, шляхом розробки та поступового впровадження нових форм демократії" [4]. ЄС є унікальним інтеграційним об'єднанням, які вимагають унікальних підходів управління для підтримки єдності і стабільності. В іншому випадку, економічна криза спровокує незворотні дезінтеграційні процеси, здатні змінити політичний ландшафт Європи.

Таким чином, глибокі структурні реформи, а не технічні домовленості, є єдиним способом для ЄС зберегти за собою роль консолідованого центру сили в конкурентному середовищі сучасних міжнародних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Charles A. Kupchan "The Democratic Malaise. Globalization and the Threat to the West" / Charles A. Kupchan // [електронний ресурс] Foreign Affairs. – 2012. – режим доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/136783/charles-a-kupchan/the-democratic-malaise>
2. Pernice, Ingolf; Katharina Pistor "Institutional settlements for an enlarged European Union". / Pernice Ingolf, Katharina Pistor // [електронний ресурс] Law and governance in an enlarged European Union: essays in European law. - режим доступу: <http://www.hartpub.co.uk/BookDetails.aspx?ISBN=9781849461405>
3. The future of the EU: Two-speed Europe, or two Europes? // [електронний ресурс] The Economist. –Режим доступу: <http://www.economist.com/blogs/charlemagne/2011/11/future-eu>
4. В.В. Носков "Изобретая Центрально-Восточную Европу к выходу в свет коллективного труда польских и французских историков «История Центрально-Восточной Европы»/ В.В. Носков // [електронний ресурс] -2009 - режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/12/15/1251395537/17.pdf>
5. Ю.О. Каганов "Центрально-Східна Європа як історичний регіон: зміст та еволюція поняття" / Ю.О. Каганов // [електронний ресурс] – 2007- режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/12/15/1251395537/17.pdf>

Палєнков А.В.,

слухач магістратури юридичного факультету Запорізького національного університету

ПРАВОВА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Партійна система України є частиною політичної системи і складається з політичних партій, що мають відносно стабільний зв'язок з громадянами і претендують на представлення інтересів своїх виборців у представницьких органах та через систему виконавчої влади.

Статус та діяльність вітчизняних політичних партій регламентуються Конституцією і законами України. За даними Міністерства юстиції, нині в країні зареєстровано близько двохсот політичних партій. Вони відмінні за ідеологією, соціальною базою, засадами діяльності та програмними цілями.

Ефективна партійна система є не тільки необхідною умовою розвитку демократії, але й дієвою складовою політичної системи. Адже, довівши свою значимість завдяки підтримці виборців, найбільш впливові політичні партії

держав посідають місця у парламенті, стають ключовими суб'єктами політичного життя суспільства, формують парламентську більшість та уряд своєї країни й відповідно несуть політичну відповідальність.

Інституціоналізація політичних партій - це процес набуття партією політичної вагомості та сили, організаційної сталості та досвіду політичної боротьби у виборчих перегонках. Інституціоналізація політичних партій - це не тільки процес, але й певна властивість і стан. Як властивість - це ступінь матеріалізації партії в суспільній свідомості, унаслідок чого вона існує незалежно від своїх лідерів.

Становлення та розвиток законодавства про політичні партії в Україні відбувалося протягом певних етапів. В основу періодизації доцільно покласти конституційно-правовий статус політичних партій, що дасть змогу повно і всебічно розкрити їх роль, місце та значення в конкретних історичних умовах. З огляду на це процес правової інституціоналізації політичних партій в Україні умовно поділяється на декілька етапів:

- 1) закріплення правового статусу політичних партій, які існували на території Австро-Угорської імперії наприкінці XIX –поч. XX ст.;
- 2) закріплення правового статусу українських політичних партій, які існували на території Російської імперії (1905–1917 рр.);
- 3) правове становище політичних партій у період становлення й утвердження радянської влади (1918-1990 рр.);
- 4) становлення сучасного правового статусу політичних партій в Україні.

Тільки в 1990 р. конституційні норми про керівну роль Компартії були скасовані та надано реальне право громадянам об'єднуватися в політичні партії. Лібералізація режиму супроводжувалася процесом становлення політичного плюралізму.

Важливим етапом правового регулювання статусу політичних партій було прийняття закону СРСР від 9 жовтня 1990 р. «Про громадські об'єднання».

І хоча цей закон не виділяв політичні партії як самостійний об'єкт правового регулювання, проте за своєю суттю це був справді перший демократичний акт про політичні партії. Партії мали такий же правовий статус, що й інші громадські організації, за винятком деяких положень.

Закон уперше встановив, що політичні партії є громадськими об'єднаннями, які створювалися та діяли відповідно до таких основних принципів як добровільність, рівноправність, самоврядування, законність і гласність. Уперше було зроблено спробу визначити нормативне поняття політичної партії, відмінне від поняття громадські об'єднання[1, с. 11].

Згідно із законом політичними партіями визнавалися об'єднання, які, виражаючи політичну волю своїх членів, ставили основними задачами участь у формуванні органів державної влади та управління, а також здійснення влади через своїх представників, обраних у Ради народних депутатів.

Наступним кроком у правовій інституціоналізації політичних партій в Україні стало прийняття Закону УРСР про внесення змін і доповнень до Конституції Української РСР 1978 р., який був прийнятий 24 жовтня 1990 р.

У ст. 49 Конституції визнавалося демократичне право громадян Української РСР на об'єднання в політичні партії для задоволення їх законних інтересів.

Проголошення незалежності України та заборона компартії відкрили новий, посткомуністичний етап формування багатопартійності в Україні. Визнанням партій як правового інституту і їх легалізації в нашій країні стало прийняття 16 червня 1992 р. Закону України «Про об'єднання громадян».

Цей Закон порівняно із загальносоюзним законом від 1990 р. містив низку правових новел. Перш за все, це стосувалося визначення поняття «політична партія». Нею визнавалося «об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого та регіонального самоврядування і представництво у їх складі»[2, с. 2]. Позитивом цього визначення було те, що чітко формулювалась мета створення та діяльності партій у державі.

Закон запровадив явочно-реєстраційний порядок утворення політичних партій в Україні та їх місцевих організацій, вирішував досить важливі питання щодо членства в політичній партії. Закріплено право вільно утворювати політичні партії, бути їх членами й вільно виходити з них. Закон не містить чіткої вказівки про необхідність фіксованого членства громадян у політичній партії. Інститут членства в політичній партії базується на принципах рівності всіх членів партії та колективному вирішенні всіх головних питань. Політичні партії діють тільки з всеукраїнським статусом.

Однак, незважаючи на певні позитивні новели, Закон загалом не визначав специфіки правового статусу політичних партій.

Якщо ж розглядати питання про участь партій у політичній діяльності, обмеження щодо одержання коштів і майна, то партії були поставлені законодавством у гірші умови порівняно з іншими об'єднаннями громадян.

Однак, Закон відіграв позитивну роль у стабілізації суспільних відносин, спрямував у правові рамки розвиток партійного будівництва.

Визначальною рисою сучасного етапу правової інституціоналізації політичних партій в Україні було прийняття Конституції України 1996 р., а згодом і Закону України «Про політичні партії в Україні» 2001 р. Саме Основний Закон держави мав гарантувати кожному громадянину серед інших прав і свобод реалізацію права на свободу об'єднання, зокрема й у політичні партії. Віднині на конституційному рівні закріплено право громадян на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Уперше на конституційному рівні знайшли відображення основні завдання партій: сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, участь у виборах. Конституція України у загальних рисах також регламентує деякі питання членства в партіях. Ці та інші конституційні положення стали основою для прийняття спеціального закону

про політичні партії в Україні. Цей акт закріпив юридичне визначення поняття «політична партія», встановив порядок створення та припинення діяльності партій, запровадив основні принципи їх організаційної побудови, форми участі в політичному житті, джерела фінансування, Конституцією визначаються й механізми залучення та участі громадян у процесах здійснення державної влади. На сам кінець був прийнятий Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012, завдяки якому стали виокремлювати політичні партії та громадські об'єднання.

Зокрема, відповідно до ст. 36 громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Таким чином, у Конституції України зафіксована провідна роль політичних партій у державотворчих процесах - політичні партії є тією демократичною інституцією, яка сприяє формуванню і вираженню політичної волі громадян шляхом участі у виробленні та реалізації державної політики.

Література

1. Закон ССРСР № 1708-1 «Об общественных объединениях» / от 9 октября 1990 г.- с. 11.
2. Закон України «Про об'єднання громадян» / Верховна Рада України //.- Закон від 16.06.1992 № 2460-ХІІ.- 1992.- с. 2.

Ярошко О.З.

кандидат політичних наук, старший науковий співробітник лабораторії моніторингу суспільно-політичних процесів Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

ВІКОВИЙ, ГЕНДЕРНИЙ ТА ОСВІТНИЙ ВИМІРИ ДОВІРИ УКРАЇНЦІВ ДО ПЕРШОЇ ОСОБИ В ДЕРЖАВІ

Нині в Україні Президент є ключовою політичною фігурою, тому ставлення до нього багато в чому відображає сприйняття не лише його діяльності, а й політичної сфери життєдіяльності держави як такої.

Мета нашого дослідження – визначення особливостей довіри громадян України до Президента держави за віком, статтю та рівнем освіти.

Для досягнення поставленої мети застосовуємо результати моніторингових досліджень явища довіри дорослого населення до владних органів Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, зокрема дані всеукраїнських репрезентативних опитувань, здійснених методом інтерв'ювання 21–25 травня 2007 року (вибірка – 2000 осіб) [2, 4], 18–24 грудня 2009 року (вибірка – 1917 осіб) [3, 4], 26–31 серпня 2010 року (вибірка – 2003 особи) [1, 4] та 27–31 серпня 2011 року (вибірка – 2000 осіб) [4, 4]. У вказаних випадках похибка репрезентативності становить $\pm 2,2\%$ [2, 4; 3, 4; 1, 4; 4, 4].

Визначаючи особливості довіри українців до Президента за віком, виділяємо такі категорії респондентів: молодь (18–29 років), середня (30–

55 років) і старша (56 років і більше) вікові групи [2, 33; 3, 33; 1, 11; 4, 20]. За статтю розрізняємо довіру жінок і чоловіків [2, 32; 3, 34; 1, 12; 4, 21]. В освітньому розрізі йдеться про такі групи осіб: з повною вищою освітою, з неповною вищою і середньою спеціальною освітою, з повною середньою освітою, з неповною середньою освітою [3, 35; 1, 13; 4, 22].

Для початку нагадаємо, про це йшлося у наших попередніх працях, що громадяни держави визначились у своєму ставленні до Президента України [6, 126]. На загал, йому вони не довіряють, за винятком перших постпомаранчевих місяців, коли В. Ющенко користувався довірою українців [5, 195]. Закономірно, що на початку президентської каденції рейтинг довіри вищий, аніж наприкінці [5, 194]. Діє відома політична сентенція: Захід і Центр більше довіряють людині, за котру голосували на виборах, аніж Південь і Схід, котрі, відповідно, більше вірять у «свого» ставленника [5, 195].

Загальноукраїнські рейтинги довіри українських Президентів В. Ющенка та В. Януковича, за результатами вище наведених опитувань, становили: 33,2% (2007), 14,0% (2009) та 34,5% (2010) і 31,6% (2011) [2, 29; 3, 29; 1, 7; 4, 16]. Статистично достовірних розбіжностей у рівнях довіри громадян за віком до Президента В. Ющенка не виявлено. Його рейтинги довіри серед молоді у 2007 і 2009 роках – 32,8% і 14,6%, серед осіб середньої групи – 33,4% і 12,9%, відповідно, серед осіб старшої категорії – 33,0% і 15,0%, відповідно [2, 33; 3, 33]. Проте В. Януковичу у перший рік його президентства більше довіряли старші особи – 40,1%, тоді як молодша і середня вікові групи – менше: 30,9% і 31,6%, відповідно [4, 11]. Проте вже у наступному році ці розбіжності між віковими групами стерлись: молодь – 31,3%, середня – 30,2% і 33,5% – старша категорії [4, 20]. Отже, в цілому можна стверджувати, що віковий поділ населення істотно не впливає на довіру громадян до власного Президента.

Стать опитаних також не є визначальною у питанні довіри до Президента В. Ющенка у 2007 і 2009 роках, оскільки він користувався однаковою довірою як серед чоловіків (33,8% і 13,8%, відповідно), так і серед жінок (32,2% і 14,1%, відповідно) [2, 32; 3, 34]. Така статистична однотайність поширюється і на довіру чоловіків (33,8%) і жінок (35,1%) до В. Януковича у 2010 році [1, 12], проте вже у наступному році чарівна половина українства більше йому довіряла (34,4%), аніж сильна стать (30,5%) [4, 21]. Проте про тенденцію говорити зарано.

В останній рік президентського терміну В. Ющенка йому більше довіряли особи з повною вищою освітою (16,9%), аніж особи з неповною вищою і середньою спеціальною (13,0%), з повною середньою (13,7%) і неповною середньою освітою (13,2%) [3, 35]. А ось В. Януковичу в 2010–2011 роках більше довіряють особи з неповною середньою освітою – 38,4% і 37,0%, відповідно, а в 2011 році також і особи з повною вищою освітою – 34,6%, тоді як особи з неповною вищою і середньою спеціальною менше схильні йому довіряти у вказані роки – 30,0% і 28,3%, відповідно [1, 13; 4, 22].

Таким чином, попри загальне недовірливе ставлення громадян України до власного Президента та більший рейтинг довіри у «свого» і менший у «чужого» у регіональному вимірі, статевий і віковий поділ не такі значимі, зокрема щодо

довіри до В. Ющенка, а В. Януковичу в окремі роки більше довіряють чи то особи старшого віку, чи то жінки. Проте опорою останнього є особи з неповною середньою освітою і суттєвої роботи та відповідних підходів потребує категорія осіб з неповною вищою і середньою спеціальною освітою, яка менше йому довіряє. В. Ющенку більше довіряли особи з повною вищою освітою, як і нині В. Януковичу. Звідки, люди, які мають вищий освітній рівень схильні більше вірити першій особі в державі, попри його політичну орієнтацію.

Література:

1. Актуальні проблеми українського суспільства на старті нового політичного сезону: інформаційний бюлетень. Вересень '2010 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2010. – 58 с.
2. Політична криза – 2007 у вимірах суспільної свідомості: інформаційний бюлетень. Травень '2007 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2007. – 48 с.
3. Україна передвиборна: рейтинги кандидатів у президенти, рівень довіри громадян до органів державної влади та інших суспільних інститутів, соціальні настрої: інформаційний бюлетень. Грудень '2009 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2009. – 50 с.
4. Українська держава на рубежі третього десятиріччя незалежності: думки та оцінки громадян: інформаційний бюлетень. Вересень '2011 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2011. – 60 с.
5. Ярошко О. З. Довіра громадян до інституту президентства в Україні / О. З. Ярошко // Новое в науке: материалы XXX Междунар. науч.-практ. конф., 21–22 февр. 2013 г. – Горловка: ФЛП Пантюх Ю. Ф., 2013. – С. 193–197.
6. Ярошко О. З. Особливості квантифікації довіри громадян України до політичних і суспільних інститутів / О. З. Ярошко // Перспективы развития науки в стране: материалы XXXI Междунар. науч.-практ. конф., 21–22 марта 2013 г. – Горловка: ФЛП Пантюх Ю. Ф., 2013. – С. 125–127.

Ярошко О.З.

кандидат політичних наук, старший науковий співробітник лабораторії моніторингу суспільно-політичних процесів Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

ВИЩИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ ПІД ПИЛЬНИМ ПОГЛЯДОМ ВІКОВИХ, ГЕНДЕРНИХ ТА ОСВІТНІХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Кабінет Міністрів є ключовим органом у виконавчій вертикалі влади в Україні. Його сприйняття пересічними громадянами слугує індикатором оцінки роботи виконавчої гілки влади.

Мета нашого дослідження – висвітлення специфіки довіри громадян України за віком, статтю і освітнім рівнем до Кабінету Міністрів.

Для досягнення поставленої мети застосовуватимемо результати моніторингових досліджень явища довіри населення до владних органів

Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, зібрані методом інтерв'ювання за репрезентативною вибіркою, зокрема 3–10 травня 2005 року (вибіркова сукупність – 1217 осіб, похибка – 2,5%) [2, 4], 20–27 січня 2006 року (вибірка – 2000 осіб, похибка – 2,4%) [4, 4], 21–25 травня 2007 року (вибірка – 2000 осіб, похибка – 2,2%) [3, 4], 18–24 грудня 2009 року (вибірка – 1997 осіб, похибка – 2,2%) [5, 4], 26–31 серпня 2010 року (вибірка – 2003 особи, похибка – 2,2%) [1, 4] і 27–31 серпня 2011 року (вибірка – 2000 осіб, похибка – 2,2%) [6, 4].

У віковому розрізі виділяємо такі категорії опитаних: молодь (18–29 років), середня (30–55 років) і старша (56 років і більше) вікові групи [2, 40–41; 4, 40; 3, 33; 5, 33; 1, 11; 6, 20]. За статтю респондентів розглядаємо довіру жінок і чоловіків [2, 39–40; 4, 40; 3, 32; 5, 34; 1, 12; 6, 21]. За освітнім рівнем опитаних виокремлюємо осіб з: повною вищою освітою, неповною вищою і середньою спеціальною освітою, повною середньою освітою, неповною середньою освітою [5, 35; 1, 13; 6, 22].

Як вже зазначалось у наших попередніх працях, присвячених феномену довіри населення до політичних та суспільних інституцій, українці визначились у своєму ставленні до Кабінету Міністрів у термінах довіри – недовіри [7, 126]. Йому вони не загал більше не довіряють, аніж довіряють, за винятком перших місяців роботи першого «помаранчевого» уряду [8]. Також, на основі моніторингових досліджень, виявлено, що «своєму» уряду Центр і Захід довіряють більше, аніж Схід і Південь [8]. Отож, регіональні відмінності накладаються на довіру громадян до уряду. Тепер на черзі з'ясування, чи позначаються на ній вікові, гендерні та освітні особливості респондентів. Для цього спершу зазначимо всеукраїнські рейтинги довіри уряду: 48,2% (2005), 27,6% (2006), 27,4% (2007), 19,7% (2009), 28,4% (2010) і 24,3% (2011) [2, 30; 4, 34; 3, 29; 5, 29; 1, 7; 6, 16].

Молодь України в цілому менше схильна довіряти українському уряду: 43,5% (2005), 22,8% (2007), 25,5% (2010), за винятком 2006 року, де зафіксовано вищий віковий показник довіри до цього органу – 31,5% [2, 40; 3, 33; 1, 11; 6, 40]. Старші люди, навпаки, демонструють вищий рівень довіри до нього: 55,9% (2005), 35,0% (2007), 32,7% (2010) і 25,9% (2011) [2, 41; 3, 33; 1, 11; 6, 20]. Представники середньої вікової групи «середньо» довіряють Кабінету Міністрів: 45,7% (2005), 27,3% (2006), 19,2% (2009), 26,2% (2010) і 23,7% (2011), окрім 2007 року, коли разом з молоддю репрезентанти цієї групи дещо менше вірили у національний уряд (24,2%) [2, 41; 4, 40; 5, 33; 1, 11; 6, 20; 3, 33].

Статистично достовірних розбіжностей серед респондентів за статтю щодо рівня довіри до уряду не зафіксовано, за винятком 2005 року, коли Кабінету Ю. Тимошенко чоловіки довіряли більше (51,6%), аніж жінки (45,4%) [2, 39–40]. Рейтинги довіри уряду серед чоловіків в інші роки аналізованого періоду: 29,8% (2006), 27,1% (2007), 18,0% (2009), 28,3% (2010) і 24,6% (2011); рейтинги довіри до цього органу серед жінок: 25,7%, 27,9%, 21,1%, 28,6%, 24,2%, відповідно [4, 40; 3, 32; 5, 34; 1, 12; 6, 21]. Отже, говорити про істотний вплив на довіру населення до уряду на основі гендерного чинника не доводиться.

До останнього Кабінету Ю. Тимошенко у 2009 році всі освітні категорії ставились однаковою мірою: особи з повною вищою освітою – 20,6%, з неповною вищою і середньою спеціальною – 21,8%, повною середньою – 18,4% і неповною середньою – 19,4% [5, 35]. Уряду М. Азарова більше довіряють особи з неповною середньою освітою – 31,1% (2010) і 28,1% (2011), як і особи з повною вищою у 2011 році – 26,9%, тоді як категорія опитаних з неповною вищою і середньою спеціальною менш довірливо до нього ставиться: 25,9% (2010) і 21,9% (2011) [1, 13; 6, 22].

Таким чином, на фоні загальної недовіри до уряду, традиційної регіональної дихотомії Захід і Центр vs Схід і Південь щодо «своїх» і «чужих», додаються ще й вікові та освітні виміри, проте статевий несуттєвий. Більше Кабінету Міністрів довіряють старші люди, а уряду М. Азарова також особи з неповною середньою освітою, як і нині українці, що мають повну вищу освіту. Молодь більш критично відноситься до уряду, попри політичну приналежність його очільника, як і особи з неповною вищою і середньою спеціальною освітою до теперішнього уряду. Отже, нині, зберігаючи більш високі рейтинги довіри серед осіб старшої групи і осіб з неповною середньою та повною вищою освітою, слід більш активно працювати над ставленням молоді та осіб з неповною вищою і середньою спеціальною освітою.

Література:

1. Актуальні проблеми українського суспільства на старті нового політичного сезону: інформаційний бюлетень. Вересень '2010 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2010. – 58 с.
2. Моніторинг суспільно-політичної ситуації в Україні: інформаційний бюлетень. Червень '2005 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2005. – 72 с.
3. Політична криза – 2007 у вимірах суспільної свідомості: інформаційний бюлетень. Травень '2007 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2007. – 48 с.
4. Початок нового політичного року: оцінки громадян та їхні електоральні наміри: інформаційний бюлетень. Січень '2006 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2006. – 62 с.
5. Україна передвиборна: рейтинги кандидатів у президенти, рівень довіри громадян до органів державної влади та інших суспільних інститутів, соціальні настрої: інформаційний бюлетень. Грудень '2009 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2009. – 50 с.
6. Українська держава на рубежі третього десятиріччя незалежності: думки та оцінки громадян: інформаційний бюлетень. Вересень '2011 / за ред. М. М. Слюсаревського; упоряд. Л. П. Черниш. – К., 2011. – 60 с.
7. Ярошко О. З. Особливості квантифікації довіри громадян України до політичних і суспільних інститутів / О. З. Ярошко // Перспективи розвитку науки в стране: материалы XXXI Междунар. науч.-практ. конф., 21–22 марта 2013 г. – Горловка: ФЛП Пантюх Ю. Ф., 2013. – С. 125–127.
8. Ярошко О. З. Уряд України крізь призму довіри громадян / О. З. Ярошко // Тенденции развития науки: материалы XXXIII Международной

научно-практической конференции [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sconference.org/publ/nauchno_prakticheskie_konferencii/politicheskie_nauki/politicheskie_instituty_i_processy/18-1-0-1760

Ярошко О.З.

кандидат політичних наук, старший науковий співробітник лабораторії моніторингу суспільно-політичних процесів Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

ПЕРВИННІ ДЖЕРЕЛА ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВСТАНОВЛЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ: СПРОБА КЛАСИФІКАЦІЇ

Дипломатичні відносини слугують каналом постійного зв'язку між національними урядами і є традиційним способом здійснення міждержавних стосунків. Україна після отримання незалежності також розпочала розбудову мережі закордонних органів зовнішніх зносин.

Мета цього дослідження – здійснення класифікації первинних джерел процесу встановлення дипломатичних відносин між Україною та іншими країнами світу.

У наших попередніх працях на основі аналізу первинних актів – двосторонніх міждержавних документів – про встановлення дипломатичних відносин між Україною та державами-контрагентами виділено і детально охарактеризовано такі їх типи: угода, угода (у формі обміну нотами), угода (у формі обміну листами), домовленість (у формі обміну листами), спільна декларація, протокол, спільне комюніке, вербальні ноти та обмін листами [1-9].

На основі їх міжнародно-правової природи та практики застосування об'єднуємо їх у такі класи: перший – акти про встановлення дипломатичних відносин України з ознаками міжнародного договору як такого, куди віднесемо угоду, спільну декларацію, протокол і спільне комюніке; другий – акти про встановлення дипломатичних відносин з ознаками документів дипломатичного листування, куди потрапляють вербальні ноти (обмін нотами) та обмін листами; третій – акти про встановлення дипломатичних відносин змішаного типу або ж такі, що містять ознаки актів першого і другого класів, тобто за суттю і назвою – міжнародний договір, а за структурою і вимогами – документ дипломатичного листування. До останнього класу відносимо угоду (у формі обміну нотами), угоду (у формі обміну листами) та домовленість (у формі обміну листами). Всі ці акти, попри їх класову приналежність, складені із врахування міжнародно-правової практики, а також національних традицій країн до формалізації такого роду стосунків. У змістовному плані всі вони містять ключове положення – домовленості держав щодо встановлення дипломатичних відносин між ними. Загалом, визначаються основні принципи міждержавних взаємин та зовнішніх зносин між ними; призначення дипломатичних відносин як таких, покликаних забезпечувати міжнародний мир та безпеку, відповідати національним інтересам держав та сприяти розвитку співробітництва у низці сфер; обумовлюється рівень дипломатичного представництва, акредитації дипломатичних представників та відкриття дипломатичних представництв. Причому весь контент актів визначається на

основі принципів взаємності, взаємоповаги та суверенної рівності як одних із ключових у здійсненні міждержавних зносин та у протокольній практиці.

Таким чином, попри взаємну згоду України та держав-контрагентів із застосуванням загальноприйнятих дипломатичних підходів, визначивши ключові положення дипломатичних відносин у термінах їх цілей, принципів та рівня представництва, країни зафіксували це у двосторонніх актах про встановлення дипломатичних відносин, що віднесені за структурою та формою або ж до міждержавної, або ж до дипломатичної царини, тому й виділяємо із згрупуванням у класи акти з ознаками міждержавного договору, акти із ознаками документів дипломатичного листування та змішані (за формою і назвою – міжнародний договір, а за структурою – документ дипломатичного листування). Зрештою, це ще раз підкреслює характер процесу встановлення дипломатичних відносин – дипломатичні за суттю за міжнародні за значенням.

Література:

1. Ярошко О. З. Вербальні ноти у процесі встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 101–104.

2. Ярошко О. З. Домовленість (у формі обміну листами) – інструмент встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 90–92.

3. Ярошко О. З. Обмін листами у процесі встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 104–105.

4. Ярошко О. З. Протокол – форма встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 93–98.

5. Ярошко О. З. Спільна декларація – форма встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 92–93.

6. Ярошко О. З. Спільне комюніке – форма встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 98–101.

7. Ярошко О. З. Угода – форма встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 85–86.

8. Ярошко О. З. Угода (у формі обміну листами) як інструмент встановлення дипломатичних відносин України / О. З. Ярошко // Дипломатичні відносини України з країнами світу : збірник наукових праць. – К. : LAT & K, 2012. – С. 88–90.